

**DARBA AR JAUNATNI
SITUĀCIJAS IZPĒTE PAŠVALDĪBĀS
UN DARBA AR JAUNATNI ATTĪSTĪBAS MODEĻU IZSTRĀDE**

Pētījuma rezultātu ziņojums

PAKALPOJUMA ĪSTENOTĀJS:

laboratory of analytical and strategic studies

SIA „ANALĪTISKO PĒTĪJUMU UN STRATĒGIJU LABORATORIJA”

Rīga, 2015

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS	2
1. IEVADS	3
2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	4
3. DARBS AR JAUNATNI: KONCEPTS UN KONTEKSTS.....	10
4. JAUNIEŠI KĀ DARBA AR JAUNATNI MĒRĶA GRUPA.....	15
5. VIETĒJĀ TIESISKĀ REGULĒJUMA JAUNATNES JOMĀ ANALĪZE.....	23
6. DARBS AR JAUNATNI PAŠVALDĪBĀS: VIEDOKĻI, DATI, PRAKSE	36
6.1. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu raksturojums.....	36
6.2. Jauniešu vērtības, attieksmes, intereses	38
6.3. Darba ar jaunatni esošās prakses vērtējumi	40
6.4. Darba ar jaunatni normatīvais ietvars un institucionālā sistēma	48
6.5. Darba ar jaunatni efektivitātes novērtēšana.....	53
6.6. Mērķa grupu segmentācija darbam ar jaunatni.....	54
6.7. Darba ar jaunatni efektivitāti ietekmējošie faktori.....	55
6.8. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvalifikācija, pienākumi un atbildības	59
6.9. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi	62
6.10. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu atbalsta pasākumi	74
7. PĒTĪJUMA KOPSAVILKUMS: DARBA AR JAUNATNI PAŠVALDĪBĀS ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS	78
7.1. Darba ar jaunatni normatīvais ietvars	78
7.2. Darba ar jaunatni institucionālā sistēma	79
7.3. Darba ar jaunatni mērķa grupas	80
7.4. Darba ar jaunatni mērķi, aktivitātes un rezultāti	80
7.5. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvalifikācija, pienākumi un atbildība	81
7.6. Darba ar jaunatni attīstības būtiskākie izaicinājumi	82
8. DARBA AR JAUNATNI PILNVEIDE: ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOSACĪJUMI UN VIRZIENI	85
8.1. Darba ar jaunatni pašvaldībās SVID analīze	85
8.2. Ieteikumi darba ar jaunatni atbalsta un attīstības pasākumiem	86
9. PIELIKUMI	88
9.1. Kvantitatīvās aptaujas anketa	88
9.2. Individuālo padziļināto un ekspertu interviju ceļvedis	90
9.3. Pētījuma anotācija	92

1. IEVADS

2013. gada 16. maijā Eiropas Savienības (turpmāk – ES) Izglītības, jaunatnes lietu, kultūras un sporta ministru Padomē tika apstiprināti secinājumi par kvalitatīva darba ar jaunatni ieguldījumu jauniešu attīstībā, labklājībā un sociālajā iekļaušanā, kur ES dalībvalstis tika aicinātas veicināt ciešāku sadarbību starp darbā ar jaunatni iesaistītajām pusēm, nosakot darba ar jaunatni kvalitātes ietekmi uz jauniešiem, jaunatnes politikas nozari un citām saistītajām politikas jomām, iedrošināt un atbalstīt jauniešus piedalīties demokrātiskajā dzīvē caur izglītības, pilsoniskās sabiedrības un darba ar jaunatni iniciatīvām, kā arī caur darba ar jaunatni kvalitāti veicināt iespējas un programmas, eksperimentālo mācīšanos un prasmju attīstību, tai skaitā kompetenču atzīšanu.

Darba ar jaunatni kvalitāte tiešā veidā ietekmē arī jauniešu dzīves kvalitāti, kura, savukārt, šobrīd (2015. gada septembris) vēl spēkā esošajās Jaunatnes politikas pamatnostādņēs 2010.–2018. gadam definēta par Latvijas jaunatnes politikas galveno mērķi. Jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošana, panākot saskaņotas jaunatnes politikas īstenošanu un tās koordināciju visos līmeņos, identificējot prioritāros rīcības virzienus un politikas rezultātus, definēta kā mērķis arī šobrīd saskaņošanas un pieņemšanas procesā esošajā Jaunatnes politikas īstenošanas plānā 2015.–2020. gadam. Sekojoši - lai Latvijā veidotu stabilu un atbildīgu jaunatnes jomas politiku, ir jānodrošina pilnvērtīga starpsektorālā sadarbība starp pašvaldību iestādēm, nevalstiskajām organizācijām (t.sk. jaunatnes organizācijām), kā arī citām ar jaunatnes jomu saistītām institūcijām un sabiedrības mērķa grupām.

Būtiska nozīme jaunatnes politikas attīstībā ir pašvaldībā veiktajam darbam ar jaunatni. Saskaņā ar Jaunatnes likuma 5. panta pirmo apakšpunktu: "Pašvaldība, pildot savas funkcijas, veic darbu ar jaunatni, ievērojot jaunatnes politikas pamatprincipus un valsts jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus. Pašvaldība plāno darbu ar jaunatni, izstrādājot pašvaldības jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus. Pašvaldība nodrošina institucionālu sistēmu darbam ar jaunatni.". Tā kā jaunatnes politika nacionālā līmenī ir salīdzinoši jauna politikas joma (Jaunatnes likums pieņemts 2008. gadā), arī darbs ar jaunatni pašvaldību līmenī ir savā attīstības sākumposmā. Izglītības un zinātnes ministrija (turpmāk tekstā - IZM) pievērš īpašu uzmanību jaunatnes politikas attīstībai vietējā līmenī, izstrādājot rekomendācijas pašvaldībām darbam ar jaunatni, sniedzot metodisko atbalstu pašvaldībām, kā arī atbalstot pašvaldību jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus izstrādi.

Tomēr IZM ik gadus apkopotā informācija liecina, ka ne visās Latvijas pašvaldībās jaunatnes politika tiek aktualizēta kā patstāvīga stratēģiskās plānošanas un rīcībpolitikas joma – ne visās pašvaldībās ir izstrādāti atbilstoši stratēģiskās plānošanas dokumenti un ne visās ir izveidota institucionālā sistēma darba ar jaunatni nodrošināšanai (jāuzsver gan, ka ik gadus palielinās to pašvaldību skaits, kuras jaunatnes politiku un darbu ar jaunatni aktualizē). Tai pat laikā līdz šim nav veikti padziļināti pētījumi un izvērtējumi par darba ar jaunatni esošo situāciju pašvaldībās. Sekojoši – dotā pētījuma vispārīgais mērķis bija apkopot datus un viedokļus par darbu ar jaunatni pašvaldībās un sniegt plašāku ieskatu darba ar jaunatni attīstības tendencēs pašvaldībās, kā arī, balstoties iegūtajā informācijā, izstrādāt ieteikumus darba ar jaunatni attīstības modeļiem.

2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Pētījuma īstenošanas vispārējais koncepts balstījās vairākos apsvērumos pētījuma datu un informācijas ieguvei un analīzei. Pirmkārt, objektīvam darba ar jaunatni novērtējumam nepieciešams analizēt ne tikai nepieciešamās un vēlamās izmaiņas darba ar jaunatni organizēšanā un īstenošanā turpmāk (nākotnē), bet arī sniegt pārskatu par līdzšinējo procesu. Tādēļ pētījuma saturu veido kā līdzšinējā darba ar jaunatni procesa kvalitātes novērtējums, tā arī tajā balstīti secinājumi par nepieciešamajām izmaiņām un uzlabojumiem nākotnē. Tematiski līdzšinējā darba ar jaunatni kvalitāte vērtējama šādos aspektos: pozitīvie un negatīvie aspekti, efektīvākās un mazefektīvās aktivitātes, turpināmās un pārtraucamās vai maināmās prakses. Bez tam nepieciešams vērtēt jaunatnes darbu kā makro (darbs ar jaunatni un jaunatnes politika kopumā), tā mikro (konkrēti darba ar jaunatni un ar to saistītie jaunatnes politikas aspekti) līmenī.

Otrkārt, pilnvērtīgam darba ar jaunatni kvalitātes un sekmīguma izvērtējumam nepieciešams arī nošķīrums pašvaldību un nacionālā mērogā. Proti – analizējot līdzšinējā darba ar jaunatni efektivitāti, to jāvērtē gan atsevišķi pašvaldību un nacionālā mērogā, gan kontekstuāli. Šāds analītisko aspektu nošķīrums ļauj precīzāk vērtēt nepieciešamību darbu ar jaunatni dalīt nacionālā un pašvaldību līmenī, kā arī precīzāk definēt katrā no šiem līmeņiem īstenojamās aktivitātes. Vērtējot tikai vienu (piemēram, pašvaldību) līmeni, bet neiekļaujot analīzi par otru, netiktu veidota pilna aina par darba ar jaunatni īstenošanas sistēmu kopumā.

Treškārt, darba ar jaunatni organizēšanā un īstenošanā piedalās daudzas un dažādas mērķa grupas, tādēļ pētījumā jāiekļauj pēc iespējas tās visas, lai to vērtējumi, viedokļi, pieredze un vēlmes tiktu apkopotas un analizētas kontekstuāli. Apzinot tikai atsevišķas mērķa grupas, darba ar jaunatni izvērtējumam ir risks atainot tikai konkrēto grupu subjektīvo skatījumu.

Ceturtkārt, pētījuma saturam jāiekļauj pēc iespējas plašu darba ar jaunatni tēmu loku, lai ļautu analizēt doto tēmu pēc iespējas padziļināti un kontekstuāli plaši. Sekojoši analizējamās tēmas iekļāva plašu jautājumu loku: darba ar jaunatni normatīvais ietvars un institucionālā struktūra, jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu kvalifikācija, jaunatnes darbinieku un speciālistu apmācības, finansējuma jaunatnes jomai ietekme uz darba ar jaunatni kvalitāti un efektivitāti, esošie un nepieciešamie atbalsta pasākumi darba ar jaunatni attīstībai u.c..

Piektkārt, dotā pētījuma ietvaros tiek analizēta tieši darba ar jaunatni tēma, tās kontekstā tikai fragmentāri pievēršoties jaunatnes politikai kopumā. Proti, šī pētījuma dati un informācija attiecināma specifiski uz darbu ar jaunatni pašvaldību līmenī, nevis jaunatnes politiku valstī kopumā. Tai pat laikā jāuzsver, ka abas jomas, protams, ir cieši saistītas, lai gan jaunatnes politika ir saturiski plašāka kā darbs ar jaunatni.

Balstoties iepriekš minētajos metodoloģiskajos uzstādījumos, tika izstrādāta pētījuma metodoloģija, definējot informācijas un datu ieguves metodes, mērķa grupas un to izlašu apjomus, kā arī iegūstamās informācijas tematiskos blokus. Lai nodrošinātu kvalitatīvu informācijas ieguvei, pētījumā tika izmantotas gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās datu ieguves metodes. Kvantitatīvās datu ieguves metodes ļauj novērtēt uzstādīto problēmu skaitliskos apjomus un iegūt statistiski pamatotu un izmantojamu informāciju, savukārt kvalitatīvās datu ieguves metodes - padziļināti analizēt un interpretēt pētījuma tēmas. Sekojoši pētījuma rezultāts ir gan statistisks (skaitlisks), gan arī aprakstošs un analītisks situācijas raksturojums.

Pētījumā tika izmantoti ne tikai primārie (pētījuma gaitā iegūtie), bet arī sekundārie dati (agrāk veikto pētījumu datu analīze, statistikas datu apkopojumi, dokumentu analīze), kas ļauj veidot plašāku skatījumu par darba ar jaunatni situāciju, iekļaujot ne tikai ierobežoti statistisku informāciju, bet arī situāciju kopumā raksturojošus aprakstus, analizējot gan sociālos, gan ekonomiskos, gan arī tiesiskos pētījuma tēmas aspektus.

Informācijas un datu ieguvei tika izmantotas šādas metodes:

- (1) Kvantitatīva anketēšana, izmantojot elektroniski programmētu aptaujas anketu.
- (2) Individuālās padziļinātās un ekspertu intervijas pašvaldībās.
- (3) Dokumentu analīze.
- (4) Statistikas datu sekundārā analīze.
- (5) Iepriekš veiktu pētījumu un datu apkopojumu datu sekundārā analīze.
- (6) Gadījumu izpēte (*case study*) konkrētu pašvaldību pieredzes izvērtēšanai.

Izmantojot norādītās pētnieciskās metodes, tika apzinātas šādas mērķa grupas:

- (1) Jaunatnes lietu speciālisti un jaunatnes darbinieki.
- (2) Citas darbā ar jaunatni iesaistītas personas pašvaldībās – sociālo dienestu pārstāvji, pašvaldību darbinieki, jauniešu un/vai bērnu centru pārstāvji, izglītības iestāžu pārstāvji u.c..
- (3) Jaunatnes jomā strādājošās NVO.
- (4) Darba ar jaunatni eksperti, jaunatnes politikas eksperti.
- (5) Jaunieši vecumā no 13 līdz 25 gadiem (primāro datu ieguve no šīs mērķa grupas dotajā pētījumā netika veikta, bet tika izmantoti sekundārie dati no jau iepriekš veiktiem pētījumiem un izvērtējumiem).

Īstenotās kvantitatīvās aptaujas ietvaros tika sasniegta 159 respondentu izlase, apzinot jaunatnes lietu speciālistus, jaunatnes darbiniekus, pašvaldību pārstāvjus, izglītības iestāžu pārstāvjus un citas personas, kas iesaistītas darbā ar jaunatni. Savukārt gadījuma izpētes ietvaros tika īstenotas kopumā 46 individuālās padziļinātās un ekspertu intervijas pašvaldībās, apzinot kopumā 51 personas (jo atsevišķās intervijās piedalījās 2 vai 3 personas) viedokļus un vērtējumus par darbu ar jaunatni konkrētās pašvaldībās un nacionālā līmenī. Pētījuma iepirkuma tehniskajā specifikācijā bija definēta nepieciešamība gadījuma izpēti veikt „mazā novadā, lielā novadā un republikas nozīmes pilsētā”, bet netika norādīti mazu un lielu novadu identificēšanas principi. Sociālo procesu izpētē tradicionāls veids, kā nodalīt lielas un mazas vienības konkrētās teritorijās, būtu iedzīvotāju skaits un/vai teritorijas lielums, un/vai abu šo rādītāju apvienošana iedzīvotāju blīvuma rādītājā. Dotajā gadījumā līdzvērtīgi būtisks raksturojums būtu jauniešu skaits konkrētās pašvaldībās. Tomēr absolūtos skaitļos šāds rādītājs nesniegtu pilnīgu statistisko ainu par jomas būtiskumu, tādēļ kā atbilstošākais statistiskais rādītājs šajā gadījumā tika izmantots relatīvais rādītājs par jauniešu vecumā no 13 līdz 25 gadiem skaitu uz 1 000 konkrētās pašvaldības iedzīvotāju. Centrālā statistikas pārvalde kā jaunākos jauniešu vecumā no 13 līdz 25 gadiem skaita rādītājus norāda 2011. gada tautskaites datus, tādēļ dotā relatīvā rādītāja aprēķināšanai tika izmantoti šie dati un 2011. gada dati par iedzīvotāju skaitu pašvaldībās. Šeit jāuzsver – detalizētas statistikas (ne)pieejamība par jauniešiem atbilstoši Jaunatnes likumā definētajai vecuma grupai ir viena no būtiskām barjerām pierādījumos balstītas jaunatnes politikas plānošanai un īstenošanai.

Tabula 1. Iedzīvotāju un jauniešu skaits pašvaldībās un reģionos, jauniešu skaits uz 1 000 iedzīvotājiem pašvaldībā (2011.g. dati)

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme 1: sarkanā krāsā iekrāsoti to pašvaldību dati, kurās jauniešu skaits uz 1 000 iedzīvotājiem ir mazāks kā vidēji Latvijā kopumā, zaļā krāsā – to, kurās lielāks kā vidēji Latvijā.

Piezīme 2: pašvaldības sarindotas pēc jauniešu uz 1 000 iedzīvotājiem rādītāja, no lielākā līdz mazākajam.

	13-25 g.v. skaits, 2011	Iedzīvotāju skaits, 2011	Jaunieši uz 1 000 iedz., 2011
Latvija	340 996	2 070 371	165
Rīgas reģions	99 370	658 640	151
Pierīgas reģions	60 587	371 431	163
Vidzemes reģions	39 101	211 309	185
Kurzemes reģions	47 349	270 498	175
Zemgales reģions	45 067	254 461	177
Latgales reģions	49 522	304 032	163
Valmiera	4 424	25 130	176
Jēkabpils	4 120	24 635	167
Jelgava	9 881	59 511	166
Liepāja	12 308	76 731	160
Ventspils	6 060	38 750	156
Daugavpils	14 467	93 312	155
Rēzekne	4 930	32 328	152
Rīga	99 370	658 640	151
Jūrmala	7 370	50 840	145
Jaunpils novads	530	2 450	216
Naukšēnu novads	416	1 987	209
Tērvetes novads	762	3 687	207
Vecpiebalgas novads	853	4 161	205
Apes novads	781	3 834	204
Jēkabpils novads	1 020	5 087	201
Kandavas novads	1 767	8 885	199
Lubānas novads	503	2 537	198
Kokneses novads	1 079	5 445	198
Alojas novads	1 045	5 316	197
Varakļānu novads	699	3 560	196
Pārgaujas novads	773	3 953	196
Saldus novads	5 006	25 604	196
Vārkavas novads	412	2 113	195
Dundagas novads	823	4 228	195
Cesvaines novads	543	2 802	194
Amatas novads	1 096	5 667	193
Burtnieku novads	1 603	8 307	193
Talsu novads	6 023	31 219	193
Salas novads	730	3 796	192
Kocēnu novads	1 205	6 311	191
Smiltenes novads	2 495	13 078	191
Neretas novads	738	3 878	190
Alūksnes novads	3 262	17 177	190
Madonas novads	4 744	25 118	189
Beverīnas novads	615	3 260	189
Gulbenes novads	4 295	22 794	188
Rojas novads	746	3 972	188
Krimuldas novads	999	5 323	188

	13-25 g.v. skaits, 2011	Iedzīvotāju skaits, 2011	Jaunieši uz 1 000 iedz., 2011
Dobeles novads	4 169	22 216	188
Riebiņu novads	1 038	5 536	188
Jaunpiebalgas novads	448	2 390	187
Durbes novads	570	3 048	187
Ērgļu novads	597	3 193	187
Kuldīgas novads	4 646	24 850	187
Pāvilostas novads	532	2 850	187
Ventspils novads	2 261	12 139	186
Tukuma novads	5 686	30 614	186
Alsungas novads	273	1 470	186
Viesītes novads	765	4 133	185
Priekules novads	1 080	5 837	185
Bauskas novads	4 711	25 561	184
Vecumnieku novads	1 619	8 786	184
Priekulju novads	1 529	8 365	183
Aknīstes novads	542	2 967	183
Mazsalacas novads	632	3 460	183
Rugāju novads	431	2 363	182
Rundāles novads	672	3 698	182
Auces novads	1 333	7 345	181
Vainodes novads	473	2 613	181
Baltinavas novads	213	1 177	181
Ķeguma novads	1 036	5 735	181
Limbažu novads	3 210	17 781	181
Krustpils novads	1 097	6 086	180
Balvu novads	2 543	14 154	180
Jelgavas novads	4 427	24 649	180
Brocēnu novads	1 117	6 233	179
Ciblas novads	515	2 875	179
Raunas novads	643	3 592	179
Aizputes novads	1 657	9 265	179
Lielvārdes novads	1 857	10 388	179
Iecavas novads	1 613	9 059	178
Preiļu novads	1 903	10 696	178
Grobiņas novads	1 661	9 345	178
Cēsu novads	3 239	18 246	178
Salacgrīvas novads	1 476	8 323	177
Jaunjelgavas novads	1 024	5 797	177
Baldones novads	963	5 478	176
Pļaviņu novads	990	5 680	174
Rēzeknes novads	4 898	28 208	174
Nīcas novads	621	3 579	174
Skrundas novads	920	5 313	173
Rucavas novads	314	1 814	173
Aizkraukles novads	1 554	8 984	173
Siguldas novads	2 882	16 729	172
Skrīveru novads	638	3 708	172
Ropažu novads	1 185	6 904	172
Ilūkstes novads	1 372	7 994	172
Sējas novads	393	2 293	171
Līgatnes novads	631	3 684	171

	13-25 g.v. skaits, 2011	Iedzīvotāju skaits, 2011	Jaunieši uz 1 000 iedz., 2011
Valkas novads	1 587	9 299	171
Zilupes novads	570	3 353	170
Vīļakas novads	962	5 665	170
Vīļānu novads	1 088	6 409	170
Dagdas novads	1 397	8 286	169
Kārsavas novads	1 054	6 278	168
Līvānu novads	2 086	12 496	167
Rūjienas novads	929	5 577	167
Mālpils novads	602	3 626	166
Aglonas novads	646	3 930	164
Engures novads	1 239	7 575	164
Ogres novads	5 911	36 202	163
Ozolnieku novads	1 583	9 753	162
Ikšķiles novads	1 416	8 798	161
Mārupes novads	2 544	15 950	159
Babītes novads	1 500	9 408	159
Ludzas novads	2 261	14 226	159
Daugavpils novads	3 972	25 127	158
Krāslavas novads	2 764	17 506	158
Mērsraga novads	258	1 638	158
Garkaines novads	1 210	7 768	156
Inčukalna novads	1 234	7 935	156
Stopiņu novads	1 565	10 096	155
Ādažu novads	1 542	10 027	154
Olaines novads	3 085	20 116	153
Saulkrastu novads	873	5 855	149
Ķekavas novads	3 241	21 913	148
Strenču novads	559	3 827	146
Carnikavas novads	980	6 712	146
Salaspils novads	3 246	22 391	145

Vidēji Latvijā relatīvais rādītājs par jauniešu skaitu uz 1 000 iedzīvotājiem ir 165, savukārt pašvaldībās šis rādītājs svārstās no 145 Salaspils novadā līdz 216 Jaunpils novadā. Pieņemot, ka jauniešu īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā varētu determinēt pašvaldību gatavību un ieinteresētību jauniešus apzināties un apzināt kā sava stratēģiskās plānošanas darba mērķa grupu, konkrētās pašvaldības, kurās īstenot gadījuma izpēti tika atlasītas pēc nejaušības principa atbilstoši šim relatīvajam rādītājam - kā lielas pašvaldības tika nosacīti definētas tās, kurās jauniešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā ir lielāks kā vidēji Latvijā, bet kā mazas – tās, kurās mazāks.

Tabula 2. Gadījuma izpētē iekļautās pašvaldības

Pašvaldības, kurās jauniešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā ir lielāks kā vidēji Latvijā	Pašvaldības, kurās jauniešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā ir mazāks kā vidēji Latvijā
Valmiera, Jēkabpils	Rēzekne, Liepāja
Gulbenes novads	Ikšķiles novads
Talsu novads	Engures novads
Viesītes novads	Ozolnieku novads
Baltinavas novads	Ludzas novads

Kopumā gadījuma izpētes ietvaros tika apzinātas 12 pašvaldības – 6 tādas, kur jauniešu skaits uz 1 000 iedzīvotājiem ir virs, un 5 tādas, kur zem vidējā Latvijas rādītāja. Katrā pašvaldībā tiks veiktas 3-5 intervijas, kopumā īstenojot 46 intervijas ar 51 personu.

Ar iepriekš minētajām pētnieciskajām metodēm apzinot norādītās mērķa grupas, tika apkopota un analizēta šāda darba ar jaunatni jomu raksturojoša tematika:

- (1) Darba ar jaunatni normatīvais ietvars – tā atbilstība esošajai situācijai, nepieciešamās izmaiņas, uzlabojumi, pašvaldību un nacionālā līmeņa problemātika.
- (2) Darba ar jaunatni institucionālā struktūra – tā atbilstība esošajai situācijai, nepieciešamās izmaiņas, uzlabojumi, pašvaldību un nacionālā līmeņa problemātika.
- (3) Aktuālākās problēmas darbā ar jaunatni dažādu mērķa grupu skatījumā.
- (4) Būtiskākie jaunatnes jomā risināmie jautājumi pašvaldību līmenī un nacionālā līmenī dažādu mērķa grupu skatījumā.
- (5) Jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu kvalifikācija – esošās problēmas un nepilnības, nepieciešamie uzlabojumi.
- (6) Jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu apmācības – esošās problēmas un nepilnības, nepieciešamie uzlabojumi.
- (7) Finansējuma jaunatnes jomai ietekme uz darba ar jaunatni kvalitāti un efektivitāti.
- (8) Atbalsta pasākumi un aktivitātes darba ar jaunatni attīstībai – esošās problēmas un nepilnības, nepieciešamie uzlabojumi.

Visa saskaņā ar augstāk izklāstīto metodoloģiju iegūtā informācija un dati tika analizēti, izmantojot statistisko datu analīžu metodes un satura analīzes pieeju, un iegūtie rezultāti apkopoti dotajā gala ziņojumā, sniedzot arī datus un informācijā balstītus ieteikumus darba ar jaunatni attīstības modeļiem.

Pētījuma izstrādes darba grupa:

Pētījuma metodoloģijas, instrumentārija izstrāde, kvantitatīvo datu analīze, gala ziņojuma sagatavošana – Gints Klāsons

Interviju satura analīze, gala ziņojuma sagatavošana – Anna Selecka

Konsultācijas pašvaldību rīcībpolitiku jautājumos – Uldis Spuriņš

Ekspertu grupas vadītāja – Anda Laķe

3. DARBS AR JAUNATNI: KONCEPTS UN KONTEKSTS

Jaunatnes likumā definēts, ka “darbs ar jaunatni ir uz jauniešiem orientēts plānots praktisku pasākumu kopums, kas nodrošina jaunatnes politikas īstenošanu, jauniešu vērtīborientācijas veidošanos un vispārcilvēcisko vērtību nostiprināšanos”¹. Darba ar jaunatni pamatuzdevumi ir: 1) atbalstīt un veicināt jauniešu iniciatīvas, radot labvēlīgus apstākļus viņu intelektuālajai un radošajai attīstībai; 2) nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences neformālās izglītības ceļā; 3) nodrošināt jauniešiem iespēju lietderīgi izmantot brīvo laiku; 4) nodrošināt jauniešiem viņu attīstības vajadzībām atbilstošas informācijas pieejamību.²

Lai gan darba ar jaunatni definējumi šķiet lakoniski un skaidri, tomēr to interpretācijas ir ļoti daudzveidīgas un dažkārt pat pretrunīgas, īpaši attiecībā uz konkrētām aktivitātēm, kas būtu vai nebūtu uzskatāmas par darba ar jaunatni jomu. Uz darba ar jaunatni eklektismu kā vienu no būtiskām tā attīstības barjerām norāda arī Eiropas jaunatnes politikas eksperts profesors Hovards Viljamsons (*Howard Williamson*), sakot, ka “tas, ko mēs saucam par “darbu ar jaunatni”, veic ļoti dažādas aktivitātes, dažādos laika brīžos un dažādos kontekstos”³. Kā uzsver H.Viljamsons, dažādās valstīs darba ar jaunatni definīcijas ievērojami atšķiras – no ļoti vispārīgām un nekonkrētām līdz ļoti detalizētām un konkrētās veicamas aktivitātes iezīmējošām. No vienas puses, to varētu uzskatīt par darba ar jaunatni elastības un efektivitātes rādītāju, jo katrā valstī un pat katrā pašvaldībā iespējams individuāli pielāgot darba ar jaunatni stratēģisko un institucionālo sistēmu. Tomēr, no otras puses, tas arī liedz uzstādīt un īstenot vienādus jaunatnes politikas un darba ar jaunatni vidēja un ilgtermiņa mērķus, liedz ieviest un īstenot saskaņotas un kontekstuālas aktivitātes un projektus, liedz veidot pilnvērtīgu un efektīvu starpinstiūciju sadarbību, liedz precīzi definēt jomas finansētājus un finansējuma apjomus.

To, ka vienāda izpratne par darba ar jaunatni definīciju un kontekstiem, ir būtiska darba ar jaunatni attīstībai, netieši, bet skaidri, norāda arī fakts, ka otrais Eiropas Jaunatnes darba konvents 2015 (*The European Youth Work Convention 2015*) tika veltīts tieši kopsaucēja rašanai par darba ar jaunatni vietu sociālās, izglītības un citu rīcībpolitiku kontekstā. Minētajā pasākumā jaunatnes politikas pārstāvju, jaunatnes darbinieku un jaunatnes pētnieku kopīgi definētajās rekomendācijās norādīts uz nepieciešamību izstrādāt Eiropas jaunatnes darba dienaskārtību (*European Agenda for Youth Work*) kā vienojošu platformu jaunatnes darba turpmākai attīstībai, jaunatnes darba kvalitātes uzlabošanai, pierādījumos balstītas jaunatnes politikas veidošanai, jaunatnes darba finansēšanas pilnveidei, pilsoniskā dialoga veidošanai, kā arī starpnozaru sadarbībai. Visu minēto aspektu kontekstuāla un sinerģiska īstenošana ir būtiska jaunatnes darba attīstībai, kam savukārt ir izšķiroša loma nacionālo un Eiropas līmeņa valdību spējā risināt tādas Eiropas attīstības izaicinājumus kā sociālā iekļaušana, vienlīdzība, kohēzija, demokrātija un cilvēktiesības.⁴

Meklējot kopsaucēju par darba ar jaunatni saturu un struktūru, nākas saskarties ar daudziem un dažādiem izaicinājumiem, īpaši, ja vērtē darba ar jaunatni metodes ES līmenī. Dažādās valstīs pastāv dažādas pieejas darba ar jaunatni definēšanai un īstenošanai – ir valstis, kur darbs ar jaunatni tiek uztverts šauri un attiecināts tikai uz bērnu un jauniešu aprūpi, kamēr ir valstis, kur darbs ar jaunatni tiek uzlūkots kā atsevišķa politikas nozare, tajā iekļaujot gan neformālo izglītību, gan sociālo

¹ Jaunatnes likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=175920>

² Informācija no IZM mājas lapas sadaļas “Darbs ar jaunatni”: <http://www.jaunatneslietas.lv/jaunatnes-politika/darbs-ar-jaunatni>

³ Williamson H. *Mapping and scanning the horizons for European youth work in the 21st century. Towards the 2nd European Youth Work Convention, Summary paper*. Pieejams: http://www.eywc2015.eu/Portals/0/Documents/FINDING%20COMMON%20GROUND_Final%20with%20poster.pdf

⁴ *Declaration of the 2nd European Youth Work Convention. Making a world of difference*. Pieejams: http://www.eywc2015.eu/Portals/0/The%202nd%20European%20Youth%20Work%20Declaration_FINAL.pdf

aprūpi u.c. citu politiku apakšnozares. Plašākā nozīmē definējot – pastāv pieejas, kas balstās jaunatnes politikas un darba centralizācijā un tādas, kas orientējas uz lielāku decentralizāciju. Centralizācijas vai decentralizācijas pieeju izvēle, savukārt, tālāk determinē rīcībpolitikas koordinācijas pieejas, institucionālo sistēmu un īstenojamās aktivitātes. Šādā kontekstā vērtējot Latvijā pastāvošo praksi darbā ar jaunatni, jāsecina, ka pastāvošais modelis ir tuvāks decentralizācijas pieejai, kur dažādās ar jaunatnes jomu saistītās politikas un aktivitātes netiek plānotas, īstēnotas un koordinētas vienas institūcijas ietvaros, bet tiek īstēnotas par konkrētajām jomām atbildīgo institūciju paspārnē, IZM kā par jaunatnes jomu atbildīgajai institūcijai vairāk darbojoties kā informāciju apkopojošai un stratēģiskos attīstības virzienus definējošai institūcijai. Kura no pieejām ir efektīvāka – diemžēl arī par to nepastāv vienots viedoklis.

Eiropas Komisijas ziņojumā "Darba ar jaunatni kvalitāte. Kopīga pieeja tālākai darba ar jaunatni attīstībai." kā dažādas ES dalībvalstu pieejas nosacīti vienojoša darba ar jaunatni darba definīcija tiek definēta sekojoša: darbs ar jaunatni ir rīcības, kas vērsta uz jauniešu mērķa grupas brīvprātīgu iesaisti aktivitātēs, kas sekmē to personīgo un sociālo izaugsmi neformālās izglītības un dzīves jeb ikdienas mācīšanās veidā.⁵ Šī definīcija iekļauj trīs būtiskus darba ar jaunatni aspektus: pirmkārt, darbs ar jaunatni balstās uz interešu izglītību un ikdienējo mācīšanos; otrkārt, darbs ar jaunatni nodrošina personīgo un sociālo attīstību un izaugsmi; treškārt, brīvprātības princips. Sekojoši - darbs ar jaunatni attiecas ne tikai uz jaunatnes darbiniekiem, bet vienlīdz lielā mērā arī uz pašu jauniešu iniciatīvām, jaunatnes nevalstiskajām organizācijām u.c..

Lai gan pastāv ļoti dažādas definīcijas par to, kas ir darbs ar jauniešiem, tām iespējams atrast arī būtiskus kopsaucējus. Eiropas Komisijas pasūtītā izvērtējumā "Darbs ar jauniešiem: darba ar jaunatni vērtība Eiropas Savienībā"⁶ eksperti, balstoties analīzē par dažādās valstīs izmantotām darba ar jaunatni definīcijām, definējuši vispārējo teorētisko modeli, kas apkopo tos jaunatnes darba aspektus un procesus, kas tieši vai netieši iekļauti daudzveidīgajās un vārdiski atšķirīgajās definīcijās (skatīt attēlu nākamajā lapaspusē).

Dotā teorētiskā modeļa kontekstā vērtējot nodaļas sākumā minētos definējumus par darbu ar jaunatni Latvijā, jāsecina, ka Latvijā izmantotie definējumi tikai daļēji sasaucas ar citās ES valstīs izmantotajiem definējumiem par jaunatnes darba procesu un mērķiem. Lai gan Latvijā izmantotie definējumi netieši akcentē mērķi nodrošināt jauniešu personīgo izaugsmi un attīstību, tomēr tas netiek tālāk saistīts ar sabiedrības kopējo attīstību, kas būtu uzskatāma par darba ar jaunatni vispārējo un ilgtermiņa mērķi. Ja līdzdalība demokrātiskā sabiedrībā kā darba ar jaunatni rezultāts Latvijas definējumos iezīmējas visumā skaidri, tad pārējie divi rezultāti - riska uzvedības prevencija un sociālā iekļaušana un integrācija - tiek skartas tikai netieši. Tāpat definējumos tiek norādīts uz nepieciešamību nodrošināt jauniešiem "vērtīborientāciju veidošanos un vispārcilvēcisko vērtību nostiprināšanos", tomēr netiek konkretizēts ne viens, ne otrs. Tieši konkrētība definējumos ļauj veidot atbilstošu un konkrētu institucionālo sistēmu, aktivitāšu loku un iesaistīto institūciju sadarbības modeli, kas skaidri definē un saprot sasniedzamos mērķus kā individuālā, tā sabiedrības līmenī. Te gan jāuzsver, ka šo nekonkrētību lielā mērā determinē Jaunatnes likumā un Jaunatnes politikas pamatnostādņēs definētais jaunatnes politikas mērķis ("uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti"), kas arī ir vispārīgs un minēto dokumentu ietvaros netiek konkretizēts. Sekojoši – iespējams apgalvot, ka darba ar jaunatni definējumi

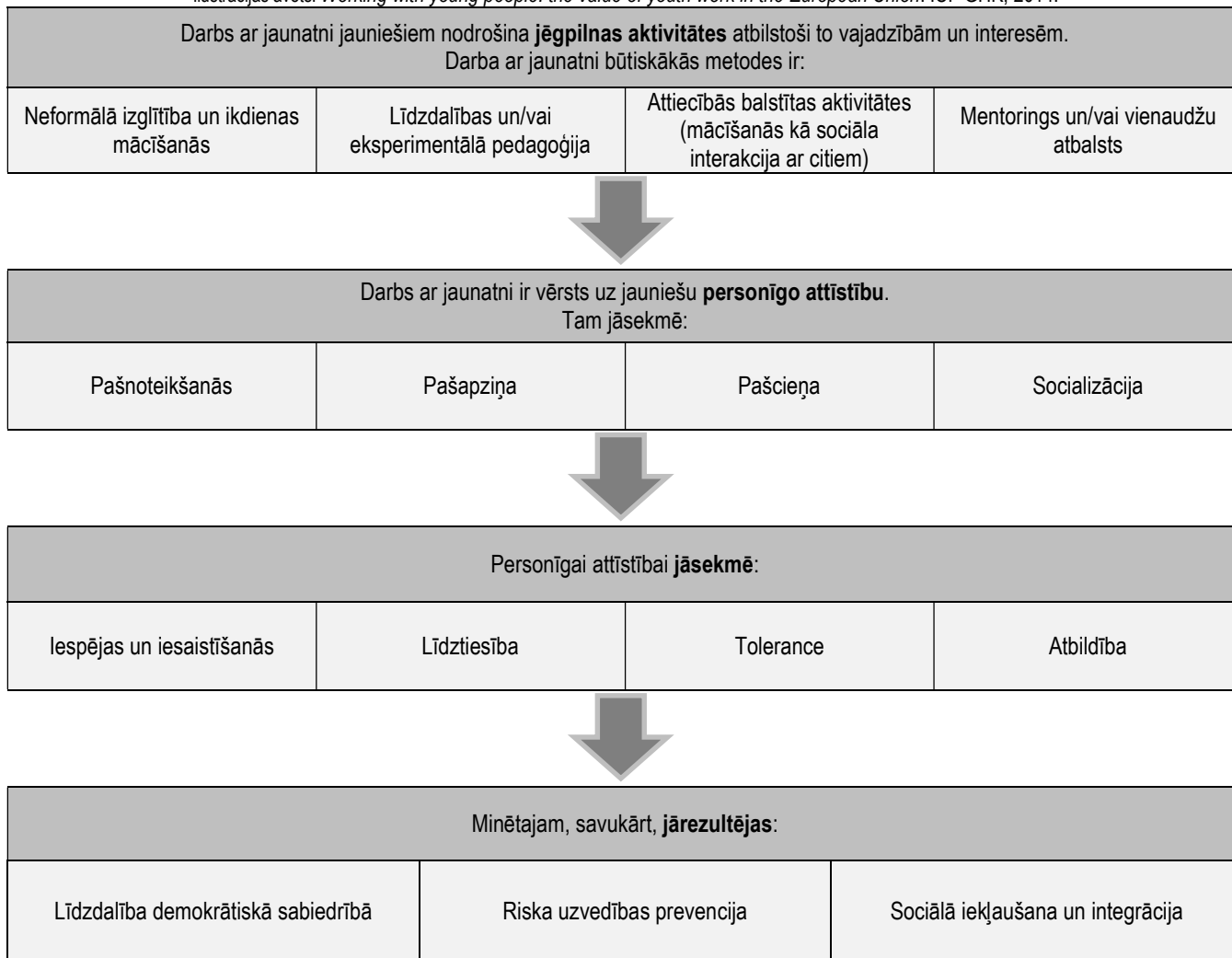
⁵ *Quality Youth Work. A common framework for the further development of youth work. Report from the Expert Group on Youth Work Quality Systems in the EU Member States.* Directorate-General for Education and Culture, Youth policy and programme. 2015. Pieejams: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf

⁶ *Working with young people: the value of youth work in the European Union.* ICF GHK, 2014. Pieejams: http://ec.europa.eu/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

Latvijā pieļauj ļoti plašas interpretācijas iespējas, kas, savukārt, neveicina vienotu izpratni par jaunatnes darba mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem nacionālā un arī lokālā mērogā.

Attēls 1. Darba ar jaunatni procesa teorētiskais koncepts

Ilustrācijas avots: *Working with young people: the value of youth work in the European Union*. ICF GHK, 2014.

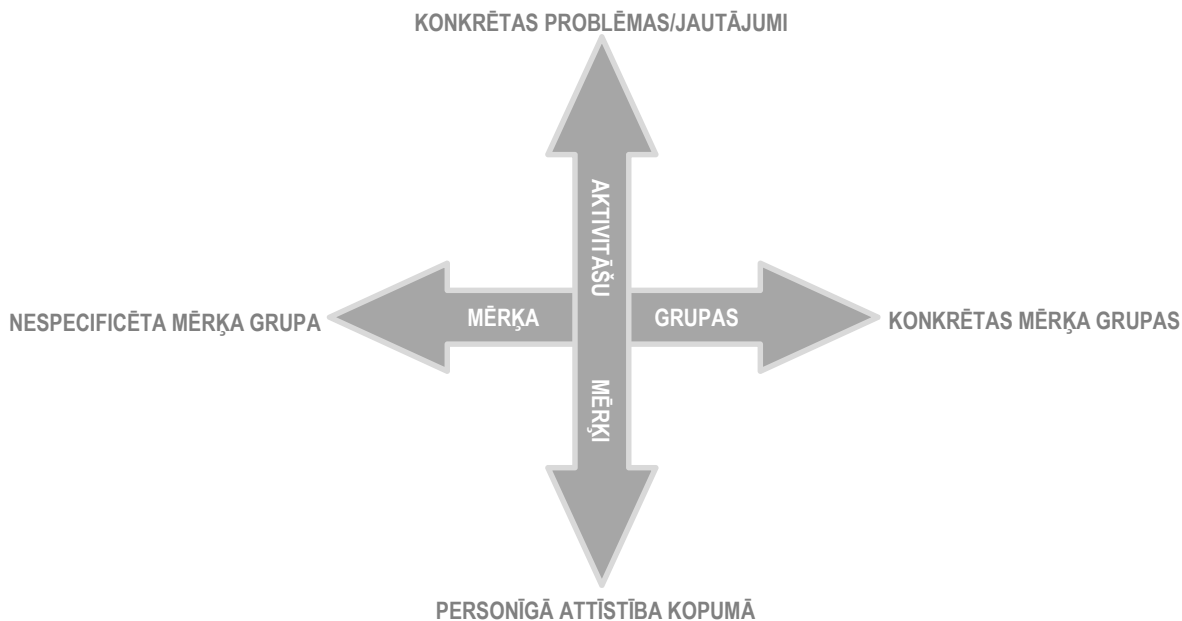

Runājot par darbu ar jauniešiem, ir būtiski apzināties ne tikai to, kādus mērķus nepieciešams sasniegt, bet arī, kas ir jaunatnes darba mērķa grupas. Arī šādā aspektā pastāv lielas atšķirības dažādu valstu ietvaros, dažkārt pat dažādu reģionu vienā valstī ietvaros – ja vieni mērķa grupu definē ļoti plaši un visaptveroši (visi jaunieši konkrētā vecuma grupā vai pat nedefinējot vecuma grupas), tad citi identificē konkrēti (sociālam riskam pakļautie jaunieši, sociālās un sabiedriskās aktivitātēs neaktīvi jaunieši, jaunieši ar mazākām iespējām u.tml.). Dažādo darba ar jaunatni aktivitāšu mērķa grupu precīza definēšana ir viens no būtiskiem priekšnosacījumiem jaunatnes darba sekmīgumam. Šādā aspektā darbu ar jaunatni par tipoloģizēt divās savstarpēji saistītās dimensijās⁷: pirmkārt, pēc tā, vai tas vērsts uz konkrētām jauniešu mērķa grupām vai visiem jauniešiem; otrkārt, pēc aktivitāšu mērķiem – vai aktivitātes vērstas uz konkrētu jautājumu/problēmu risināšanu vai uz jauniešu personīgo attīstību kopumā (skatīt attēlu nākamajā lapaspusē). Vispārinot var teikt, ka darbu ar jaunatni iespējams tipoloģizēt pēc tā konkrētības vai vispārīguma pakāpes. Būtiski uzsvērt – darbs ar jaunatni var iekļaut ļoti dažādas aktivitātes – gan konkrētas, gan vispārīgas. Proti, šāda tipoloģizācija nav savstarpēji izslēdzoša dažādos tās segmentos, bet vairāk kalpo kā teorētisks modelis darba ar jaunatni aktivitāšu izstrādei un to mērķtiecīguma nodrošināšanai.

⁷ Turpat.

Attēls 2. Darba ar jaunatni tipoloģizācija

Ilustrācijas avots: *Working with young people: the value of youth work in the European Union*. ICF GHK, 2014.

Dotajā tipoloģizācijas modelī vērtējot darbu ar jaunatni nacionālā līmenī (atbilstoši Jaunatnes politikas pamatnostādņem un Jaunatnes politikas valsts programmām), secināms, ka Latvijā darbs ar jaunatni tiek definēts un īstenots vairāk vispārīgi kā konkrēti. Stratēģiskās plānošanas dokumentos netiek runāts par konkrētām jauniešu mērķa grupām, bet par “jauniešiem vecumā no 13 līdz 25 gadiem”, savukārt rīcības uzdevumi un aktivitātes ir vairāk vērsti uz jauniešu personīgo attīstību kopumā, nevis konkrētu problēmjaudājumu risināšanu. Tai pat laikā jānorāda, ka rezultativajos rādītājos iekļauti arī tādi, kas tieši vai netieši atsaucas uz konkrētām jauniešu mērķa grupām un/vai problēmām (atkarības, sociālā deviance, nabadzības risks, veselības problēmas u.tml.), tomēr tie iezīmējas drīzāk kā konkrēti sasniegti rezultāti vispārīgi definētu mērķu ietvaros, nevis kā konkrēti rezultāti konkrēti identificētiem sasniedzamiem mērķiem.

Vērtējot darba ar jaunatni attīstību ES kopumā, eksperti identificē vairākas kopējas tendences, kas raksturo tā attīstību un aktualitātes⁸:

- darba ar jaunatni rezultātu mērīšana, efektivitātes mērījumi;
- pierādījumos balstīts darbs ar jaunatni;
- uz konkrētām mērķa grupām orientēts jaunatnes darbs;
- izglītības un darba tirgus spēju/prasmju attīstība;
- individualizēts darbs ar konkrētiem jauniešiem konkrētu problēmsituāciju gadījumos.

Minētās jaunatnes darba attīstības tendences ļauj apgalvot, ka tas no vispārīgām un uz konkrētām mērķa grupām neorientētām aktivitātēm arvien vairāk pārorientējas uz konkrētām, datos un informācijā balstītām aktivitātēm, kas risina konkrētas problēmsituācijas vai konkrētus izaicinājumus. Šādā nozīmē var secināt, ka darbs ar jaunatni lielā mērā kļūst (vai - tam būtu jākļūst) individualizēts, fokusēts uz konkrētiem risināmiem jautājumiem/sasniedzamiem mērķiem konkrētās mērķa grupās (tā, lai sasniegtie rezultāti būtu konkrēti nomērāmi un identificējami).

⁸ Turpat.

Vienlaikus eksperti norāda, ka darbs ar jaunatni ievērojami paplašinās - ja iepriekš tas lielā mērā tika saistīts ar brīvā laika aktivitātēm un spēju un prasmju attīstību, tad tagad tas iekļauj jau ļoti plašu jautājumu un aktivitāšu loku. No vienas puses, tas norāda uz darba ar jaunatni arvien pieaugošo lomu kā rīcībpolitikā, tā sabiedrības attīstībā kopumā, bet, no otras puses, rada arī riskus, ka no darba ar jauniešiem tiek sagaidīti tādi rezultāti, kas iepriekš bijuši citu politikas sektoru atbildībā (piemēram, sociālās deviācijas risināšana, veselības problēmu risināšana, karjeras izglītība u.tml.), lai gan to finansēšanas sistēma nav mainījusies. Tas identificējams kā viens no būtiskākajiem darba ar jaunatni tuvākās nākotnes izaicinājumiem – sabalansēt darba ar jaunatni atbildības jomas, mērķa grupas un to finansēšanas reālo situāciju.

Lai gan šajā nodaļā apskatītie darba ar jaunatni koncepta un kontekstu aspekti var šķist teorētiski, tie būtiski var ietekmēt darba ar jaunatni efektivitāti un rezultativitāti. Precīzi nedefinējot darba ar jaunatni atbildības jomas, konkrētas mērķa grupas, konkrētas veicamās aktivitātes un konkrētus sasniedzamos rezultātus kā individuālā, tā sabiedrības līmenī, darbs ar jaunatni tiek aktualizēts tikai kā process, bez mērķtiecīguma un ilgtspējas. Tas, savukārt, rada problēmas darbu ar jaunatni definēt un stratēģiski plānot kā patstāvīgu un kompetentu rīcībpolitikas jomu, kuras pastāvēšanai un darbam ir ietekme kā uz sociāliem, tā ekonomiskiem procesiem sabiedrībā kopumā, bet bez šāda definējuma nav iespējama jaunatnes darba jomas pilnvērtīga finansēšanas sistēmas ieviešana un īstenošana.

4. JAUNIEŠI KĀ DARBA AR JAUNATNI MĒRĶA GRUPA

Kā redzams iepriekšējā nodaļā, darba ar jaunatni koncepts lielā mērā paredz orientāciju uz jauniešu interesēm un jauniešu līdzdalību, proti – darbs ar jaunatni ir vairāk sadarbība ar jauniešiem, nevis iedomātu ideālo vērtību, prasmju, uzvedības modeļu "ieaudzināšana". Sekojoši – analizējot līdzšinējo praksi darbā ar jaunatni, viens no atskaites punktiem noteikti ir pašu jauniešu paustie vērtējumi, uzskati un vēlmes par sev aktuāliem jautājumiem, lokālā vai nacionālā līmenī risināmām jauniešiem būtiskām problēmām u.c.. Dotā pētījuma ietvaros netika īstenota primāro datu ieguve jauniešu mērķa grupā, paredzot fona informācijai izmantot datus un vērtējumus no jau iepriekš veiktiem pētījumiem, kuros mērķa grupa bijuši jaunieši.

Darba ar jaunatni nozīmīguma pamatošanai būtisks ir statistiskais rādītājs par to, kāda ir šīs jomas mērķauditorijas ģenerālkopa. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2015. gada sākumā Latvijā dzīvoja 276 817 jaunieši vecumā no 13 līdz 25 gadiem, no kuriem 142 208 (51%) vīrieši un 134 609 (49%) – sievietes. Jaunatnes darba aspektā šie nepilni 300 tūkstoši jauniešu ir maksimālā potenciāli sasniedzamā darba ar jaunatni mērķauditorija. Problemātiskāk ir aprēķināt to jauniešu īpatsvaru, kuri ir reālā, proti, sasniegtā, mērķauditorija darbā ar jaunatni (uz to kā statistisku jomas problēmu norāda arī eksperti ES jaunatnes politikas analizēs). Kā aptuvenus rādītājus ES izvērtējumos tiek izmantoti dati par jauniešu iesaisti dažādās organizētās aktivitātēs (sporta klubi, brīvā laika pulciņi, NVO, politiskās partijas u.c.). Eurobarometra dati par 2013. gadu liecina, ka ES vidēji 56% jauniešu ir iesaistīti kādā no šāda veida aktivitātēm.⁹ Latvijā šis rādītājs ir 47%, sekojoši – var apgalvot, ka katrs otrais jauniešs (kopumā aptuveni 138 000) ir tādā vai citādā veidā/aktivitātē bijis darba ar jaunatni redzeslokā (interesanti, ka Lietuvā, šis rādītājs ir tikai 37% (Igaunijā – 43%)).

Viens no darba ar jaunatni kvalitātes rādītājiem ir šajā darbā iesaistīto personu skaits un, izrietot no tā, relatīvais rādītājs par jauniešu skaitu vidēji uz vienu jaunatnes darbā iesaistīto personu. Arī šos rādītājus ir problemātiski aprēķināt, jo jaunatnes darbā tieši vai netieši iesaistīto personu loks neaprobežojas tikai ar jaunatnes darbiniekiem un jaunatnes lietu speciālistiem, bet iekļauj arī sociālos darbiniekus, nevalstiskā sektora pārstāvjus, brīvprātīgos u.c.. Kā norādīts IZM 2014. gada publiskajā pārskatā, 2014. gadā 104 Latvijas pašvaldībās strādāja jaunatnes lietu speciālisti vai kontaktpersonas darbam ar jauniešiem, pašvaldībās kopumā darbojās 182 jauniešu centri, tajā skaitā multifunkcionāli jauniešu iniciatīvu centri un dienas centri.¹⁰ Jaunatnes politikas valsts programmā 2015. gadam savukārt norādīts, ka pašvaldībās darbojas 84 personas, kas veic darbu ar jaunatni, lai gan ne visām no tām amata nosaukums ir "jaunatnes lietu speciālists".¹¹ Bet IZM uzturētajā jaunatnes lietu portālā www.jaunatneslietas.lv norādīta informācija par kopumā 100 jaunatnes lietu speciālistiem un jaunatnes lietu koordinatoriem, 150 dažāda veida jauniešu un bērnu centriem, kā arī 59 interešu izglītības iestādēm.¹² Atšķirīgie dati dažādos datu avotos neļauj pilnvērtīgi spriest par darbā ar jaunatni iesaistīto personu skaitu, ļaujot vien secināt, ka kopumā jaunatnes darbā tieši iesaistīto personu (jaunatnes lietu speciālisti, jaunatnes darbinieki) loks ir neliels – vidēji tikai viena persona vienā pašvaldībā. Tai pat laikā nevar apgalvot, ka jaunatnes darbā iesaistīto kopējais skaits aprobežojas ar minētajiem speciālistiem

⁹ Flash Eurobarometer survey "European Youth: Participation in democratic life" (N.375). Pieejams: http://ec.europa.eu/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

¹⁰ Izglītības un zinātnes ministrijas 2014. gada publiskais pārskats. Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/parskati/IZM_2014_Publ_parskats.pdf

¹¹ Jaunatnes politikas valsts programma 2015. gadam. Pieejama: http://jaunatne.gov.lv/sites/default/files/web/Valsts_programma/2015/Jaunumi/jpvp2015.pdf

¹² Jaunatnes politikas portāla www.jaunatneslietas.lv sadaļa "Ceļa rādītājs": <http://www.jaunatneslietas.lv/cela-raditajs>

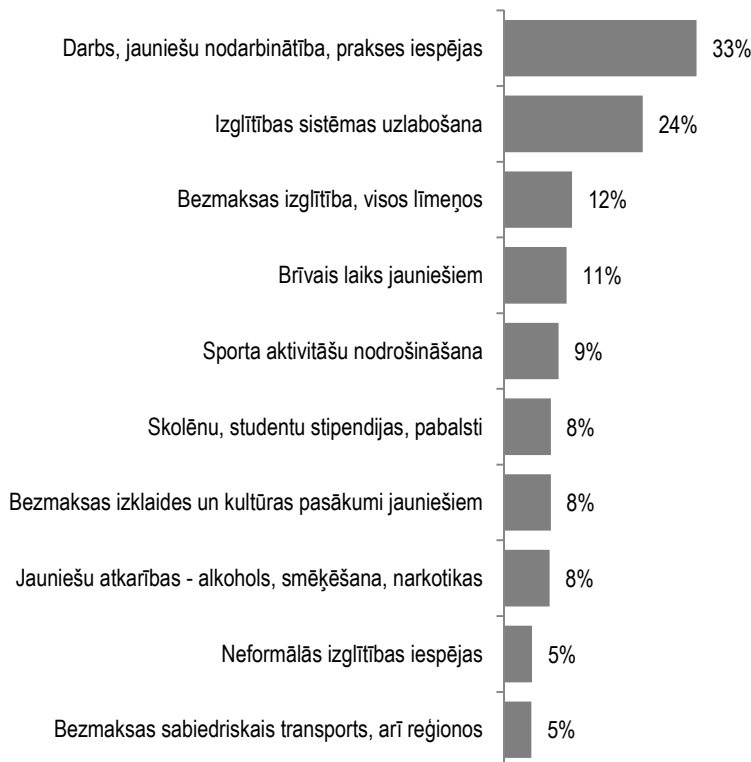
– ES līmenī veikti darba ar jaunatni pētījumi liecina, ka lielu un pat lielāko daļu jomā iesaistīto ir brīvprātīgie. Apmaksāto speciālistu īpatsvars ES valstīs svārstās no 5% Beļģijā līdz 30% Vācijā (dati par Latviju nav pieejami).¹³

Kā norādīts iepriekšējās nodaļās, pierādījumos balstīts darbs ar jaunatni ir viens no būtiskiem šī darba efektivitātes determinantiem – darba ar jaunatni metožu, aktivitāšu un mērķa grupu identificēšana atbilstoši reprezentatīviem un kvalitatīviem datiem par jauniešu mērķa grupām lielā mērā nosaka to, cik sekmīgs būs veiktais darbs. Darba ar jaunatni kvalitātes aspektā būtisks ir jautājums, cik lielā mērā tas tiek balstīts pieejamajos datos un statistikā. Šajā nodaļā zemāk sniegs īss pārskats no pēdējo trīs gadu laikā veiktajiem jauniešu mērķa grupu pētījumiem un statistikas, kas iezīmē jauniešiem aktuālākās problēmas, attieksmes, vēlmes un vērtības. Informācijas un datu analīze turpmākās ziņojuma nodaļās, savukārt, ļaus vērtēt, cik lielā mērā darbs ar jaunatni šobrīd Latvijā notiek pierādījumos balstīti, vai un kāda ir datu un veiktā darba korelācija.

Uz dotā ziņojuma sagatavošanas brīdi jaunākajā (2013. g.) tā sauktajā Latvijas jaunatnes politikas monitoringa pētījuma aptaujas anketā jaunieši tika lūgti nosaukt trīs galvenos jautājumus, kurus Latvijas valdībai būtu jārisina tieši jauniešu jomā. Salīdzinoši visbiežāk minētas atbildes: jārisina jautājums par darba un prakses iespējām (33%), jāuzlabo izglītības sistēma (24%), jānodrošina bezmaksas izglītība (12%) un brīvā laika pavadīšanas iespējas (11%). Salīdzinoši liels (8%) ir to jauniešu īpatsvars, kuri kā vienu no trim būtiskākajiem valdībai risināmiem jautājumiem norāda jauniešu atkarību problēmu – alkohols, smēķēšana, narkotikas.¹⁴

Attēls 3. Aktuālākie Latvijas valdībai risināmie jautājumi jauniešu jomā – Jauniešu viedoklis (2013. g.)
Desmit biežāk minētās atbildes

Datu avots: Aptauja ikgadējā jaunatnes politikas monitoringa ietvaros. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013.

Bāze: visi respondenti, n=1033

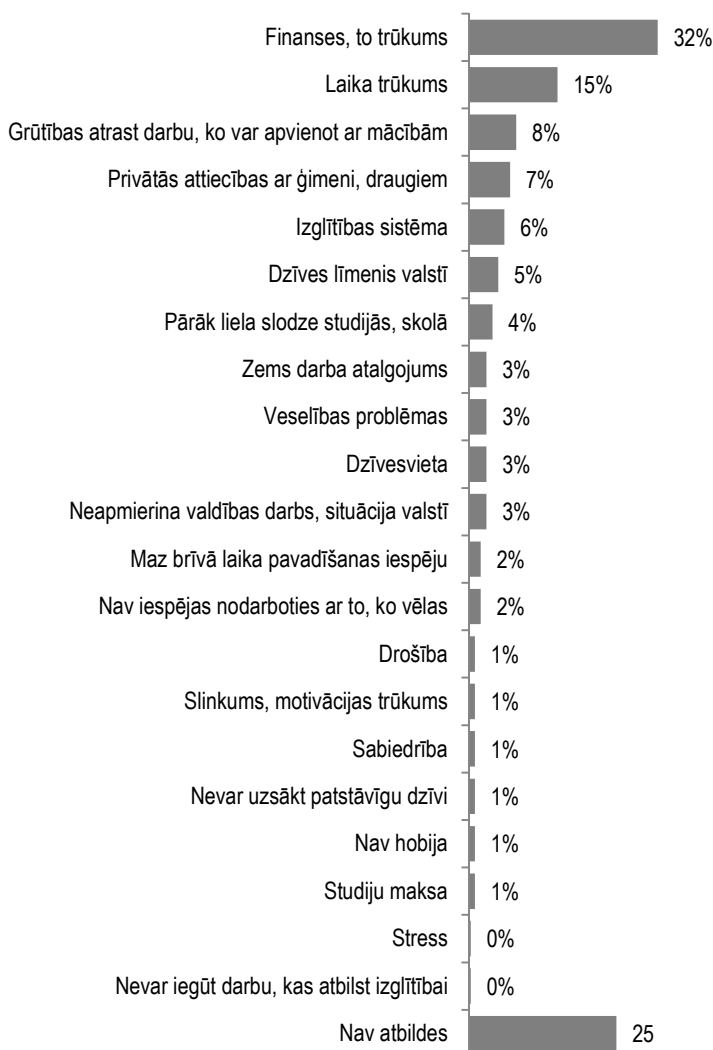
¹³ Working with young people: the value of youth work in the European Union. ICF GHK, 2014. Pieejams: http://ec.europa.eu/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

¹⁴ Aptauja ikgadējā jaunatnes politikas monitoringa ietvaros. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013. Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/IZM_Monitorings_Excolo_2013.pdf

Minētajā aptaujā jaunieši tika lūgti novērtēt arī savu dzīves kvalitāti kopumā. Lai gan absolūtais vairākums (89%) pauž pozitīvus vērtējumus, tikai 31% ir apgalvojuši, ka ir "pilnībā apmierināti ar savu dzīvi", kamēr 58%, ka "drīzāk apmierināti", bet 11%, ka "drīzāk vai pilnībā neapmierināti". Kopumā novērojams, ka jauniešu apmierinātība ar savu dzīvi pēdējo trīs gadu laikā nav būtiski mainījusies – ik gadus aptuveni 1/3 aptaujāto novērtējuši, ka ir pilnībā apmierināti, aptuveni puse – ka ir drīzāk apmierināti un aptuveni 1/10 – ka ir neapmierināti. Tie respondenti, kuri novērtēja, ka nav pilnībā apmierināti ar savu dzīvi, tika lūgti minēt galvenos neapmierinātības iemeslus. Visbiežāk – 25% gadījumu – jaunieši norādījuši uz finansiālām problēmām, savukārt 15% - uz laika trūkumu. Dažādi citi iemesli minēti retāk kā 1/10 gadījumu – 8% norāda uz bezdarba problēmu, 7% - uz problēmām privātās attiecībās, ģimenē, 6% - izglītības sistēmas problēmām, bet 5% - dzīves līmeni valstī kopumā.

Attēls 4. Iemesli, kādēļ jaunieši nav pilnībā apmierināti ar savu dzīves kvalitāti (2013. g.)

Datu avots: Aptauja ikgadējā jaunatnes politikas monitoringa ietvaros. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013.

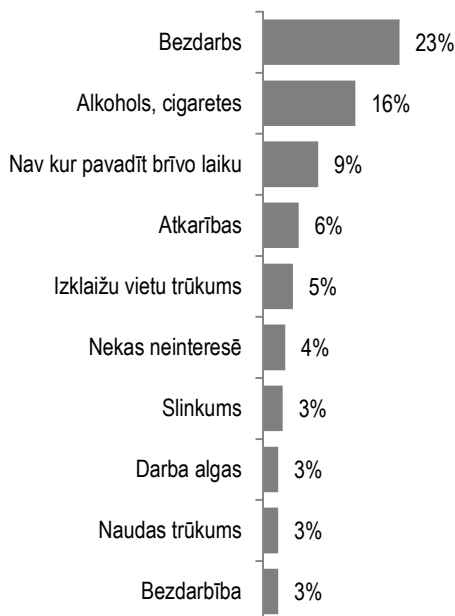
Bāze: respondenti, kuri novērtēja, ka nav pilnībā apmierināti ar savu dzīvi, n=711

Ja iepriekš minētie dati raksturo aptaujāto jauniešu personīgo situāciju, tad 2014. gadā īstenota jauniešu aptauja sniedz datus par to, kādas problēmas jaunieši identificē kā būtiskākās attiecībā uz jaunatni kopumā. Tās lielā mērā korelē ar augstāk minētajiem datiem par Latvijas valdībai būtiskākajiem risinājamiem jautājumiem jauniešu jomā – 23% jauniešu novērtē, ka būtiska problēma ir bezdarbs, 16%, ka alkohols un cigaretes, 9%, ka brīvā laika aktivitāšu trūkums.¹⁵

¹⁵ Jauniešu politiskā līdzdalība Latvijā: situācijas raksturojums un padziļināta līdzdalības faktoru (determinantu) analīze. Latvijas Jaunatnes padome. SIA "Excolo Latvia", 2015. Pieejams: tiks publicēts 2015. gada decembrī.

Attēls 5. Jauniešu būtiskākās problēmas pilsētā/pagastā (2014 .g.)**Desmit biežāk minētās atbildes**

Datu avots: Jauniešu politiskā līdzdalība Latvijā: situācijas raksturojums un padziļināta līdzdalības faktoru (determinantu) analīze. Latvijas Jaunatnes padome. SIA "Excolo Latvia", 2015.

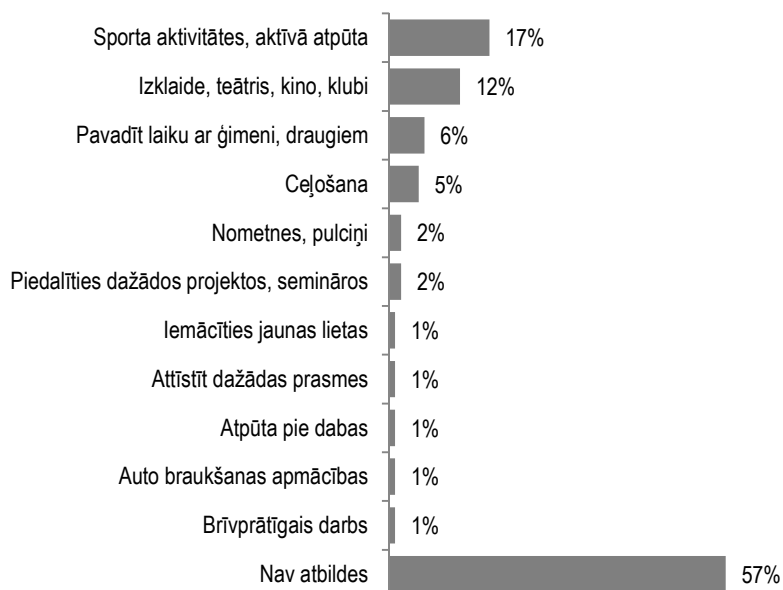

Bāze: visi respondenti, n=1512

Vairākums jauniešu – kopumā 68% - apgalvo, ka viņiem ir visas (25%) vai lielas (43%) iespējas pavadīt savu brīvo laiku tā, kā viņi paši to vēlētos. Tomēr liels – 31% - ir arī to jauniešu īpatsvars, kuri apgalvo, ka viņiem ir nelielas vai nav nekādas iespējas pavadīt brīvo laiku tā, kā viņi to vēlas. Jaunieši, kuri novērtēja, ka viņiem ir nelielas vai nav nekādu iespēju pavadīt brīvo laiku tā, kā viņi to vēlētos, tika lūgti norādīt, kādas iespējas viņi vēlētos, lai būtu pieejamas. 57% respondentu nav varējuši sniegt konkrētu atbildi, savukārt tie, kuri minējuši konkrētas vēlmes, salīdzinoši visbiežāk norādījuši uz vēlmēm pēc plašākām sporta aktivitātēm (17%) un izklaides, teātra, kino, klubiem (12%).¹⁶

Attēls 6. Jauniešu vēlamās (nepilnīgi pieejamās) iespējas pavadīt brīvo laiku (2013 .g.)

Datu avots: Aptauja ikgadējā jaunatnes politikas monitoringa ietvaros. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013.

Bāze: respondenti, kuri novērtēja, ka viņiem ir nelielas vai nav nekādu iespēju pavadīt brīvo laiku tā, kā viņi to vēlētos, n=325

¹⁶ Aptauja ikgadējā jaunatnes politikas monitoringa ietvaros. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013. Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/IZM_Monitorings_Excolo_2013.pdf

Minētā pētījuma anketā jaunieši tika lūgti arī norādīt, ar kādiem šķēršļiem ir saskārušies, lai iesaistītos dažādās sabiedriskās, sociālās, politiskās vai cita veida aktivitātēs. Tikai 1/10 apgalvojuši, ka nav saskārušies ar šķēršļiem, kamēr pārējie minējuši konkrētus šķēršļus. Visbiežāk – 51% gadījumu – jaunieši norādījuši uz laika trūkumu kā iesaistes barjeru. Izteikti liela daļa – 40% - jauniešu norāda, ka viņiem nav bijusi interese piedalīties, savukārt 1/4 izjūt informācijas trūkumu. Vēl 1/4 atzīst, ka viņiem ir slinkums iesaistīties aktivitātēs. Būtiski uzsvērt, ka tikai 15% kā šķērslī norāda finanšu problēmas.

Attēls 7. Šķēršļi jauniešu dalībai dažādās sabiedriskās, sociālās, politiskās vai cita veida aktivitātēs (2013 .g.)

Datu avots: Aptauja ikgadējā jaunatnes politikas monitoringa ietvaros. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013.

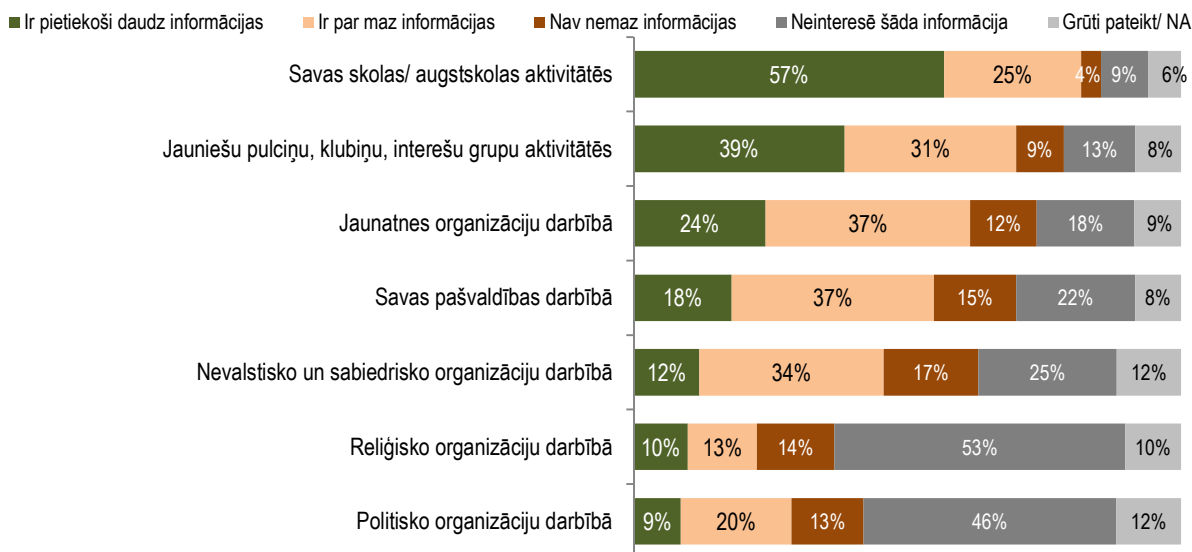

Bāze: visi respondenti, n=1033

Kā redzams iepriekšējā attēlā, kopumā katrs ceturtais jauniešs kā barjeru savai aktivitātei un līdzdalībai norāda informācijas trūkumu. Diemžēl esošo pētījumu dati neļauj padziļināti vērtēt un interpretēt, vai problēma ir informācijas pieejamībā, informācijas kvalitātē, informācijas avotu izvēlē vai citos aspektos. Bet kopumā jaunieši novērtējuši, ka viņiem ir pietiekoši daudz informācijas tikai par savas skolas/ augstskolas aktivitātēm un jauniešu pulciņiem, klubiņiem un interešu grupām (attiecīgi 57% un 39%). Pārējās anketā iekļautajās kategorijās lielāks bijis to jauniešu īpatsvars, kuri vērtējuši, ka viņiem ir par maz informācijas, īpaši attiecībā uz NVO darbu un savas pašvaldības darbību.

Attēls 8. Informācijas pieejamība par līdzdalības iespējām (2013 .g.)

Datu avots: Aptauja ikgadējā jaunatnes politikas monitoringa ietvaros. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013.

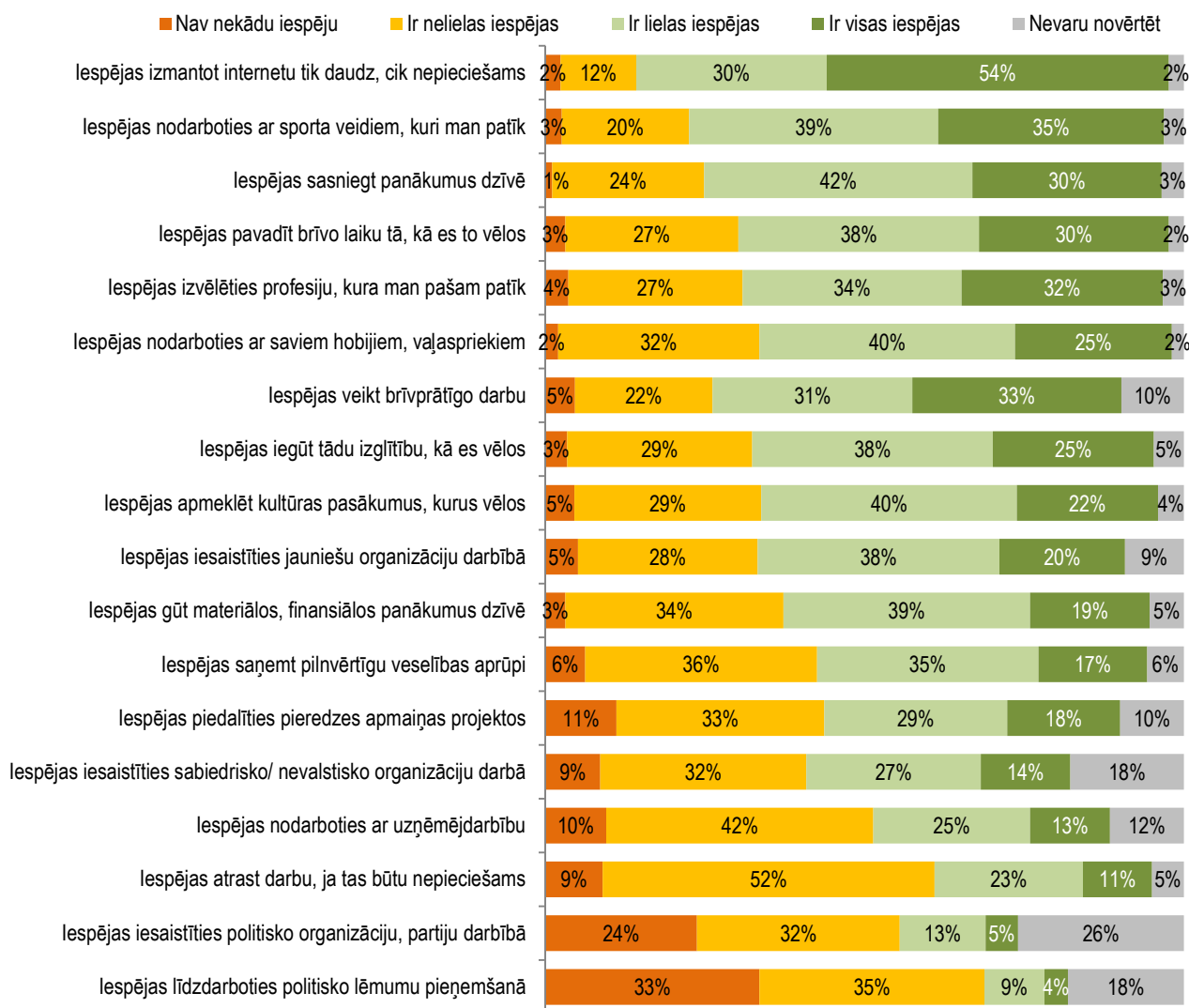
Bāze: visi respondenti, n=1033

Padziļinātāku ieskatu jauniešu iespējās un vērtībās sniedz 2012. gada nogalē īstenais "Jauniešu iespēju, attieksmju un vērtību pētījums". Šī pētījuma aptaujas anketā kopumā bija iekļautas 18 dažādas jauniešu iespējas un 11 no šīm 18 iespējām lielākā daļa jauniešu vērtē pozitīvi. Visvairāk pozitīvo vērtējumu sniegts par iespējām izmantot internetu tik daudz, cik tas nepieciešams (84% jauniešu novērtē, ka viņiem ir lielas vai visas iespējas), nodarboties ar sev tīkamiem sporta veidiem (74%), sasniegt panākumus dzīvē (72%), pavadīt brīvo laiku tā, kā paši to vēlas (68%). Tāpat izteikti pozitīvi tiek vērtētas iespējas izvēlēties sev tīkamu profesiju (66%), nodarboties ar sev tīkamiem hobijiem (65%), veikt brīvprātīgo darbu (64%), iegūt tādu izglītību, kā paši vēlas (63%), apmeklēt kultūras pasākumus (62%), iesaistīties jauniešu organizāciju darbībā (58%) un gūt materiālos panākumus dzīvē (58%).¹⁷

Kritiskāk jaunieši vērtē savas iespējas līdzdarboties politisko lēmumu pieņemšanā (68% jauniešu uzskata, ka viņiem nav nekādu vai ir nelielas iespējas), iespējas atrast darbu, ja tas būtu nepieciešams (61%), kā arī iespējas iesaistīties politisko organizāciju, partiju darbībā (56%). Izteikti liela daļa jauniešu negatīvi vērtē arī iespējas nodarboties ar uzņēmējdarbību (52%), iespējas piedalīties pieredzes apmaiņas projektos (44%), saņemt pilnvērtīgu veselības aprūpi (42%), kā arī iesaistīties sabiedrisko un nevalstisko organizāciju darbā (41%).

Attēls 9. Jauniešiem pieejamās iespējas (2012. g.)

Datu avots: Jauniešu iespēju, attieksmju un vērtību pētījums. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013.

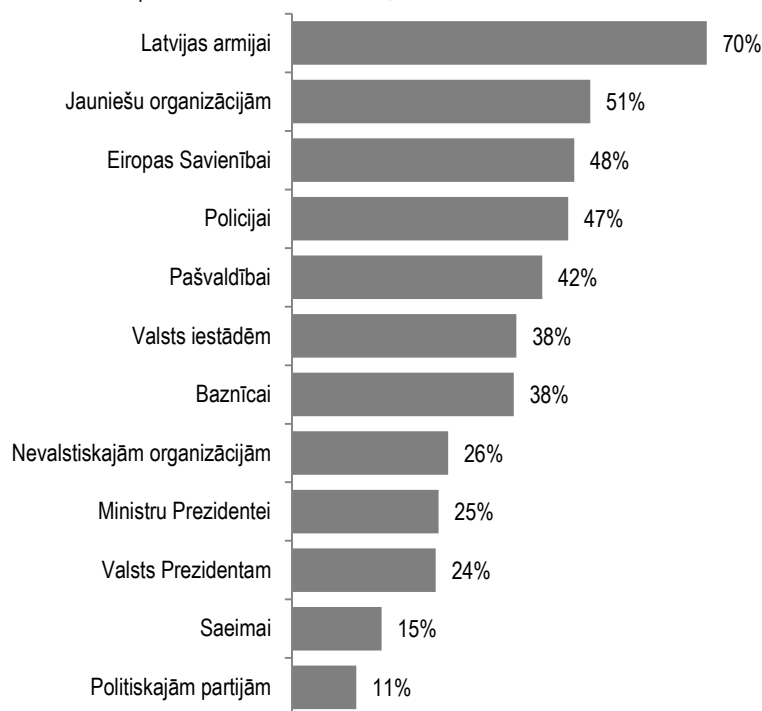
Bāze: visi respondenti, n=1063

¹⁷ Jauniešu iespēju, attieksmju un vērtību pētījums. IZM. SIA "Excolo Latvia", 2013. Pieejams: <http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/23.pdf>

Tā kā darbs ar jaunatni balstās brīvprātīgā jauniešu līdzdalībā, ļoti būtisks tā sekmīguma priekšnoteikums ir sociālā kapitāla pozitīvi rādītāji, proti, tas, cik lielā mērā jaunieši uzticas kā formālām, tā neformālām jaunatnes darbā iesaistītām institūcijām un personām. Latvijas sabiedrībai kopumā raksturīgs zems sociālā kapitāla līmenis, augsta neuzticēšanās gan valsts un pašvaldību institūcijām, gan arī līdzcilvēkiem ārpus tuvākā sociālā loka. Jauniešu vidū gan rādītāji ir pozitīvāki kā citās vecuma grupās. Izņemot Latvijas armiju, kurai uzticas 70% jauniešu, un jauniešu organizācijas, kurām uzticas 51% jauniešu, dažādām citām institūcijām uzticēšanos pauž ne vairāk kā 1/2 no aptaujātajiem jauniešiem. Salīdzinoši augstāki ir uzticēšanās rādītāji Eiropas Savienībai (48%), policijai (47%) un pašvaldībai (42%), bet izteikti zemi – politikajām partijām (11%) un Saeimai (15%).¹⁸ Darba ar jaunatni aspektā pozitīvi vērtējami dati, ka kopumā jaunieši pauž uzticēšanos gan jauniešu organizācijām, gan savai pašvaldībai. Sekojoši - darbam ar jauniešiem pašvaldību līmenī ir daudz pozitīvāki priekšnoteikumi kā nacionālā līmenī. Te arī jāuzsver, ka uzticēšanās nevalstiskajām organizācijām, savukārt, ir izteikti zema – tikai 26% jauniešu pauž tām uzticēšanos, kas liecina par būtiskiem pilsoniskās sabiedrības attīstības izaicinājumiem jauniešu vidū. Daļēji šo problēmu kompensē izteikti augstie uzticēšanās rādītāji jauniešu organizācijām, tomēr tās veido tikai nelielu daļu nevalstiskā sektora.

Attēls 10. Sociālā kapitāla rādītāji jauniešu vidū - Institūcijas (2014. g.)

Datu avots: Jauniešu politiskā līdzdalība Latvijā: situācijas raksturojums un padziļināta līdzdalības faktoru (determinantu) analīze. Latvijas Jaunatnes padome. SIA "Excolo Latvia", 2015.

Bāze: visi respondenti, n=1512

Dotās aptaujas dati arī liecina, ka jaunieši izteikti uzticas saviem radniekiem (86%), draugiem (81%), skolotājiem (70%), bet izteikti zemāka ir uzticēšanās personīgi nepazīstamiem cilvēkiem – kaimiņiem (42%), citiem sava pagasta/pilsētas iedzīvotājiem (33%), ārzemniekiem (33%) u.tml. Tas liecina, ka sadarbībai mazo sociālo grupu ietvaros ir izteikts pamats, bet plašākām līdzdarbības iespējām sociālā kapitāla nepietiekamība šobrīd ir traucējoša.

¹⁸ Jauniešu politiskā līdzdalība Latvijā: situācijas raksturojums un padziļināta līdzdalības faktoru (determinantu) analīze. Latvijas Jaunatnes padome. SIA "Excolo Latvia", 2015. Pieejams: tiks publicēts 2015. gada decembrī.

Attēls 11. Sociālā kapitāla rādītāji jauniešu vidū - Personas (2014 .g.)

Datu avots: Jauniešu politiskā līdzdalība Latvijā: situācijas raksturojums un padziļināta līdzdalības faktoru (determinantu) analīze. Latvijas Jaunatnes padome. SIA "Excolo Latvia", 2015.

Bāze: visi respondenti, n=1512

Iepriekš apskatītie dati ļauj lielā mērā identificēt jauniešu mērķa grupā aktuālākās problēmas un izaicinājumus:

- bezdarbs, nodarbinātība;
- izglītības kvalitāte, izglītības un darba tirgus sasaiste;
- brīvā laika jēgpilna pavadīšana;
- finansiālās iespējas;
- atkarības (alkohols, cigaretes, narkotikas);
- neieinteresētība aktivitātēs, slinkums, pasivitāte;
- kultūras un izklaides pieejamība tuvu dzīves vietai;
- aktīvās atpūtas pieejamība tuvu dzīves vietai;
- informācijas pieejamība par jauniešu iespējām, tiesībām;
- zems sociālais kapitāls.

Lai gan šie ir vērtējumi nacionālā līmenī, to būtiskums ir ne mazāks arī lokālā, pašvaldību, līmenī, lai arī katrā pašvaldībā konkrētās problēmas un izaicinājumi var būt izteikti vairāk vai mazāk, kā arī papildināties ar tikai lokāli izteiktām aktualitātēm. Ne visus no šiem jautājumiem var pilnībā risināt darbs ar jaunatni, bet lielākā vai mazākā mērā tam būtu jādod ieguldījums jauniešiem aktuālāko izaicinājumu risinājumos.

Tabula 3. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās

Datu avots: Pašvaldību apsekojums.

Aizputes novada pašvaldība	Aizputes novada jaunatnes politikas programma 2012.-2015. gadam
Aknīstes novada pašvaldība	Aknīstes novada jaunatnes politikas attīstības programma 2011.-2017. gadam
Alsungas novada pašvaldība	Alsungas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija (2015-2020)
Alūksnes novada pašvaldība	Alūksnes novada jaunatnes politikas stratēģija 2010.-2017. gadam
Balvu novada pašvaldība	Balvu novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2014.-2020. gadam
Beverīnas novada pašvaldība	Beverīnas novada jaunatnes darba stratēģija 2015.-2018. gadam
Cēsu novada pašvaldība	Cēsu novada jaunatnes politikas stratēģija 2012.-2017. gadam
Dagdas novada pašvaldība	Dagdas novada jaunatnes politikas stratēģija 2013.-2023. gadam
Daugavpils novada pašvaldība	Daugavpils novada jaunatnes politikas stratēģija 2011.-2017. gadam
Dobeles novada pašvaldība	Dobeles novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2017. gadam
Engures novada pašvaldība	Engures novada jaunatnes politikas stratēģija 2014.-2020. gadam
Grobiņas novada pašvaldība	Grobiņas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2014.-2018. gadam
Gulbenes novada pašvaldība	Gulbenes novada jaunatnes politikas stratēģija 2011.-2017. gadam
Ikšķiles novada dome	Ikšķiles novada darba ar jaunatni plānošanas dokuments 2015-2017
Jelgavas pilsētas dome	Jelgavas pilsētas jaunatnes politikas rīcības virzieni un sagaidāmie rezultāti 2009.-2018. gadam
Jūrmalas pilsētas dome	Jūrmalas pilsētas jaunatnes darba stratēģija 2013.-2017.
Kocēnu novada pašvaldība	Kocēnu novada domes sociālā dienesta attīstības programma darbā ar jauniešiem 2010. – 2015. gadam
Krāslavas novada pašvaldība	Krāslavas novada jaunatnes politikas stratēģija 2013.-2017. gadam
Kuldīgas novada pašvaldība	Kuldīgas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2017. gadam
Lielvārdes novada pašvaldība	Lielvārdes novada jaunatnes politikas attīstības programma 2015.-2020. gadam
Lubānas novada pašvaldība	Lubānas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2018. gadam
Ludzas novada pašvaldība	Ludzas novada jaunatnes politikas attīstības programma 2012.-2017. gadam
Madonas novada pašvaldība	Madonas novada pašvaldības jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2012.-2020.
Mārupes novada pašvaldība	Mārupes novada jaunatnes politikas stratēģija 2013.-2019. gadam
Ogres novada pašvaldība	Ogres novada jaunatnes politikas attīstības programma 2014.-2017. gadam
Olaines novada pašvaldība	Olaines novada jaunatnes politikas stratēģija 2012.-2018. gadam
Rēzeknes novada pašvaldība	Rēzeknes novada attīstības programma darbā ar jaunatni 2011.-2016. gadam
Rīgas pilsētas dome	Rīgas pilsētas darba ar jaunatni programma 2014.-2018. gadam
Rugāju novada pašvaldība	Rugāju novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2019. gadiem
Stopiņu novada pašvaldība	Stopiņu novada attīstības programma darbā ar jauniešiem 2013.-2015. gads
Talsu novada pašvaldība	Talsu novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija (2011-2015)
Valmieras pilsētas pašvaldība	Valmieras pilsētas jaunatnes politikas attīstības programma 2012.-2015.gadam
Varakļānu novada pašvaldība	Varakļānu novada jaunatnes politikas attīstības programma 2015.-2019. gadam
Zilupes novada pašvaldība	Zilupes novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija (2015.-2020.)
Cesvaines novada pašvaldība	Apstiprināšanas procesā
Saulkrastu novada pašvaldība	Apstiprināšanas procesā
Aizkraukles novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Bauskas novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Jaunpiebalgas novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Jaunpils novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Kārsavas novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Ķeguma novada pašvaldība	Izstrādes procesā

Preiļu novada dome	Izstrādes procesā
Salaspils novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Vecumnieku novada Dome	Izstrādes procesā
Viesītes novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Vīļakas novada pašvaldība	Izstrādes procesā
Aglonas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Alojas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Amatas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Auces novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Ādažu novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Brocēnu novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Burtnieku novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Iecavas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Ilūkstes novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Inčukalna novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Jelgavas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Kandavas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Krimuldas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Līgatnes novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Nīcas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Pārgaujas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Pāvilostas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Plaviņu novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Priekule novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Raunas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Riebiņu novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Rucavas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Skrundas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Vecpiebalgas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Ventspils novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2016. gadā
Dundagas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2017. gadā
Mazsalacas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2017. gadā
Tērvetes novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt 2020. gadā
Apes novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Carnikavas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Daugavpils pilsētas dome	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Garkalnes novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Jēkabpils novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Kokneses novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Mālpils novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Rojas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Ropažu novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Rūjienas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē

Valkas novada pašvaldība	Paredzēts izstrādāt nākotnē
Babītes novada pašvaldība	Nav plānots
Baltinavas novada pašvaldība	Nav plānots
Ciblas novada pašvaldība	Nav plānots
Durbes novada pašvaldība	Nav plānots
Jaunjelgavas novada pašvaldība	Nav plānots
Jēkabpils pilsētas pašvaldība	Nav plānots
Krustpils novada pašvaldība	Nav plānots
Ķekavas novada pašvaldība	Nav plānots
Liepājas pilsētas dome	Nav plānots
Limbažu novada pašvaldība	Nav plānots
Līvānu novada pašvaldība	Nav plānots
Priekules novada pašvaldība	Nav plānots
Rēzeknes pilsētas dome	Nav plānots
Rundāles novada pašvaldība	Nav plānots
Salas novada pašvaldība	Nav plānots
Vaiņodes novada pašvaldība	Nav plānots
Ventspils pilsētas dome	Nav plānots
Vīļānu novada pašvaldība	Nav plānots
Baldones novada pašvaldība	Nav informācijas
Ērgļu novada pašvaldība	Nav informācijas
Mērsraga novada pašvaldība	Nav informācijas
Naukšēnu novada pašvaldība	Nav informācijas
Neretas novada pašvaldība	Nav informācijas
Ozolnieku novada pašvaldība	Nav informācijas
Salacgrīvas novada pašvaldība	Nav informācijas
Saldus novada pašvaldība	Nav informācijas
Sējas novada pašvaldība	Nav informācijas
Siguldas novada pašvaldība	Nav informācijas
Skrīveru novada pašvaldība	Nav informācijas
Smiltenes novada pašvaldība	Nav informācijas
Strenču novada pašvaldība	Nav informācijas
Vārkavas novada pašvaldība	Nav informācijas

Tā kā konkrētie plānošanas dokumenti ir izstrādāti ļoti atšķirīgos laika periodos, kad spēkā bijis atšķirīgs tiesiskais regulējums attiecībā uz plānošanas dokumentu izstrādi¹⁹, nav iespējams veikt padziļinātu analīzi par šo dokumentu atbilstību politikas plānošanas nosacījumiem – nebūtu korekti agrāk izstrādātos plānošanas dokumentus vērtēt pēc šobrīd spēkā esošajiem nosacījumiem. Tai pat laikā – gan agrāk, gan šobrīd spēkā esošie noteikumi definē vairākas prasības plānošanas dokumentiem, kas laika gaitā nav būtiski mainījušās (lai gan var būt precizētas, konkretizētas), un atbilstoši tām ir iespējams vērtēt pašvaldībās izstrādātos jaunatnes jomas plānošanas dokumentus kopumā.

¹⁹ No 2009. līdz 2014. gadam tie bija Ministru kabineta noteikumi Nr.1178 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi", bet kopš 2014. gada decembra - Ministru kabineta noteikumi Nr.737 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi".

Vērtējot pēc dokumentu nosaukumiem, neviens no jaunatnes politikas plānošanas dokumentiem pašvaldību līmenī šobrīd neatbilst MK noteikumu Nr.737²⁰ 11. panta nosacījumiem, ka "politikas plānošanas dokumenti ir pamatnostādnes, plāns un konceptuāls ziņojums" - 11 plānošanas dokumenti tiek dēvēti par "programmām", 21 - par "stratēģiju", bet diviem ir aprakstošs nosaukums ("plānošanas dokuments", "rīcības virzieni un sagaidāmie rezultāti"). Vērtējot pēc apkopoto dokumentu būtības, atbilstoši spēkā esošajiem nosacījumiem tie būtu definējami kā "plāni". MK noteikumi nosaka (13. pants), ka "plānu izstrādā īstermiņam vai vidējam termiņam: politikas (pamatnostādņu) ieviešanai vienā vai vairākās nozarēs; pamatnostādņu vietā, ja vidējā termiņā netiek izvirzīti jauni attīstības virzieni nozaru politikās; augstākas institūcijas dotā uzdevuma izpildei". Attiecīgi – jaunatnes jomas plānošanas dokumenti būtu hierarhiski jāpakārto konkrētas pašvaldības attīstības plānošanas dokumentiem un/vai konkrētas politikas nozares, kuras pakļautībā atrodas jaunatnes lietas konkrētā pašvaldībā, plānošanas dokumentiem, tādējādi sasaistot jaunatnes jomā īstenojamās aktivitātes ar nozares un/vai pašvaldības līmenī sasniedzamajiem mērķiem un rīcības virzieniem. Šāds hierarhisks pakārtojums ļautu arī skaidri definēt jaunatnes jomas vietu kopējā finansēšanas modelī. Tā kā esošie plānošanas dokumenti visbiežāk veidoti kā tikai nosacīti ar konkrētās pašvaldības kopējo attīstības plānošanas sistēmu saistīti, to aktivitāšu finansēšanas iespējas un nosacījumi ir neskaidri un neobligāti.

Arī analizējot plānošanas dokumentu saturu, identificējamas vairākas būtiskas nepilnības, kas raksturīgas lielākajai daļai no šiem dokumentiem. Attīstības plānošanas sistēmas likums nosaka (4. pants), ka "attīstības plānošanas dokumentā izvirza mērķus un sasniedzamos rezultātus attiecīgā politikas jomā vai teritorijā, apraksta noskaidrotās problēmas un paredz to risinājumus, izvērtē šo risinājumu iespējamo ietekmi, kā arī plāno turpmāko politikas īstenošanai un rezultātu novērtēšanai nepieciešamo rīcību"²¹. Šādā aspektā analizējot jaunatnes politikas plānošanas dokumentus pašvaldībās, jāsecina, ka tie tikai daļēji seko šādam likuma uzstādījumam. Lai gan mērķus (kas daļā dokumentu gan tiek aprakstīti kā "vīzija" (četros dokumentos vispār netiek izvirzīts konkrēts mērķis)) un sasniedzamos rezultātus izvirza lielākā daļa apskatīto dokumentu, vairums no tiem vienlaikus neiekļauj identificēto problēmu aprakstus, sekojoši – netiek ievērota loģiski izrietošu aktivitāšu saikne: problēmu identificēšana – risinājumu definēšana – sasniedzamo rezultātu noteikšana. To var identificēt par vienu no būtiskākajām esošo plānošanas dokumentu nepilnībām – izvirzītie mērķi visbiežāk tikuši kopēti un pieskaņoti nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem, neizvērtējot to aktualitāti un atbilstību lokālajai situācijai un vajadzībām.

Tabula 4. Jaunatnes jomas plānošanas dokumentos pašvaldībās definētie mērķi

Pašvaldība	Plānošanas dokumentā definētais mērķis
Aizputes novada pašvaldība	Veicināt jauniešu iespējas kļūt par sabiedrības resursu
Aknīstes novada pašvaldība	Radīt jauniešiem labvēlīgu vidi, kas sekmē jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, sociāli nodrošinātiem, veselīgiem un uz demokrātiskām vērtībām vēršiem sabiedrības locekļiem, vienlaicīgi rosinot viņus iesaistīties savas un apkārtnes sabiedrības locekļu dzīves kvalitātes uzlabošanā.
Alsungas novada pašvaldība	Jauniešiem atvērta un pievilcīga vide, kas veicina jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, sociāli nodrošinātiem, veselīgiem un pilsoniski atbildīgiem sabiedrības locekļiem
Alūksnes novada pašvaldība	Jauniešiem atvērta un pievilcīga vide, kas veicina jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, sociāli nodrošinātiem, veselīgiem un pilsoniski atbildīgiem sabiedrības locekļiem
Balvu novada pašvaldība	Jauniešiem draudzīga un pievilcīga vide, kas sekmē jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, sociāli nodrošinātiem, veselīgiem sabiedrības locekļiem, kuri vēlas mācīties, strādāt, saturīgi pavadīt brīvo laiku, iesaistīties sabiedriskajās aktivitātēs
Beverīnas novada pašvaldība	Jauniešu mērķtiecīga sadarbība, veicinot jauniešu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, atbalstot darbības, kas nodrošina jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošanu
Cēsu novada pašvaldība	Radīta jauniešu aktivitātes atbalstoša vide, kurā jauniešiem raksturīga: aktīva līdzdalība un piederības izjūta pilsētai, pašiniciatīva, atbildība, pašizzīņa un pašizaugsme, savu resursu apzināšanās, jaunrade un radošums, savstarpēja komunikācija un sadarbība, spēja pārvarēt neveiksmes

²⁰ Ministru kabineta 2014.gada 2.decembra noteikumi Nr.737 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi". Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270934>

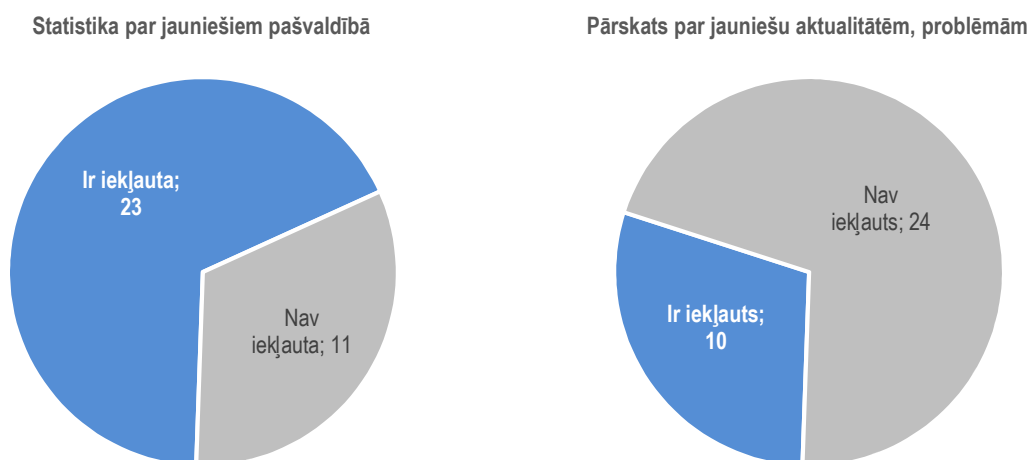
²¹ Attīstības plānošanas sistēmas likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/175748>

Pašvaldība	Plānošanas dokumentā definētais mērķis
Dagdas novada pašvaldība	Draudzīga un pievilcīga vieta, kur jaunieši ir sociāli nodrošināti, jauniešu vidū tiek sekmēta patriotisma stiprināšana un veidošanās par uzņēmīgiem, izglītotiem cilvēkiem, kā arī nodrošināta atbilstoša infrastruktūra, lai attīstītu uzņēmējdarbību un lietderīgi pavadītu brīvo laiku, iesaistītos sabiedriskajos procesos un dibinātu ģimeni
Daugavpils novada pašvaldība	Vieta, kur tiek organizēta jauniešiem draudzīga vide, kas veicina jauniešu attīstību, nodrošina iespējas strādāt, lietderīgi pavadīt brīvo laiku, iesaistīties sabiedriskajos procesos, mācīties un veidot ģimeni
Dobeles novada pašvaldība	Jauniešiem draudzīga vieta, kur tiek sekmēta jauniešu veidošanās par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, veselīgiem, uzņēmīgiem un atbildīgiem sabiedrības locekļiem, tiek radīta pieejama, droša vide un infrastruktūra darbam, saturīgai un radošai brīvā laika pavadīšanai, kur jaunieši ir motivēti iesaistīties un līdzdarboties sabiedriskajos procesos
Engures novada pašvaldība	- - -
Grobiņas novada pašvaldība	Vide, kurā dzimst, veidojas, attīstās līderi, kas ir spējīgi motivēt jauniešus, ģenerēt un realizēt idejas un domāt par savas labklājības uzlabošanu
Gulbenes novada pašvaldība	Vieta, kur tiek sekmēta jauniešu veidošanās par uzņēmīgiem, labi informētiem un izglītotiem cilvēkiem, nodrošinot pieejamu vidi un infrastruktūru, kur strādāt, saturīgi pavadīt brīvo laiku, iesaistīties sabiedriskajos procesos un veidot ģimeni
Ikšķīles novada dome	Attīstīt jauniešus kā līdzvērtīgu sabiedrības daļu, kas atbildīgi piedalās lēmumu pieņemšanā un līdzdarbojas sociālās, veselības, kultūras, sporta, izglītības un uzņēmējdarbības vides attīstībā
Jelgavas pilsētas dome	Uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti, veicinot viņu iniciatīvas, darba tikumu un patriotismu, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē
Jūrmalas pilsētas dome	Pilsētas domes un pilsētas jauniešu mērķtiecīga sadarbība, veicinot jauniešu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, atbalstot darbības, kas nodrošina jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošanu pilsētā
Kocēnu novada pašvaldība	Veicināt jauniešu iniciatīvas veidošanos, tādējādi sekmējot jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošanu, kā arī veicināt sadarbību starp pašvaldības un NVO iestādēm
Krāslavas novada pašvaldība	Vieta, kur tiek sekmēta jauniešu veidošanās par uzņēmīgiem, labi informētiem un izglītotiem cilvēkiem, nodrošinot pieejamu vidi un infrastruktūru, kur strādāt, saturīgi pavadīt brīvo laiku, iesaistīties sabiedriskajos procesos un veidot ģimeni
Kuldīgas novada pašvaldība	Jauniešiem draudzīga un pievilcīga vide, kas sekmē jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, sociāli nodrošinātiem, veselīgiem un uz demokrātiskām vērtībām vēršiem sabiedrības locekļiem
Lielvārdes novada pašvaldība	- - -
Lubānas novada pašvaldība	Vieta, kur tiek sekmēta radošu un uzņēmīgu jauniešu veidošanās, kuri ar lepnumu atgriežas dzimtajā pusē, lai veicinātu tās labklājību
Ludzas novada pašvaldība	Jaunatne – kā viens no nozīmīgākajiem pašvaldības resursiem. Pietiekami daudz iespēju attīstīties, lietderīgi pavadīt savu brīvo laiku, iegūt izglītību un darbu. Jaunieši, kas paši vēlas iesaistīties lēmumu pieņemšanā, kas paši veido savu tagadni un nākotni.
Madonas novada pašvaldība	Uzlabot jauniešu — personu vecumā no 13 līdz 25 gadiem - dzīves kvalitāti, veicinot viņu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, kā arī atbalstot darbu ar jaunatni
Mārupes novada pašvaldība	Ikviena jaunieša (vecumā no 13 – 25 gadiem) dzīves kvalitātes uzlabošanu neatkarīgi no viņu dzimuma, vecuma, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa, vai citiem apstākļiem, tādējādi integrējot viņu novada un valsts sabiedriskajā dzīvē un atbalstot viņa individuālos centienus savas karjeras veidošanā
Ogres novada pašvaldība	- - -
Olaines novada pašvaldība	Jauniešiem draudzīga un pievilcīga vide ar atbilstošu infrastruktūru, kas jauniešiem nodrošina pašrealizācijas iespējas un sekmē jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, labi informētiem un izglītotiem, uzņēmīgiem/pašiniciatīvu apveltītiem, veselīgiem sabiedrības locekļiem ar pozitīvu vērtību orientāciju
Rēzeknes novada pašvaldība	Noturēt, atgriezt un piesaistīt jaunatni, piedāvājot tai pietiekami daudz iemeslus "kāpēc vajadzētu palikt", iesaistot lēmumu pieņemšanā
Rīgas pilsētas dome	Sekmēt jauniešu dzīves kvalitāti, radot vidi viņu izaugsmei, līdzdalībai, kā arī drošai un lietderīgai brīvā laika pavadīšanai; Pilnveidot darbu ar jaunatni infrastruktūru un iesaistīto personu kompetenci, veicinot jauniešiem pieejamo pakalpojumu kvalitāti
Rugāju novada pašvaldība	Jauniešiem draudzīga un pievilcīga vide, kas sekmē jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, sociāli nodrošinātiem, veselīgiem sabiedrības locekļiem, kuri vēlas mācīties, strādāt, saturīgi pavadīt brīvo laiku, iesaistīties sabiedriskajās aktivitātēs
Stopiņu novada pašvaldība	- - -
Talsu novada pašvaldība	Jauniešiem draudzīga un pievilcīga vide, kas sekmē jauniešu veidošanos par vispusīgi attīstītiem, izglītotiem, sociāli nodrošinātiem, veselīgiem un uz demokrātiskām vērtībām vēršiem sabiedrības locekļiem
Valmieras pilsētas pašvaldība	Pilsēta, kur domā par jauniešu personību šķautņu pilnveidošanos un rada iespējas to izmantošanai
Varakļānu novada pašvaldība	Jaunatne - kā viens no nozīmīgākajiem pašvaldības resursiem. Pietiekami daudz iespēju attīstīties, lietderīgi pavadīt savu brīvo laiku, iegūt izglītību un darbu. Jaunieši, kas paši vēlas iesaistīties lēmumu pieņemšanā, kas paši veido savu tagadni un nākotni.
Zilupes novada pašvaldība	Uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti, veicinot viņu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, kā arī izveidot sadarbības tīklu atbalstot darbu ar jaunatni.

Jānorāda arī, ka ne visi analizētie plānošanas dokumenti iekļauj precīzu informāciju par tā mērķa grupu – jauniešiem konkrētajā pašvaldībā. Ja kopumā 23 no 34 dokumentiem satur statistikas datus par jauniešu skaitu pašvaldībā, tad tikai 10 no 34 iekļauj arī mērķa grupas aktualitāšu, būtiskāko problēmu un izaicinājumu analīzi. Tas vēlreiz apliecina, ka lielākā daļa šo plānošanas dokumentu pēc būtības nav veidoti ciešā sasaistē ar lokālo situāciju un aktualitātēm, bet ir vairāk teorētisks un birokrātisks dokuments. To netieši ilustrē arī konkrēto izvirzīto mērķu definējumi (skatīt tabulā augstāk) – lielākā daļa definēto mērķu ir pēc būtības identiski, ar nelieliem papildinājumiem atsevišķos gadījumos. Tikai dažas pašvaldības sasniedzamo mērķi ir definējušas savā, no citiem atšķirīgā, redakcijā. Kā būs redzams nākamajā ziņojuma nodaļā, intervētie pašvaldību pārstāvji visbiežāk pauduši uzskatu, ka katras pašvaldības situācija ir atšķirīga un zināmā mērā unikāla, tādēļ visās pašvaldībās vienotu pieeju darbā ar jaunatni neredz kā labāko modeli. Savukārt izstrādātie plānošanas dokumenti darbā ar jaunatni rāda pretēju ainu – lielākajai daļai šo pašvaldību darba ar jaunatni mērķi un arī rīcības virzieni un aktivitātes ir gandrīz identiskas. Tas lielā mērā ļauj apgalvot, ka darba ar jaunatni plānošanā netiek ievērots pierādījumos balstītas rīcībpolitikas princips. Arī tajos gadījumos, kad dokumentos tikuši iekļauti pārskati par vietējo situāciju un vietējo jauniešu problēmām un aktualitātēm, tie reti kad veido loģisko saikni ar definētajiem rīcības virzieniem un konkrētām aktivitātēm. Piemēram, nereti esošās situācijas pārskatos tiek norādīts uz faktu, ka viens no būtiskiem darba ar jaunatni izaicinājumiem ir jauniešu zemā ieinteresētība un motivācija līdzdalībai, tomēr dokumentos tālāk definētās aktivitātes minimāli vai nekā nerisina šo identificēto problēmu.

Attēls 13. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās: statistika par jauniešiem un jauniešu aktualitātes, problēmas

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.
Piezīme: Attēlots dokumentu skaits, kuros ir/nav iekļauts konkrētais saturs.

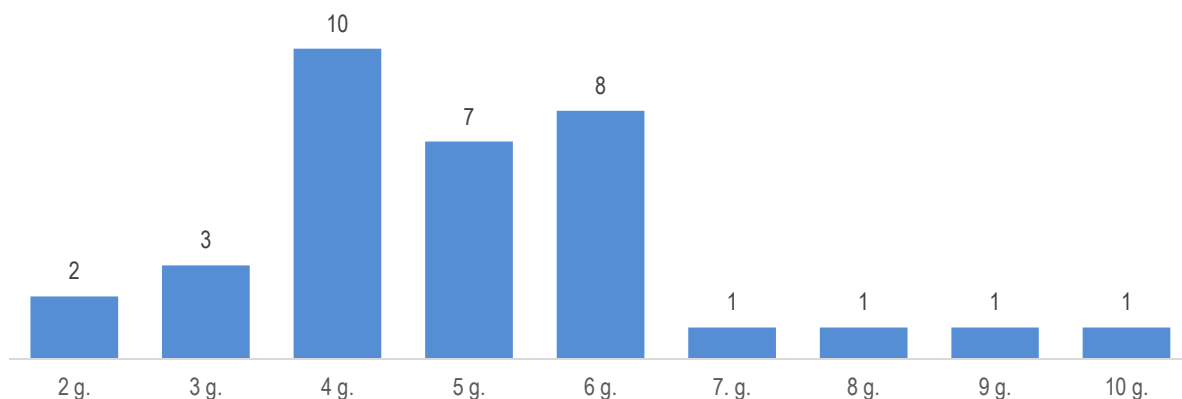
Attīstības plānošanas sistēmas likums nosaka arī plānošanas dokumentu darbības termiņus (8. pants), definējot, ka “attīstību plāno ilgtermiņā (līdz 25 gadiem), vidējā termiņā (līdz septiņiem gadiem) un īstermiņā (līdz trim gadiem), kā arī izstrādā plānošanas dokumentus konceptuāla lēmuma pieņemšanai vai nacionālās pozīcijas formulēšanai”. Šādā aspektā analizētie plānošanas dokumenti ir ļoti dažādi - seši no 34 dokumentiem uzskatāmi par īstermiņa (2-3 gadi), 25 - vidēja termiņa, bet trīs - ilgtermiņa (8, 9 un 10 gadi) dokumentiem. Jāuzsver arī, ka konkrēto dokumentu saturs un struktūra nedeterminē konkrētu izvēlēto laika periodu, proti – plānošanas dokumentos iekļautās aktivitātes neļauj spriest par to, kādēļ izvēlēts konkrētais darbības termiņš, jo nav saskaņotas nedz ar pašvaldību vēlēšanu periodiem, nedz pašvaldībās spēkā esošiem hierarhiski augstākiem plānošanas dokumentiem (ar atsevišķiem izņēmumiem), nedz nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu periodiem, nedz ES struktūrfondu plānošanas periodiem. Darbības periodu saskaņotība ar hierarhiski augstākiem plānošanas

dokumenti var lielā mērā ietekmēt plānošanas dokumentu īstenošanas efektivitāti, īpaši gadījumos, kad tie nav saskaņoti ar finansējuma avotu plānošanas periodiem.

Attēls 14. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās: dokumentu darbības periods

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.

Piezīme: Attēlots dokumentu skaits ar konkrēto darbības periodu.

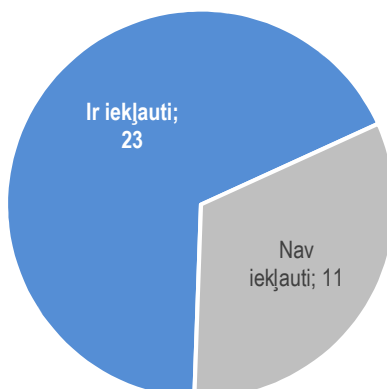
Lai gan visi apskatītie plānošanas dokumenti iekļauj konkrētus rīcības virzienus un konkrētas aktivitātes, ne visi definē konkrētus sasniedzamos rezultātus un rezultatīvos rādītājus – 23 no 34 dokumentiem iekļauj rezultatīvos rādītājus, bet 11 dokumentos tos nedefinē. Šeit gan jāuzsver, ka bieži vien kā aktivitātes, tā rezultāti tikuši definēti ļoti vispārīgi – izvērtēt, analizēt, noskaidrot, veicināt u.tml. terminos -, kas lielā mērā mazina konkrēto dokumentu ieviešanas un īstenošanas iespējas, jo definētās aktivitātes ļauj interpretēt kā neobligātas. Neobligātumu apliecina arī fakts, ka tikai retos no apskatītajiem dokumentiem tiek definēti precīzi termiņi konkrētu aktivitāšu īstenošanai. MK noteikumu 25. pantā definēta prasība termiņus pasākumu īstenošanai noteikt ar precizitāti līdz pusgadam, savukārt analizētajos plānošanas dokumentos aktivitāšu īstenošanas termiņi norādīti 2, 3, pat 5 gadu laika periodiem. Tāpat jāuzsver, ka dokumentos iekļautie rezultatīvie rādītāji bieži vien kā rezultātu definē pašu īstenojamo aktivitāti, nevis tās sasniedzamo rezultātu. Piemēram, kā rezultāts definēta “jauniešu iesaiste lēmumu pieņemšanā”, konkrēti nenorādot nedz iesaistīto jauniešu skaitu/īpatsvaru, nedz iesaistes mehānismus, nedz iesaistes jomas, vai kā rezultāts definēts “tiek finansēti projekti”, konkrēti nenorādot nedz projektu skaitu, nedz finansiālo apjomu, nedz saturu utt.

Attēls 15. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās: rezultatīvie rādītāji

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.

Piezīme: Attēlots dokumentu skaits, kuros ir/nav iekļauts konkrētais saturs.

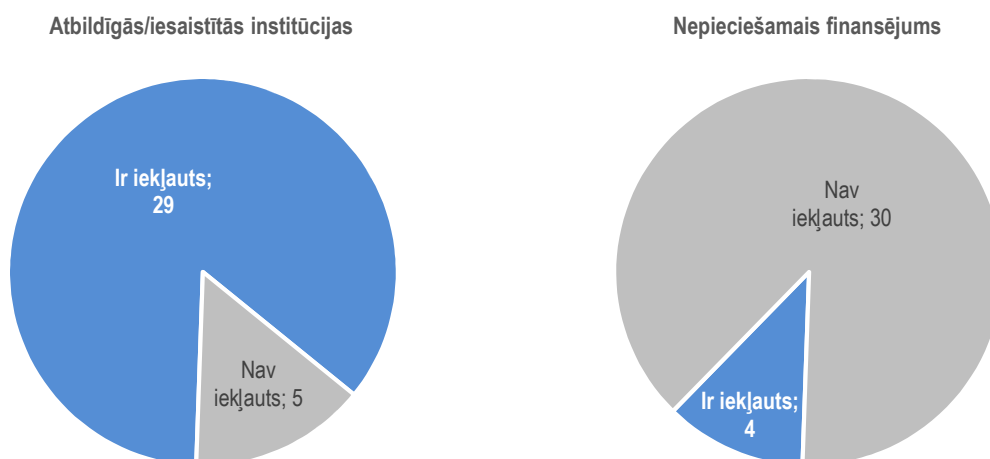
Rezultatīvie rādītāji

Definēto mērķu sasniegšanu, īstenojot konkrētas aktivitātes, lielā mērā determinē tas, vai ir noteiktas konkrētas atbildīgās un iesaistītās institūcijas, kā arī tām nepieciešamais finansējums konkrēto aktivitāšu īstenošanai (abas šīs prasības definētas arī MK noteikumu 25. pantā). Ja 29 no 34 analizētajiem dokumentiem ir norādītas konkrētas atbildīgās institūcijas par konkrētu aktivitāšu īstenošanu, tad konkrēts nepieciešamais finansējums ir norādīts tikai 4 no 34 dokumentiem. Īstenojamo aktivitāšu jābūtiska definēšana bez praktiskas un reālas sasaistes ar nepieciešamo un pieejamo finansējumu un tā avotiem lielā mērā apdraud šo plānošanas dokumentu īstenošanas iespējas. Īpaši kontekstā ar jau iepriekš norādīto aspektu, ka lielākā daļa šo dokumentu hierarhiski un pēc būtības nav saistīti ar konkrētām stratēģiskās plānošanas un attīstības aktivitātēm nozarēs vai pašvaldībās kopumā.

Attēls 16. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās: atbildīgās/iesaistītās institūcijas un nepieciešamais finansējums

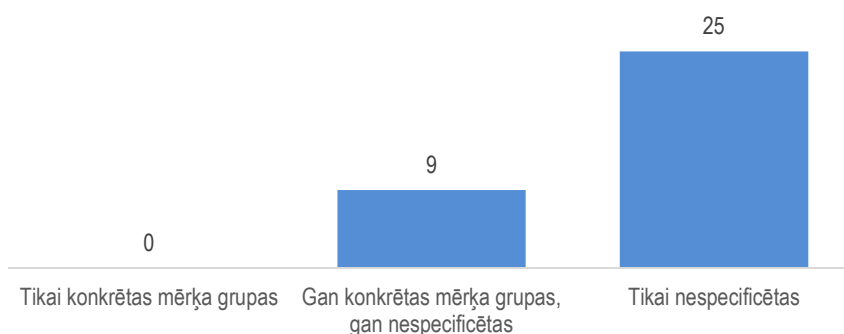
Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.
Piezīme: Attēlots dokumentu skaits, kuros ir/nav iekļauts konkrētais saturs.

Papildus apkopotie plānošanas dokumenti tika analizēti šī ziņojuma 3.nodaļā iekļauto teorētisko darba ar jaunatni konceptu aspektā. Darba ar jaunatni tipoloģizācijas aspektā novērojams, ka vairākums plānošanas dokumentu mērķa grupas darba ar jaunatni nespēcificē un arī aktivitāšu mērķus definē vispārīgi. Kopumā 9 no 34 pašvaldībām, kurās ir darba ar jaunatni plānošanas dokumenti, mērķa grupas tajās definē konkrēti (piemēram, sociālā riska jaunieši, no ieslodzījuma vietām atbrīvotie, līdzdalībā neaktīvie u.tml.), kamēr pārējās - tikai vispārīgi (visi jaunieši kopā, nespēcificējot konkrētākas mērķa grupas). Pati par sevi mērķa grupu nespēcificēšana nav interpretējama kā problemātiska pieeja, tomēr, ja mērķa grupu nespēcificēšana izriet no lokālās situācijas aktualitāšu izvērtējuma trūkuma un neapzināšanas, tad vispārīgu aktivitāšu definēšana vispārīgai mērķa grupai darbu ar jaunatni pakļauj neefektivitātes riskam, nespējot sasniegt konkrētus jauniešus ar konkrētām vajadzībām.

Attēls 17. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās: mērķa grupas

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.
Piezīme: Attēlots dokumentu skaits ar konkrēti vai nekonkrēti definētām mērķa grupām.

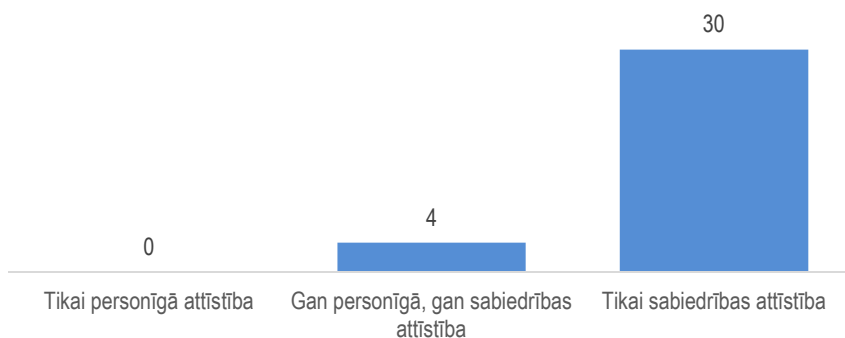

Vērtējot aktivitāšu mērķus atbilstoši darba ar jaunatni tipoloģizācijas uzstādījumiem, kas definē gradāciju starp konkrētu problēmu risināšanu un jauniešu personīgo attīstību kopumā, jāsecina, ka apkopotie plānošanas dokumenti ļoti retos gadījumos iekļauj aktivitātes, kam ir konkrēti, specifiski mērķi, bet biežāk ir vispārīgi un nekonkrēti. Tai pat laikā novērojams arī, ka plānošanas dokumentos to mērķi biežāk definēti sabiedrības kopējās, nevis tieši jauniešu personīgās attīstības kontekstā. Mērķu definējumos biežāk sastopamas norādes uz dzīves kvalitāti kopumā, uz demokrātiskas un līdzdalīgas sabiedrības attīstību, pakalpojumu jauniešiem kvalitātes celšanu u.tml, bet retāk tiek runāts par jauniešu personīgo izaugsmi - pašapziņu, pašcieņu, socializāciju un pašnoteikšanos. Tāpat - lai gan mērķi biežāk ir sabiedriski nozīmīgi, tie nedefinē sabiedrības kopējo attīstību kvalitatīvi, bet tikai kvantitatīvi, proti - netiek runāts par to, kādas vērtības darbam ar jaunatni jāsekmē (tolerance, līdzietība, atbildība u.tml.), bet vairāk par to, ka jāveicina iesaistes, līdzdalības process, jauniešu iekļaušanās sabiedrībā, atbilstība sociālajām (nereti – arī tikumiskajām) sabiedrības normām utml.. Vispārīgā līmenī iespējams apgalvot, ka esošie plānošanas dokumenti jauniešus kā mērķa grupu vairāk skata nepieciešamības tos iekļaut konkrētās sabiedrības normās, vērtīborientācijās, nevis sniegt iespējas pašizpaušmei un individuālai izaugsmei. Tai pat laikā – nevar apgalvot, ka atbilstošāka vai pareizāka būtu viena vai otra pieeja, drīzāk efektīva būtu balansa atrašana starp abām šīm atšķirīgajām pieejām, kas vienlaikus gan sekmētu jauniešu iekļaušanos sabiedrībā un tās kultūras un vērtīborientācijā, gan arī nodrošinātu iespējas personīgai izaugsmei, individuālai pašizpaušmei.

Attēls 18. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās: aktivitāšu mērķi

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.

Piezīme: Attēlots dokumentu skaits ar uz personīgo vai sabiedrības attīstību definētiem mērķiem.

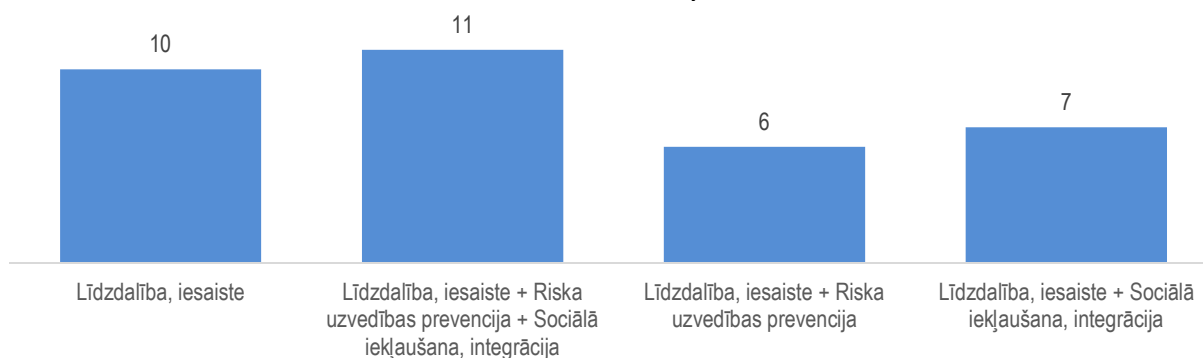

Visbeidzot - ja apkopotos plānošanas dokumentus vērtē no darba ar jaunatni sasniedzamajiem ilgtermiņa un ilgtspējas mērķiem (atbilstoši 3. nodaļā definētajam teorētiskajam konceptam - līdzdalība demokrātiskā sabiedrībā, riska uzvedības prevencija, sociālā iekļaušana un integrācija), jāsecina, ka lielākā daļa esošo plānošanas dokumentu orientējas pamatā tikai uz vienu no šiem mērķiem – līdzdalību un iesaisti demokrātiskā sabiedrībā, retāk akcentējot darba ar jaunatni preventīvo un sociālās iekļaušanas un integrācijas funkciju.

Attēls 19. Jaunatnes jomas plānošanas dokumenti pašvaldībās: sasniedzamie rezultāti

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.

Piezīme: Attēlots dokumentu skaits ar orientāciju uz konkrētiem rezultātiem.

Visi 34 apskatītie dokumenti iekļauj aktivitātes, kas vērstas uz jauniešu līdzdalību un iesaisti, 7 no 34 dokumentiem iekļautas arī sociālo iekļaušanu, integrāciju, 6 – riska uzvedības prevenciju veicinošas aktivitātes, savukārt 11 no 34 dokumentiem iekļautas aktivitātes, kas sekmē visu trīs definēto ilgtermiņa rezultātu sasniegšanu. Arī šajā gadījumā jāuzsver, ka uz konkrētiem rezultātiem orientēti vai neorientēti plānošanas dokumenti paši par sevi nav problēma, ja tie, pirmkārt, balstās vietējās situācijas padziļinātā analizē un vajadzību definēšanā, un, otrkārt, ja viena veida aktivitāšu prevalēšana pār citām nerada negatīvas sekas jauniešu vai vietējās sabiedrības attīstībā kopumā.

Šeit gan jāpiebilst, ka dokumentos iekļauto aktivitāšu rezultāti lielā mērā ataino un korelē ar kopējo konkrētajā laika brīdī pastāvošo diskursu par darba ar jaunatni lomu un atbildībām. Kā norādīts jau iepriekšējās nodaļās, darba ar jaunatni pieejas laika gaitā ir mainījušās un, ja vēl pirms dažiem gadiem tas vairāk tika asociēts un attiecināts tikai uz brīvā laika aktivitātēm, tad tagad ir ievērojami paplašinājies un iekļauj arī citu jomu rīcībpolitikas. Vienlaikus šādas kopējās attīstības tendences determinē nepieciešamību pēc iespējas skaidri noteikt darba ar jaunatni atbildības jomas un robežas, lai neradītu maldīgus priekšstatus un ekspektācijas par jaunatnes darba iekļaušanos kopējā plānošanas un rīcībpolitikas sistēmā.

Tabula 5. Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās izvērtējums

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.

Pašvaldība	Dokumenta nosaukums	Pierādījumos balstīta pieeja		Rīcības virzieni	Konkrēti pasākumi	Mērķa grupas		Aktivitāšu mērķi		Rezultāti			Rezultatīvie rādītāji	Nepieciešamais finansējums	Iesaistītās/atbildīgās institūcijas
		Statistika par jauniešiem (13-25)	Jauniešu aktuālītāšu, problēmu analīze			Konkrētas	Nespecifiskas	Personīgā attīstība	Sabiedrība kopumā	Līdzdalība, iesaiste	Riska uzvedības prevencija	Sociāla iekļaušana, integrācija			
Aizputes novada pašvaldība	Aizputes novada jaunatnes politikas programma 2012.-2015. gadam	Nav	Nav	lr	lr		1		1	1			Nav	Nav	Nav
Aknīstes novada pašvaldība	Aknīstes novada jaunatnes politikas attīstības programma 2011.-2017. gadam	lr	lr	lr	lr	1	1	1	1	1	1	1	lr	Nav	lr
Alsungas novada pašvaldība	Alsungas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija (2015-2020)	lr	Nav	lr	lr		1		1	1	1		Nav	Nav	lr
Alūksnes novada pašvaldība	Alūksnes novada jaunatnes politikas stratēģija 2010.-2017. gadam	Nav	lr	lr	lr		1		1	1			lr	Nav	lr
Balvu novada pašvaldība	Balvu novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2014.-2020. gadam	Nav	lr	lr	lr	1	1		1	1		1	lr	Nav	Nav
Beverīnas novada pašvaldība	Beverīnas novada jaunatnes darba stratēģija 2015.-2018. gadam	lr	Nav	lr	lr		1		1	1		1	lr	lr	lr
Cēsu novada pašvaldība	Cēsu novada jaunatnes politikas stratēģija 2012.-2017. gadam	lr	Nav	lr	lr	1	1	1	1	1	1	1	lr	Nav	lr
Dagdas novada pašvaldība	Dagdas novada jaunatnes politikas stratēģija 2013.-2023. gadam	lr	Nav	lr	lr	1	1		1	1		1	lr	Nav	lr
Daugavpils novada pašvaldība	Daugavpils novada jaunatnes politikas stratēģija 2011.-2017. gadam	lr	Nav	lr	lr	1	1		1	1		1	Nav	Nav	lr
Dobeles novada pašvaldība	Dobeles novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2017. gadam	lr	Nav	lr	lr	1	1		1	1	1	1	lr	Nav	lr
Engures novada pašvaldība	Engures novada jaunatnes politikas stratēģija 2014.-2020. gadam	Nav	Nav	lr	Nav		1		1	1	1		Nav	Nav	lr
Grobiņas novada pašvaldība	Grobiņas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2014.-2018. gadam	lr	Nav	lr	lr		1		1	1		1	lr	Nav	lr
Gulbenes novada pašvaldība	Gulbenes novada jaunatnes politikas stratēģija 2011.-2017. gadam	lr	Nav	lr	lr		1		1	1	1	1	lr	Nav	lr
Ikšķiles novada dome	Ikšķiles novada darba ar jaunatni plānošanas dokuments 2015-2017	lr	lr	lr	lr		1		1	1			lr	Nav	lr
Jelgavas pilsētas dome	Jelgavas pilsētas jaunatnes politikas rīcības virzieni un sagaidāmie rezultāti 2009.-2018. gadam	Nav	Nav	lr	lr	1	1		1	1	1	1	lr	Nav	lr
Jūrmalas pilsētas dome	Jūrmalas pilsētas jaunatnes darba stratēģija 2013.-2017.	lr	Nav	lr	lr	1	1	1	1	1	1	1	lr	lr	lr
Kocēnu novada pašvaldība	Kocēnu novada domes sociālā dienesta attīstības programma darbā ar jauniešiem 2010. – 2015. gadam	Nav	Nav	lr	lr		1		1	1	1		Nav	Nav	lr
Krāslavas novada pašvaldība	Krāslavas novada jaunatnes politikas stratēģija 2013.-2017. gadam	Nav	Nav	lr	lr		1		1	1	1	1	lr	Nav	lr
Kuldīgas novada pašvaldība	Kuldīgas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2017. gadam	lr	lr	lr	lr		1		1	1		1	lr	Nav	lr
Lielvārdes novada pašvaldība	Lielvārdes novada jaunatnes politikas attīstības programma 2015.-2020. gadam	lr	lr	lr	lr		1		1	1	1	1	lr	Nav	lr
Lubānas novada pašvaldība	Lubānas novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2018. gadam	lr	Nav	lr	lr		1		1	1	1	1	lr	Nav	lr

Pašvaldība	Dokumenta nosaukums	Pierādījumus balstīta pieeja		Rīcības virzieni	Konkrēti pasākumi	Mērķa grupas		Aktivitāšu mērķi		Rezultāti			Rezultatīvie rādītāji	Nepieciešamais finansējums	Iesaistītas/atbildīgas institūcijas
		Statistika par jauniešiem (13-25)	Jauniešu aktuālāšu, problēmu analīze			Konkrētas	Nespecifiskas	Personīga attīstība	Sabiedrība kopumā	Līdzdalība, iesaiste	Riska uzvedības prevencija	Sociālā iekļaušana, integrācija			
Ludzas novada pašvaldība	Ludzas novada jaunatnes politikas attīstības programma 2012.-2017. gadam	Nav	Nav	Ir	Ir		1		1	1			Ir	Nav	Ir
Madonas novada pašvaldība	Madonas novada pašvaldības jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2012.-2020.	Ir	Ir	Nav	Nav		1		1	1			Nav	Nav	Nav
Mārupes novada pašvaldība	Mārupes novada jaunatnes politikas stratēģija 2013.-2019. gadam	Nav	Nav	Ir	Ir		1		1	1	1		Ir	Nav	Ir
Ogres novada pašvaldība	Ogres novada jaunatnes politikas attīstības programma 2014.-2017. gadam	Ir	Ir	Ir	Ir		1		1	1			Ir	Ir	Ir
Olaines novada pašvaldība	Olaines novada jaunatnes politikas stratēģija 2012.-2018. gadam	Ir	Ir	Ir	Ir		1		1	1	1	1	Nav	Nav	Nav
Rēzeknes novada pašvaldība	Rēzeknes novada attīstības programma darbā ar jaunatni 2011.-2016. gadam	Ir	Nav	Ir	Ir		1		1	1			Nav	Nav	Ir
Rīgas pilsētas dome	Rīgas pilsētas darba ar jaunatni programma 2014.-2018. gadam	Nav	Nav	Ir	Ir		1		1	1			Ir	Ir	Ir
Rugāju novada pašvaldība	Rugāju novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2013.-2019. gadiem	Ir	Nav	Ir	Ir		1		1	1	1		Nav	Nav	Nav
Stopiņu novada pašvaldība	Stopiņu novada attīstības programma darbā ar jauniešiem 2013.-2015. gads	Ir	Nav	Ir	Ir		1		1	1		1	Nav	Nav	Ir
Talsu novada pašvaldība	Talsu novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija (2011-2015)	Ir	Nav	Ir	Ir		1		1	1		1	Nav	Nav	Ir
Valmieras pilsētas pašvaldība	Valmieras pilsētas jaunatnes politikas attīstības programma 2012.-2015.gadam	Ir	Nav	Ir	Ir	1	1	1	1	1	1	1	Ir	Nav	Ir
Varakļānu novada pašvaldība	Varakļānu novada jaunatnes politikas attīstības programma 2015.-2019. gadam	Nav	Nav	Ir	Ir		1		1	1			Ir	Nav	Ir
Zilupes novada pašvaldība	Zilupes novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija (2015.-2020.)	Nav	Nav	Ir	Ir		1		1	1	1		Ir	Nav	Ir

6. DARBS AR JAUNATNI PAŠVALDĪBĀS: VIEDOKĻI, DATI, PRAKSE

Ja iepriekšējās nodaļās tika apskatīts darba ar jaunatni teorētiskais modelis un koncepts, jauniešu kā darba ar jaunatni tiešās mērķa grupas raksturojums, kā arī jaunatnes politikas plānošanas dokumenti, tad šajā nodaļā tiek analizēti darbā ar jaunatni tieši vai netieši iesaistīto personu viedokļi, vērtējumi, kā arī kvantitatīvās aptaujas dati. Visa minētā informācija un dati ļauj vērtēt šobrīd pastāvošo praksi darbā ar jaunatni pašvaldībās – saattiecinot gan praksi un teorētiskos modeļus un konceptus, gan praksi un plānošanas dokumentos definēto, gan arī praksi un esošos datus par tiešās mērķa grupas aktualitātēm un vajadzībām.

6.1. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu raksturojums

Pētījuma ietvaros tika īstenota kvantitatīva aptauja darbā ar jaunatni iesaistīto personu mērķa grupā²² – tās dati dod iespēju vērtēt ne tikai konkrētus paustos viedokļus, bet arī jaunatnes darbā²³ iesaistīto personu sociāli demogrāfisko un profesionālās pieredzes raksturojumu. Kopumā novērojams, ka absolūtais vairākums darbā ar jaunatni iesaistīto personu – 88% - ir sievietes un tikai 12% - vīrieši. Kā būs redzams ziņojuma tālākajās nodaļās, uz to kā vienu no darba ar jaunatni problēmām norāda arī paši šai darbā iesaistītie, īpaši kontekstā ar iespējām iesaistīt jauniešus – zēnus. Vecuma grupu griezumā aptuveni vienlīdz pārstāvētas darbā ar jaunatni ir personas vecumā no 19 līdz 29 (48%) un no 30 līdz 57 (52%) gadiem. Izteikti augstāks gados jaunāku personu skaits ir starp jaunatnes lietu speciālistiem, kur 19-29 gadīgie sastāda 58% no kopskaita. Arī jaunatnes darbinieku vidū gados jaunāko personu īpatsvars ir lielāks kā gados vecāko - attiecīgi 55% un 45% izdalītajās vecuma mērķa grupās. Jāpiebilst, ka šādā aspektā iezīmējas būtiskas atšķirības no formālās izglītības pedagogu vecuma struktūras, kur, saskaņā ar IZM apkopotajiem datiem, tikai 8% pedagogu vispārīzglītojošajās skolās ir vecumā līdz 29 gadiem, bet kopumā 43% - vecumā virs 50 gadiem.²⁴

Vairākumam – 81% - jaunatnes darbā iesaistīto ir augstākā izglītība, vēl 13% - nepabeigta augstākā izglītība (tai skaitā ieskaitot tos, kuri šobrīd studē), un tikai 6% ir zemāks izglītības līmenis.

Kopumā novērojams, ka darbā ar jaunatni iesaistīto personu vidū lielu īpatsvaru veido tie, kuru stāžs ir salīdzinoši neliels – 31% kopējais darba stāžs jaunatnes darba jomā ir mazāks par vienu gadu, vēl 29% - 1 līdz 3 gadi. Sekojoši – kopumā 60% jaunatnes jomā strādājošo stāžs nepārsniedz 3 gadus. Izteikti lielāks ir nelielā stāža darbinieku īpatsvars starp jaunatnes lietu speciālistiem un jaunatnes darbiniekiem, bet salīdzinoši lielāks ilgāka darba stāža rādītājs – starp izglītības iestāžu un pašvaldību pārstāvjiem. Tas netieši norāda uz izteiktu kadru mainību darbā ar jaunatni, un arī uz to kā vienu no būtiskiem izaicinājumiem nodrošināt darbā ar jaunatni pēctecību un ilgtspēju tiek norādīts pētījuma ietvaros īstenotajās intervijās.

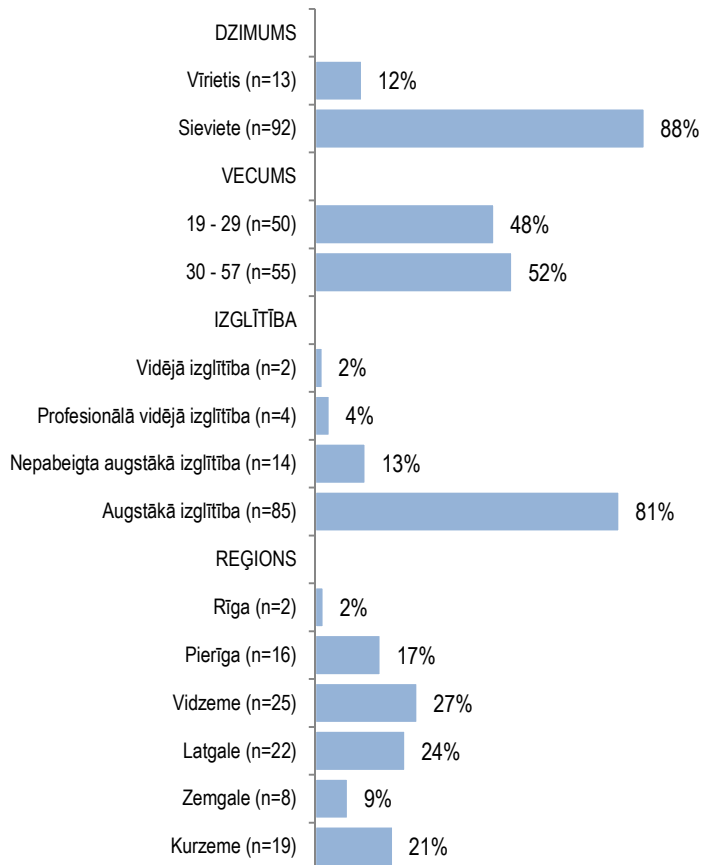
²² No visiem kopumā 159 aptaujātajiem respondentiem 50% ir jaunatnes lietu speciālisti, 23% - jaunatnes darbinieki, 12% - jauniešu un/vai bērnu centru pārstāvji, 10% - pašvaldību pārstāvji, 4% - izglītības iestāžu pārstāvji, 3% - NVO pārstāvji, bet 1% pārstāv dažādas citas institūcijas.

²³ Šeit un turpmāk ziņojumā termini "darbs ar jaunatni" un "jaunatnes darbs" tiek lietoti kā sinonīmi.

²⁴ Valsts statistikas dati par pedagogiem pamata un vidējās vispārējās izglītības iestādēs – fakti, tendences, analīze. IZM. Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/statistika/visp_izgl/2013_2014/Valsts-statistikas-dati_2015.docx

Attēls 20. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu sociāli demogrāfisks raksturojums (aptaujāto respondentu profils)

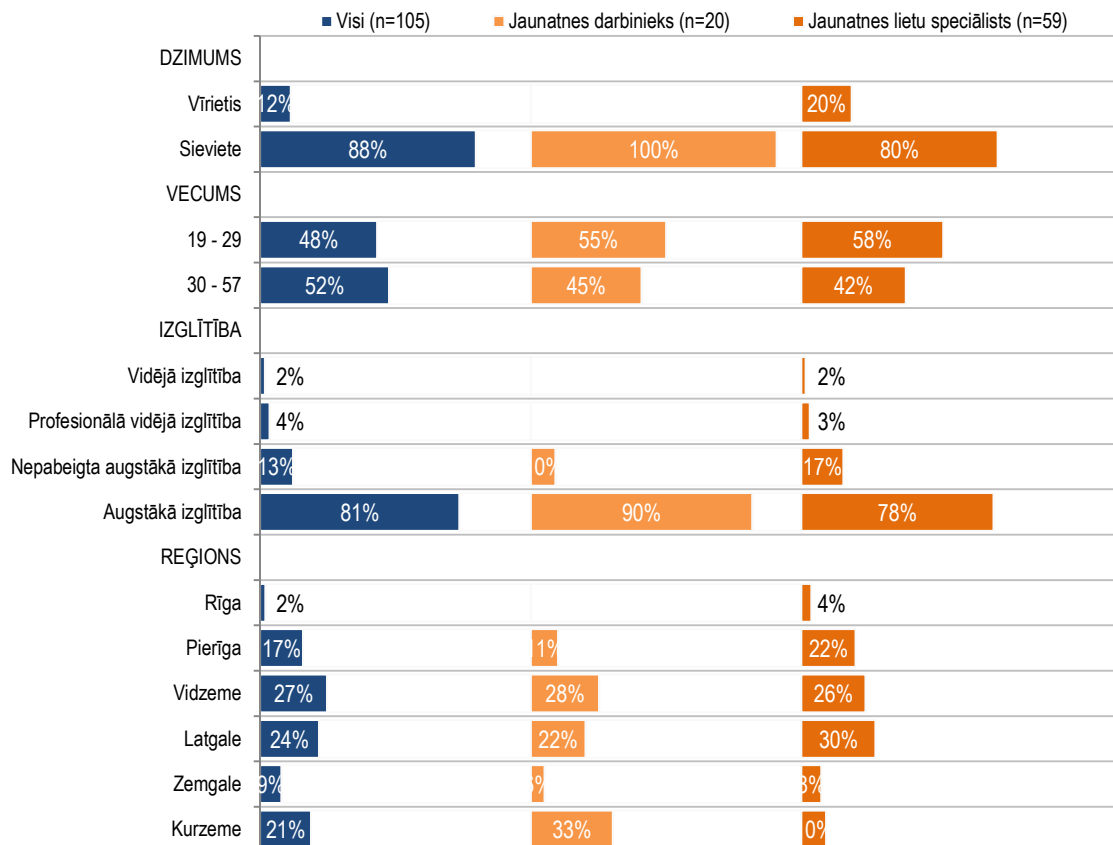
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: visi respondenti, n=105

Attēls 21. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu sociāli demogrāfisks raksturojums (aptaujāto respondentu profils) – Mērķa grupu griezumā

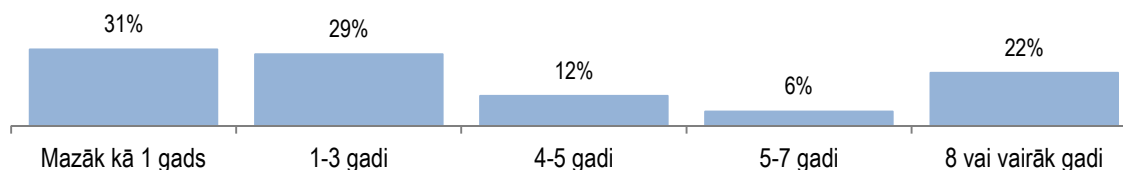
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: visi respondenti, (n=) skatīt grafikā

Attēls 22. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu darba stāža raksturojums (aptaujāto respondentu profils)

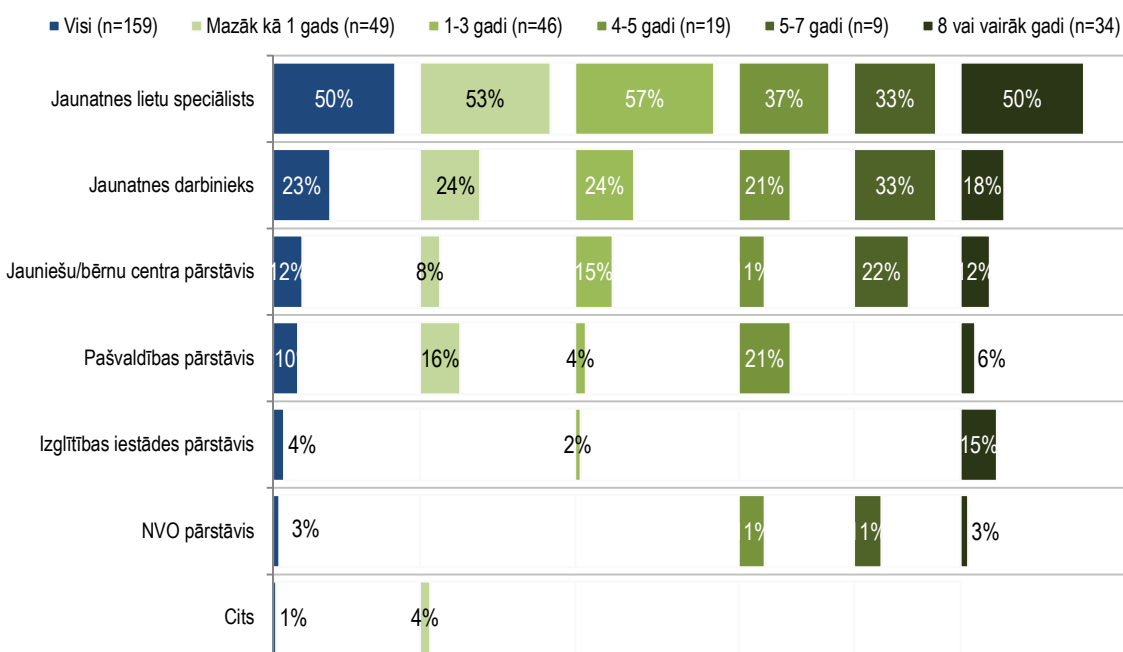
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz konkrēto jautājumu, n=157

Attēls 23. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu darba stāža raksturojums (aptaujāto respondentu profils) – Mērķa grupu griezumā

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

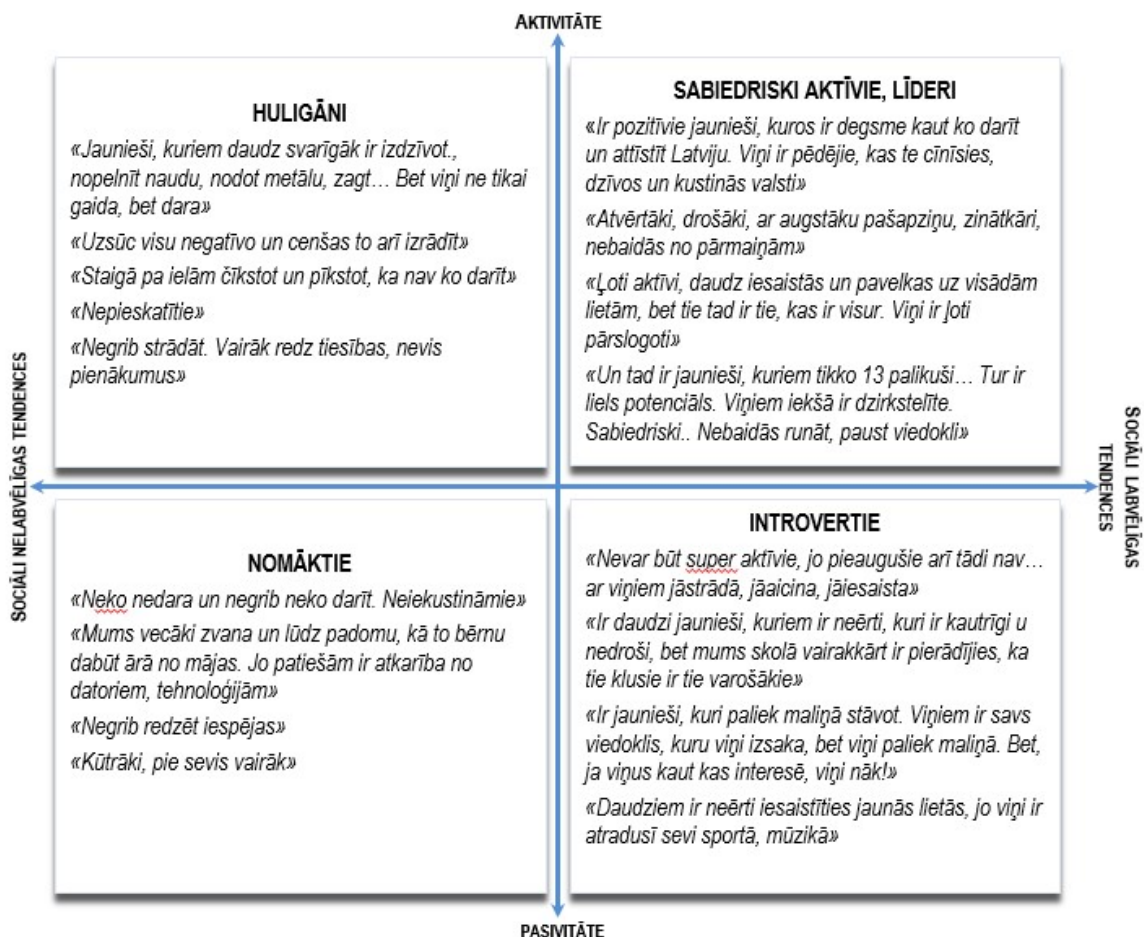

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz konkrēto jautājumu, (n=) skatīt grafikā

6.2. Jauniešu vērtības, attieksmes, intereses

Intervijās respondenti tika lūgti sniegt vispārīgu vērtējumu par jauniešu vērtībām, interesēm un aktivitātēm kopumā, mēģinot identificēt, vai un kādas izmaiņas ir notikušas vai notiek jauniešu mērķa grupā. Iespēju un informācijas pārbagātība, kā arī modernās tehnoloģijas ir tas, kas visvairāk atšķir un veido mūsdienu jauniešu dzīvi, salīdzinot ar iepriekšējām paaudzēm. Kaut arī naudas trūkums nereti ir ierobežojošs faktors, apstākļi kopumā jauniešiem šodien ir labvēlīgāki un pieaugušajos tas rada noteiktu ekspektāciju līmeni. Aktivitāte un līderība ir tas, ko no jauniešiem sagaida visvairāk. Tomēr ir arī skaidrs, ka aktīvie, mērķtiecīgie, radošie ir tikai viena, jaunatnes redzamākā daļa, bet tik pat būtiski ir strādāt arī ar tiem, kuri ir pasīvi, neieinteresēti un ar mazākām iespējām kā aktīvajiem.

Balstoties respondentu vērtējumos, kopumā pētījuma rezultāti ļauj runāt par šādiem jauniešu segmentiem (jāuzsver, ka tā nav statistiskos datus pamatota segmentācija, un ataino tikai konkrēto intervēto pašvaldību pārstāvju subjektīvos viedokļus – zināmā mērā norādot vairāk uz jauniešu tēlu kopumā, ne tik daudz uz konkrētām aktivitātēm vai vērtībām):

Vēl vairāki pētījuma dalībnieki norāda, ka mūsdienu jauniešiem raksturīga vēlme pēc ātra rezultāta, kas veidojusies tehnoloģiju iespaidā, un atbildības trūkums. Savukārt datorprasmes un jaunu *trendu* iedzīvināšana sabiedrībā ir vērtīgs jauniešu resurss, salīdzinot ar citām paudzēm.

No intervijām kopumā var spriest, ka jaunatnes darbinieki jauniešus reizēm uztver kā ļoti prasīgu mērķa grupu, kas no pieaugošo puses prasa „*daudz darba un saprašanas*”, un kas, iespējams, rezultējas arī pārliedzīgā izdabāšanā.

„Viņiem vajag kaut ko ļoti inovatīvu un jaunu. Mums šogad bija Holi krāsu festivāls. Ārkārtīgi dārgs pasākums. Jauniešu skaits bija liels, jo viņi alkst pēc kaut kā jauna, bet tas jaunais reizēm ir finansiāli nepavelkams.” (JC, Vidzeme)²⁵

„Jaunietim ir jārada ideālā vide, kur viņš var atslēgties no visa. Lai katrā pagastā ir telpas jeb jauniešu centriņi, ar ērtiem dīvāniem, galda tenisu, lielu televizoru, lai viņi var aiziet prom no mājām atpūsties no māsām un brāļiem, no konfliktiem ģimenē. Tad jau pārējais aizies pareizā virzienā” (JLS, Kurzeme)

Jāatzīmē, ka pašvaldību pārstāvji par jauniešiem izsakās salīdzinoši kritiskāk, nekā jaunatnes darbinieki. Ir sajūta, ka „*slikto jauniešu ir vairāk*”, nekā aktīvo un mērķtiecīgo, ka jauniešiem ir problēmas ar vērtību orientāciju (patērētāji, nauda ir svarīgāka par visu), robežu ievērošanu un strādāšanu. Viņi ir uz sevi vērsti, egoistiskāki un izlutināti.

„Kad es skolā jautāju, kas jums trūkst, man atbildēja, ka viņiem traucē tas, ka viņiem neļauj iet pīpēt. Manuprāt, viņiem dzīvē trūkst izaicinājumu. Viņiem viss ir pietiekami viegli pieejams.” (Pašvaldība, Vidzeme)

„Jaunieši nav dumji. Viņi ir ļoti gudri, bet man liekas, ka pārāk daudz tiek izdarīts viņu vietā.” (Pašvaldība, Zemgale)

²⁵ Citātos pēc iespējas saglabāts respondenta izteiksmes veids un stils. Aiz citātiem iekavās norādīta viedokli paudušā respondenta mērķa grupa.

Jāpiebilst, ka Latgales reģionā vairāk kā citos reģionos intervijās kā problēma un izaicinājums tiek akcentēta jauniešu aizplūšana (migrācija), lai mācītos vai strādātu citur. No vienas puses, tā ir organiska darba ar jaunatni daļa, no otras puses, šie procesi uztrauc un liek domāt par risinājumu variantiem - izglītības iespēju nodrošināšanu uz vietas, uzņēmējdarbības rosināšana jauniešu vidū, plašākas darba un mājojuma izvēles iespējas.

Papildus intervijās sniegtajām atbildēm jauniešu mērķa grupas tēlu un vērtējumu netieši ļauj identificēt arī iepriekšējā nodaļā analizēto jaunatnes politikas plānošanas dokumentu saturu, jo lielā daļā šo dokumentu iekļautas tā sauktās SVID analīzes, kas nereti satur arī jauniešu personību raksturojumus. Viens no visbiežāk minētajiem jauniešu raksturojumiem dokumentos ir – pasivitāte, neieinteresētība, motivācijas trūkums -, tādējādi iezīmējot neaktīvos jauniešus kā būtisku mērķa grupu, kura lielā mērā šobrīd paliek ārpus jaunatnes politikas un darba ar jaunatni.

Tabula 6. Jauniešu vērtējumi jaunatnes politikas plānošanas dokumentos pašvaldībās

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.

<i>Pozitīvās īpašības/raksturojumi</i>	<i>Negatīvās īpašības/raksturojumi</i>
Labas valodu prasmes (izņemot krievu valodu) Aktivitāte Atvērtība visam jaunajam Talantīgi jaunieši Jauniešu līderi Lokālpatriotisms Radošums	Uzņēmības trūkums Iniciafīvas trūkums Zema pilsoniskā aktivitāte Nacionālā sašķeltība Noslāņošanās pēc ienākumiem Datoratkarība "Sīkais" huligānisms Alkohola, cigarešu atkarība Motivācijas trūkums Pasivitāte Bezdarbība Antisociāla uzvedība Komunikācijas prasmeju trūkums Saskarsmes problēmas Neveselīgs dzīvesveids Nenoturīgas intereses Nepastāvīgums

6.3. Darba ar jaunatni esošās prakses vērtējumi

Gandrīz visi jaunatnes lietu speciālisti un jaunatnes darbinieki darbu ar jaunatni savā pašvaldībā vērtē drīzāk pozitīvi. Jaunatnes politika tiek iedzīvināta salīdzinoši nesen un lielākoties tā visur ir aktīvā attīstības stadijā – ir pieņemti darbā cilvēki darbam ar jauniešiem, atvērti jauniešu centri, piesaistīts finansējums (sponsori, ziedojumi, projekti), īstenoti pirmie lieli projekti, kas kopā rada sajūtu par sekmīgu darbu un zināmu lepnumu par padarīto.

„Mums centriņi darbojas, jaunieši ir un arī mūsu priekšlikumi un projekti pašvaldībā ir atbalstīti. Mums ir finansējums un viss attīstās uz priekšu..” (JLS, Latgale)

Ir arī dažas pašvaldības, kurās jaunatnes darbs tiek veikts jau sen, un kas lepojas ar tradīcijām šajā jomā un to, ka darbs rit „tādā stabilā fāzē”. Par neveiksmēm pašvaldību jaunatnes darba ietvaros tiešā veidā runā maz, drīzāk norāda uz trūkumiem un problēmām, kas traucē strādāt vēl labāk.

Tabula 7. Darba ar jaunatni pozitīvie sasniegumi, neveiksmes un izaicinājumi pašvaldību līmenī – jaunatnes lietu speciālistu un jaunatnes darbinieku viedoklis

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
<i>INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> JC atvēršana – „visos ciemos”, to aprīkojums – „sporta inventārs, galda tenisi utt.” Speciālistu piesaiste - „Katrā ciematā ir cilvēks, kurš veic darbu ar jaunatni”, „Ar jauniešiem strādā speciālisti, kas viņus saprot un iedvesmo”, „Tas mums ir ļoti liels sasniegums, jo pat lielajās pašvaldībās nevar dabūt vēl vienu (JLS+JD) cilvēku” Bezmaksas pulcīņi Pieejams finansējums jauniešu pasākumu organizēšanai Infrastrukturā brīvā laika pavadīšanai, sportam - „Izskanēja iniciatīva, ka vajadzētu florbolu ieviest. Piesaistījām Eiropas naudu un to nopirkām. Faktiski tas bija divu jauniešu priekšlikums” 	<ul style="list-style-type: none"> Nav viegli piesaistīt darbiniekus JC problemātiskā pašvaldībā Nav JIC – „tas ir bēdu stāsts – jauniešiem nav savas telpas pilsētā” Finansējums – „ne vienmēr visi līdzekļi ko mēs vēlamies, budžetā tiek apstiprināti” Trūkst cilvēkresursu - „uz 3000 jauniešiem mums ir viens JLS” Daudzviet jaunatnes lietas ir ‘piekabinātas’ citu nozaru speciālistiem – „Nav viena cilvēka pašvaldībā, kas strādātu tieši ar jauniešiem” 	<ul style="list-style-type: none"> Lielākas telpas - „Bet, kamēr centrs nav pilns ar jauniešiem, nevaram prasīt” Sakārtot „dokumentālo pusi” - „Šobrīd mums nav neviena stratēģiskā dokumenta, bet ar struktūrvienībām, ar kurām man jāsadarbojas, lai tas taptu, tās neizprot dokumenta jēgu → lauzt neizpratni par jaunatnes darbu”; „Mums pašlaik nav lielās stratēģijas un programmas” JLS biežā maiņa
<i>DARBS AR JAUNATNI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Radītas iespējas jauniešiem iesaistīties, piedalīties – „Pasākumu ir tik daudz, ka aktīvajiem nepietiek laika visur piedalīties” Jauniešu aktivitāte - „Ir jaunieši, kuri tiešām grib līdzdarboties”. Pieredzes apmaiņa, kopīgas aktivitātes (piem., jauniešu forumi) ar blakus novadiem Regulārie pasākumi – jauniešu forumi, gada balva utt. Brīvprātīgā darba sistēma – labi koordinēta; t.sk Eiropas brīvprātīgo darba projekti Citi projekti un aktivitātes: <ul style="list-style-type: none"> Plānotā līdzdalību NEET projektā Mazo biznesu projekti jauniešiem, iniciatīvu projekti Nometnes, nodarbinātības programma vasarai Ēnu dienas Konkurss jaunajiem uzņēmējiem Jauniešu organizācijas – „Mums ir 14”, „Jauniešu dome ir veiksmes stāsts, par ko aktīvi dalāmies pieredzē ar citiem novadiem” Uzlabojies jauniešu tēls sabiedrībā – „sāk saprast, ka jaunieši nav tikai sliņķi. Sākam jaunos cilvēkus izcelt un ievērot” Izpratnes maiņa par jaunatnes darbu – „Notiek lēna pāreja uz neformālo metožu izmantošanu” 	<ul style="list-style-type: none"> Stratēģisko dokumentu neesamība Ar labāka pārvaldības mērķi likvidētas struktūras, kas bija pašu jauniešu veidotas <ul style="list-style-type: none"> „Sāpīgi ir skatīties, ka tas jaunatnes darbs un sasniegumi, kas bija izdarīti kādreiz, ko paši jaunieši bija darījuši, ir izņemts ārā, un tagad viss tiek darīts pretēji, jo jaunatnes darbs ir palikts zem struktūras. Pilsētai tas ir izdevīgāk, apvienot visas organizācijas kopā, bet interešu izglītība un neformālā izglītība nav viens un tas pats! Jauniešu māju palika apkašā zem BJC un tur uzreiz ir tik daudz tie saistošie regulējumi, uzstādījumi, ka jauniešu pašnoteikšanās tiek ļoti strukturāli ierobežota.” Stagnācijas sajūta – „Ir diezgan stabila sistēma, bet reizēm ir sajūta, ka skrienam pa vecajām sliedēm” Trūkst fokusa – „Runājam, cik atalgots ir jaunatnes darbinieks, nevis par to, kādas ir viņa iniciatīvas” Pārāk daudz pasākumu, iespēju → uz pasākumiem ierodas ļoti mazs skaits jauniešu Jaunieši aizbrauc prom studēt – „Mēs tikko esam izaudzinājuši paaudzi, kas varētu dot atdevi, bet viņi aiziet un ļoti veiksmīgi strādā citur, kur ir augstskolas”, „Skolēni ir pārāk aizņemti, lai visur piedalītos.” Ir pasākumi, kas ‘izgāzušies’ dažādu iemeslu dēļ – nav bijusi jauniešu atsaucība, vai iesaistītās puses kaut ko pārpratušas. 	<ul style="list-style-type: none"> NEET projekta īstenošana – „tie ir zudušie jaunieši, kuri mums pirmkārt, būs jāatrod” Uzrunāt un iesaistīt neaktīvos jauniešus – „Spēt uzrunāt jauniešus, kam bail iziet no mājas” Sasniegt un informēt jauniešus par centra esamību – „Lai viņi zina, ka te ir tāda iespēja un lai viņi nāk” Darbs ar projektiem, to gatavošana Viss sāk palikt novecojis, pierasts – „Jāmeklē jauni ceļi”

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
	<p>„Problēma bieži vien sakņojas jauniešu motivācijā. Piedāvājām ļoti daudz un dažādus pasākumus, bet tad redzējām, ka tam tiek tērēt ļoti daudz resursu, bet atdeve ir ļoti maza. Pasākumi ir labi un kvalitatīvi, bet jaunieši nav gatavs tos paņemt.”</p> <p>„Kafija ar politiķiem bija diezgan liela izgāšanās, jo no deputātiem gandrīz neviens neatnāca.”</p> <p>„Jau divus gadus ir 1,5 tūkstoši finansējums jauniešiem biznesa ideju konkursam, kas pilnīgi izgāzās, jo nebija nevienas idejas.”</p>	
SADARBĪBA UN ATBALSTS		
<ul style="list-style-type: none"> • Laba sadarbība ar pašvaldības vadību – „Dialogs ar vadību ļoti augstā līmenī”; „Pirmajos gados es no visiem dzirdēju tikai nē, jo jaunieši ir gandrīz vai bandīti. Šobrīd tas viedoklis ir savādāks”, „Atbalsts no domes vadības puses” • Jaunieši definēta kā prioritāra mērķa grupa – „Darbs ar jaunatni iekļauts plānošanas dokumentos pašiniciatīvu un organizācijas darbību veicināšanai”, “Jaunieši un izglītība ir prioritāte novadā” • Sadarbība ar citām jauniešu organizācijām – „Mēs apvienojamies, nesacenšamies savā starpā, bet nodrošinām to labāko” • Izveidota sistēma, kas sasaista visus jauniešu centrus un skolēnu pašpārvaldes novadā un ar blakus novadiem – „informācijas, resursu, saziņas un aktivitāšu jomās” • Izveidota JLK, kurās t.sk. līdzdarbojas arī jaunieši – „cenšamies attīstīt starpnozaru sadarbību” 	<ul style="list-style-type: none"> • Darba ar jaunatni nozīmīguma izpratne citās struktūrvienībās un pašvaldībā kopumā – „ka jāstrādā nevis ķeksīša pēc”, „vēl arvien nesaprot, cik svarīgs ir darbs ar jauniešiem” • Komunikācijas, sadarbības trūkums starp jauniešu organizācijām u.c. jaunatnes politikas īstenotājiem - “Tas ir trūkums, ka mēs kuļamies atsevišķi, kad varētu salikt spēkus kopā un domāt. Jauniešu dome īpaši nemeklē kontaktus.” 	<ul style="list-style-type: none"> • Sadarbības un komunikācija ar skolām - „Skolotāji nelabprāt iesaistās un informē jauniešus par iespējām, jo katram skolotājam gribas, lai jaunieši ir aktīvi skolā”

Tabula 8. Darba ar jaunatni pozitīvie sasniegumi, neveiksmes un izaicinājumi nacionālā līmenī – jaunatnes lietu speciālistu un jaunatnes darbinieku viedoklis

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI		
	<ul style="list-style-type: none"> • Latvijā nav attīstīta ielas jaunatnes darbinieku prakse, kas ar jauniešiem strādātu uz ielām • Vienota modeļa savlaicīgu neieviešanu, kas šobrīd liekas jau nokavēts mēģinājums, jo situācijas pašvaldībās ir pārāk atšķirīgas 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāstrādā pie tā, lai tiktu izlīdzināts līmenis starp pašvaldībām
DARBS AR JAUNATNI		
<ul style="list-style-type: none"> • Mazinās jauniešu skaits, kas kritizē visu – „Ir cilvēki, kas jau sāk saskatīt šeit kādas iespējas.” • Īpaši veiksmīgs pašvaldībās, kurās darbojas profesionāli JLS 		

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
<ul style="list-style-type: none"> • Pieaug dažādu aktivitāšu, pasākumu skaits • Pieaug pašvaldību skaits, kur ir JC • Pieaug iespējas piedalīties programmas un projektos un iegūt finansējumu 		
SADARBĪBA UN ATBALSTS		
<ul style="list-style-type: none"> • „<i>Ļoti daudz tiek domāts par jauniešiem</i>” • Jaunatnes lietas tiek atbalstītas gan no IZM, gan reģionu, gan pašvaldību puses – „<i>Jaunieši ir pacelti diezgan augsta plauktā</i>”, „<i>Notiek regulāras tikšanās, ir metodiskais atbalsts</i>” • Sākusies sadarbība ar jaunatnes darbiniekiem reģionos • Sadarbība ar Eiropu 	<ul style="list-style-type: none"> • „<i>Ir pašvaldības, kas joprojām neapzinās, ka jaunieši viņiem ir svarīgi</i>” • Jauniešu garantiju programma – neveiksmīgs PR, slikta mājas lapa, „<i>tikpat garlaicīga kā IZM mājas lapa. Tiek iztērēti miljoni projekta veikšanai, varēja vismaz uztaisīt jauniešiem draudzīgu mājas lapu, lai viņi var saprast to informāciju, lai viņus tā vispār uzrunātu. Mums nav jāparāda, cik gudri mēs esam, bet jāatrod veids, kā nodot informāciju jauniešiem</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaunatnes politikas PR – „<i>Valstiski ir jāmaina domāšana. Kungiem pie apaļajiem galdiem jāsaprot, ka tā ir nopietna nozare</i>” • Vienota redzējuma izstrādāšana jaunatnes politikā, kā arī sadarbības veicināšana starp novadiem

Kā redzams tabulās, darbā ar jauniešiem iesaistītie par līdzšinējām veiksēm vai neveiksmēm vairāk runā institucionālo modeļu, sadarbības un jaunatnes tēmas aktualizācijas dienaskārtībā aspektā, un retāk pašu jauniešu mērķa grupā radīto vai notikušo izmaiņu kontekstā. Proti, līdzšinējā darba ar jaunatni efektivitāte tiek vairāk analizēta no paša darba ar jaunatni procesa un tā tiesiskā regulējuma un iesaistīto institūciju skatu punkta, ne jauniešu mērķa grupā vai sabiedrībā kopumā panāktajiem rezultātiem.

Pašvaldību pārstāvji, vērtējot jaunatnes darbu vietējā mērogā, to lielākoties atzīst par sekmīgu - jaunieši kā mērķa grupa ir svarīga, viņus uzklausa un atbalsta. Iespēju robežās notiek arī darbs pie jaunatnes politikas īstenošanai nepieciešamās infrastruktūras un resursu nodrošināšanas.

Tabula 9. Darba ar jaunatni pozitīvie sasniegumi, neveiksmes un izaicinājumi pašvaldību līmenī – pašvaldību pārstāvju viedoklis

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI		
<ul style="list-style-type: none"> • JC izveide – „<i>Kopš uzsākām JC veidot, tas ir sekmīgs. Kad atvērām pirmo, tas bija sprādziena brīdis novadā. Ātri sapratām, ka tādi vajadzīgi visos ciemos</i>”; „<i>Mums ir mazs novads, bet ir jau 5 centri</i>” • Pašvaldība ierādījusi telpas un maksā komunālos maksājumus • Jauniešu māja ar spējīgiem koordinatoriem 	<ul style="list-style-type: none"> • Trūkst speciālistu centros, kas varētu strādāt ar problēmauniešiem „<i>Visgrūtāk ir ar kadru atlasī, atrast pienācīgi motivētus, izglītotus darbiniekus centriem</i>” • JLS ir tik noslogots, ka netiek ar visu galā 	
DARBS AR JAUNATNI		
<ul style="list-style-type: none"> • Ir uzrunāti un sasniegti jaunieši no dažādām mērķa grupām – „<i>Piederību centros atraduši tie, kas to nav atraduši skolā</i>”, „<i>Jauniešiem ļoti patīk centros</i>” • Tiek koordinēts un pieskatīts brīvais laiks – „<i>daudzos ciemos tas vairs nenotiek autobusu pieturās</i>”, „<i>jaunieši ir siltumā, pieskatīti un radoši nodarbināti</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • Mazaktīvo jauniešu iesaistīšana „<i>ne vienmēr izdodas</i>” • Projekts “Proti un dari” - iesaistīti lieli ES līdzekļi, bet ar maziem rezultātiem rādītājiem – „<i>Mums tāda jaunieša no nelabvēlīgas vides nodarbināšana maksā ļoti dārgi</i>” • Jaunatnes politikas saturs, fokuss - 	<ul style="list-style-type: none"> • Iesaistīt tos, „<i>kas nav sevi atraduši</i>”, „<i>kas nāk no nelabvēlīgām ģimenēm</i>” • Atrast jauniešu iniciatīvu - „<i>lai viņi justos atbildīgi, un ka no viņiem arī ir kaut kas atkarīgs</i>” • Celt jauniešos pašapziņu un patstāvību – „<i>Negribētos, lai veidotos paaudze, kam viss tiek pasniegts gatavs</i>”

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
<ul style="list-style-type: none"> Tiek rosināta jauniešu aktivitāte, ir īstenotas iniciatīvas – „<i>pirmais pozitīvi realizētais projekts bija hokeja laukuma izveide</i>” Brīvprātīgais darbs – „<i>iet plašumā brīvprātīgo skaits</i>”, „<i>tas ir tas, ar ko mēs varam lepoties</i>” Citas programmas, projekti, aktivitātes <ul style="list-style-type: none"> Skolēnu nodarbinātības programma, kurā „<i>pašvaldība aktīvi dod darbu</i>” Talantu veicināšanas prēmija, Stipendiju fonds Jaunatnes dienas, sporta spēles „<i>Kafija ar politiķiem</i>” „<i>Jaunieši rīko daudz dažādas aktivitātes, pasākumus</i>” Parādās jauni diskursi – „<i>Jaunieši sāk organizēt diskusijas par tēmām, par kurām iepriekš pilsētā nerunāja</i>” 	<p>pārāk daudz izklaides, pietrūkst politikas un nodarbinātības fokuss - „<i>jauniešiem nav jātaisa izklaides pasākumi, bet jādod iespēja</i>”</p> <ul style="list-style-type: none"> Vairot darba ar jaunatni efektivitāti - „<i>Viņi visu laiku prasa JC. Es palūdzu, lai viņi uz papīra uzraksta, kas tur būs. Pagāja gads, bet nekā nav. Izaicinājums ir, kā viņus par cilvēkiem izaudzināt un kā izaudzināt pilsoniski atbildīgu paaudzi? [...] Jaunieši saka, ka vajag vietu, kur spēlēt novusu. Bet lietderība no tā visa? Labāk tad uztaisīt mācības vienreiz gadā par tūkstošiem, kur jauniešiem riktīgi iešpircē motivāciju un viņi aiziet par sevi pārliecināti un dzīvē daudz ko sasniedz. Tur tā atdeve ir lielāka. Es domāju par efektivitāti, nevis summu</i>”, „<i>Mācīt jauniešus tā, lai viņi savus bērnus audzina tā, lai par tiem nerūpētos iela, bet vecāki</i>” „<i>Ir konkursi, kur var paņemt naudu, bet nav kas paņemt</i>” Ir mērķa grupas, kas ir aizmirstas – „<i>Neviens nestrādā ar jaunajām ģimenēm – jaunieši nav tikai līdz 15 gadiem</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> Noturēt jauniešus reģionā – „<i>Radīt vidi un pateikt vēstījumu, ka tie jaunieši, kuri taisās studēt citur, ir gaidīti šeit un pilsētu var apsvērt kā vienu no alternatīvām dzīves/ darba vietām</i>” Darbs ar jauniešiem, kas devušies studēt prom, piedāvājot viņiem aktivitātes mājās/ brīvdienās Jauniešu segmentēšana un pareizās pieejas atrašanai katrai no mērķa grupām; viņu vajadzību izzināšana Huligānisma ierobežošana Atrast jauniešu līderi Radīt reālu talantu veidošanas sistēmu Aktivitāšu veikšana visos pilsētas mikrorajonos ne tikai ap JC
SADARBĪBA UN ATBALSTS		
<ul style="list-style-type: none"> Pastāvīgs un regulārs dialogs ar jauniešiem un viņu pārstāvjiem Jaunieši „<i>ir izgājuši uz kontaktu</i>” - „<i>Viņiem nav problēmu atnākt uz domi un parunāties par idejām</i>”, „<i>Mēs visur jūtam jauniešus klāt</i>” Pašvaldība atbalsta jauniešu iniciatīvas – „<i>Ja kaut ko vajag, vienmēr ir reaģējoša rīcība</i>”, „<i>Pašvaldība nekad nesaka nē</i>” „<i>Kafijas ar politiķiem</i>” – „<i>Deputāti vismaz brīdī vairāk aizdomājas par jaunatnes politiku</i>”; „<i>Ikvienam deputātam ir iespēja iepazīties ar problēmām un piedāvājumiem</i>” Jaunatnes līdzdalība attīstības dokumentu izstrādā – „<i>Visi ieteikumi tika ņemti vērā, dažas idejas jau ir īstenotas</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> Nav sadarbības ar vecākiem – „<i>Ja kaut kas notiek, jāiesaista policija vai sociālais dienests</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> Proaktīva rīcība no pašvaldības puses, izvirzot mērķus jaunatnes darbam

Neviennozīmīgi darbu ar jaunatni gan pašvaldību, gan nacionālā līmenī vērtē NVO sektora pārstāvji un cilvēki, kas bijuši saistīti ar darbu NVO. Ir gan tādi, kas darbu vērtē kā ļoti veiksmīgu, jo - tas ir veiksmīgi organizēts, jauniešiem ir lielas iespējas izpausties, darbs kā tāds notiek, ir skaidrāka izpratne par jauniešiem un viņu vajadzībām. Tai pat laikā ir arī NVO pārstāvji, kas uzskata, ka „*ir vēl ļoti daudz vietas izaugsmei*”, kā arī, ka jaunatnes darbs „*it nemaz nav sekmīgs, jo nedomāju, ka kāds tur vispār ir ieguldījis mērķtiecīgi enerģiju, laiku un resursus*”. Lielā mērā vērtējumu atšķirības saistītas ar konkrēto pašvaldību teritorijā pastāvošo praksi un līdzšinējo pieredzi NVO sektora sadarbībā ar pašvaldības institūcijām.

„*Vairāk būtu jādeleģē lietas NVO un jauniešu apvienībām - viens cilvēks pašvaldībā ir par maz.*” (NVO, Vidzeme)
„*Investīcijas jauniešu lietās joprojām Latvijā kopumā balstās infrastruktūrā, jo tas ir tas, ko pašvaldības sajūt kā savu primāro uzdevumu. Tiek būvēti vai remontēti jauniešu centri, uz ko visi tērē lielākās stratēģiskās pūles, bet jautājums,*

ko pašvaldības grib ar to darīt kā ar instrumentu? Ļoti bieži pašvaldība īstenība nezina [...] Mēs pārāk maz esam investējuši labos cilvēkos, lai šie cilvēki pašvaldībās strādātu jaunatnes lietās” (NVO, Kurzeme)

Tabula 10. Darba ar jaunatni pozitīvie sasniegumi, neveiksmes un izaicinājumi pašvaldību līmenī – NVO pārstāvju viedoklis

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
<i>INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Izveidota „Jauniešu māja” kā neformāla, atvērta, brīva telpa idejām Ir vairāki JC novadā - jauniešiem ir kur darboties un aktīvi izpausties 		<ul style="list-style-type: none"> Ģeogrāfiskie izaicinājumi, kāpēc ir grūti izveidot vienu jauniešu centru Augstākās izglītības iespēju trūkums – „jaunieši pēc vidusskolas mēs visbiežāk pazaudējam”
<i>DARBS AR JAUNATNI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Pamazām veidojas izpratne, vērojamas pozitīvas tendences <ul style="list-style-type: none"> tiek atsaistīts no interešu izglītības rodas un īstenojas organiskas iniciatīvas, nevis ‘veidotas no augšas’ Ir noteiktas prioritātes, kam seko noteiktas aktivitātes (projektu konkurss, stipendijas) Daudzi min atsevišķus pasākumus/ aktivitātes: <ul style="list-style-type: none"> Sporta spēles Sarunas ar senioriem Labdarības akcijas Iesaistīšanās starptautiskos projektos Jauniešu projektu konkurss Biznesa ideju konkurss „Ēnu dienas” ir absolūti izdevušās – jauniešiem interesē, pieprasījums aug. Jauniešu gada balva Jauniešu diena Novada jauniešu domes izveide Iespēja jauniešiem ar pašvaldības un citu instrumentu atbalstu organizēt pasākumus/ aktivitātes 	<ul style="list-style-type: none"> Trūkst stratēģiska un visaptveroša pieeja – „Ir iespējas un jēgpilns brīvais laiks, bet pa īstam nerisinām nodarbinātības, drošības un veselības jautājumus” JD pārstāvji atzīmē, ka iesaistīto jauniešu skaits nav liels - „bet viņiem pašiem trūkst entuziasma”; „Vai jauniešu atsauce būs tik liela, cik organizēšanas darbs...” Jauniešiem ir pārāk daudz iespēju, ko darīt - „nekādu informāciju viņi nemeklē, jaunieši zina, ka izies pagalmā un tur jau būs kāda organizācija, kas kaut ko darīs” Jauniešu kūtrums, kas „mazina vēlmi kaut ko interesantāku, labāku foršāku viņiem pasniegt” „Ir vairākas jauniešu domes, kas dara pilnīgi dažādas lietas. Vajadzētu vienu virsorganizāciju, kas pabaksta un pakoordinē, lai jauniešu organizācijas būtu spēcīgas” Trūkst neformālās izglītības piedāvājums Jauniešu organizāciju trūkums Ar jauniešiem nenotiek mērķtiecīgs darbs - „nekad nav mūsdiēnīgi un dinamiski strādāts uz jauniešu iesaistīšanu, kustināšanu” Grūti veidoties jauniešu NVO radītām iniciatīvām, jo nav tādas pieredzes, prakses, veiksmes stāstu Jaunieši nav atsaucīgi uz diskusijām, forumiem 	<ul style="list-style-type: none"> Atrast balansu, nepazaudēt būtību – „jo vairāk strukturizējam, funkcionalizējam un pašvaldībojam, jo tas darbs paliek formālāks, vienveidīgāks” un ir risks, ka tādi kļūs arī darbinieki Konkurence, sacensība par aktīvo jauniešu laiku – „Varbūt aizbraukt ar draugiem ir svarīgāk nekā atnākt šeit”, „Lielākajai daļai jaunieši ir daudz ko darīt” Sasniegt neaktīvos jauniešus – „kā tikt klāt tiem, kurus neinteresē nekas. Skola ir labs izejas punkts, bet jāpanāk sadarbība ar tām” Panākt, ka JLKP darbojas jēgpilnāk
<i>SADARBĪBA UN ATBALSTS</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Ir vietas, kur pastāv „jauniešu organizāciju cieša, nepastarpināta un plašumā esoša sadarbība ar pašvaldību” Pašvaldību jaunatnes darbinieki strādā kopā ar sabiedriskajām organizācijām Ir jūtams pašvaldību atbalsts, atvērtība jaunatnes lietām – to atzīst lielākā daļa respondentu 	<ul style="list-style-type: none"> Nav kompleksa un starpinstitucionāla pieeja Skolas uzskata JC darbību par konkurenci, neizprot neformālās izglītības lomu Pilsētas pašvaldībā nav atsevišķs sektors jauniešu lietām, nav JLS – „Nav vienas spēcīgas balss, kas zinātu jauniešu viedokli un varētu to pārstāvēt lēmumu pieņemšanas brīžos” 	

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
<ul style="list-style-type: none"> JLS ir atvērts sadarbībai ar NVO 	<ul style="list-style-type: none"> JLS darbojas zem BJC - „Aizej ar ideju uz domi, bet viņi liek vērsties BJC, kur jaunatnes lietas ir 5%”, „Mūsu variantā tas ir tik ļoti zem pašvaldības un BJC, ka tas diezgan samazināja jauniešu iespējas pašiem kaut ko inovatīvu darīt” Pašvaldībai nav brīvu uzreiz pieejamu līdzekļu, kas projekta vai pieteikuma veidā būtu pieejami pašiem jauniešiem pasākumu organizēšanai JLKP pašvaldībā kā bezjēdzīga struktūra – „Tiekas 3 reizes gadā. Man ir vieglāk apstaigāt katru cilvēku atsevišķi, dabūt akceptu un pēc tam iet uz domes sēdi””; „JLKP reāli nestrādā, jo nav mērķtiecīgi virzīta” Informācijas apmaiņa – „To, ka pilsētā ir Jauniešu dienas, es uzzināju tās dienas vakarā no avīzes. Strādāju jaunatnes jomā, bet nebiju saņēmusi nevienu ziņu” 	

Tabula 11. Darba ar jaunatni pozitīvie sasniegumi, neveiksmes un izaicinājumi nacionālā līmenī – NVO pārstāvju viedoklis

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

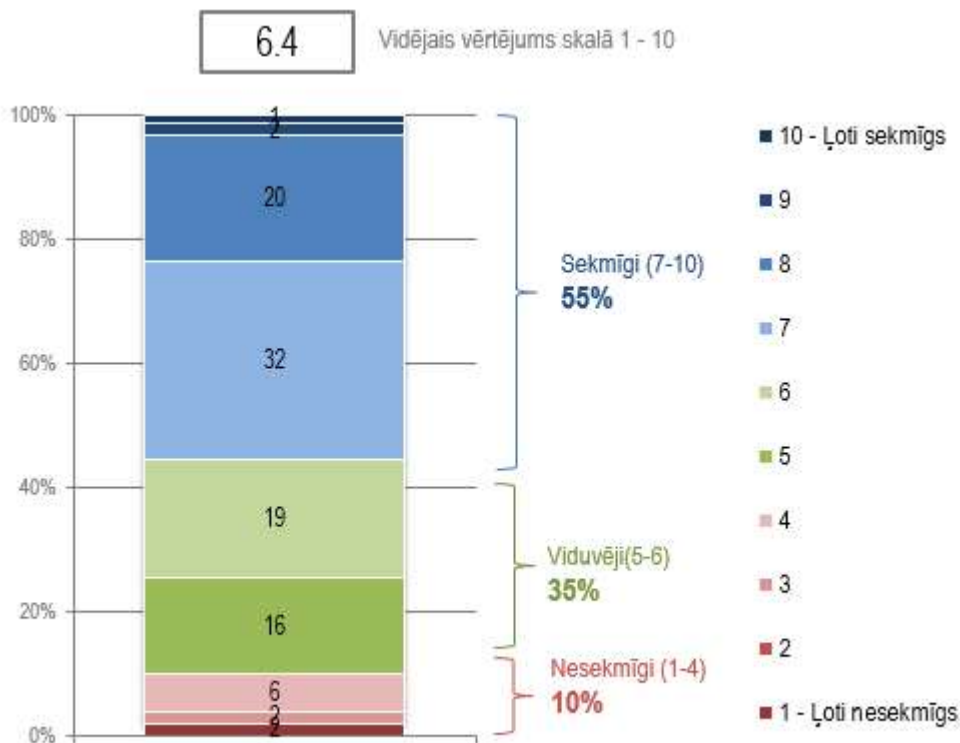
Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
<i>INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Multifuncionālie centri mazattīstītos reģionos 	<ul style="list-style-type: none"> Nav augstākās izglītības programma, kas apmācītu jaunatnes darbiniekus Trūkst profesionālu cilvēku, organizāciju, kas piedāvātu savus pakalpojumus – „Somijā NVO pašvaldībām piedāvā slēgt līgumu uz 12 gadiem, lai uzrunātu ielu jauniešus” „Ir vēl daudz tādas vietas, kur jaunatnes cilvēki tiek izmantoti kā dežuranti, nevis jaunatnes darbinieki” 	
<i>DARBS AR JAUNATNI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Ir sajūta, ka jaunieši arvien vairāk tiek uzklausti Darbību atsākusi Latvijas jaunatnes padome Brīvprātīgais darbs „Latvijā ir ļoti labi piemēri, kas ar atsevišķiem spožiem uzncieniem ir radījuši sajūtu, ka ar jauniešiem tiek strādāts un viņiem ir ko darīt” 	<ul style="list-style-type: none"> Trūkst mērķtiecīga pieeja – „ir vienkārši vairākas organizācijas, kas piedāvā jaunieši īstenot savas idejas” Jaunatnes garantijas, lai iesaistītu neaktīvos jauniešus – „Viņam vispirms ir jākļūst aktīvam, jāaiziet pierēģistrēties un kaut kas par to jāuzzina” Jauniešu Saeima – „Neesmu dzirdējis, ka tā kaut ko īpašu būtu sasniegusi” Finansējums – „ar to cīnās visas jauniešu organizācijas” Daudzi darbu ar jaunatni saista tikai ar brīvā laika pavadīšanu – „izveidojam telpas ar galda spēlēm un divāniem; jaunatnes politiku sasaista ar interešu izglītību” „Katrā pašvaldībā jaunatnes politika izpildās ārkārtīgi dažādi, tāpēc nacionālā līmenī tas efekts nav panākts tāds, kāds varētu būt bijis” 	<ul style="list-style-type: none"> Resursu novirzīšana jaunatnes perspektīvām un interesēm – „Tas ir Latvijas lielais izaicinājums, ka pašvaldībās jaunatnes politikai vajadzētu absolūti būt balstītai uz to, kā veidot saikni un saprast, kura jauniešu daļa ir gatava atgriezties, veidot savu dzīvi tur; kas viņiem ir vajadzīgs. Nevis kā viņus noturēt un sakalt važās” Stratēģijas un pieredzes stāsti, kā ar jaunatnes darbu atrisināt kādas reālas problēmas un izaicinājums.
<i>SADARBĪBA UN ATBALSTS</i>		
<ul style="list-style-type: none"> IZM „ļoti labi bīda tās lietas” 	<ul style="list-style-type: none"> Ir pašvaldības, kas neatbalsta jauniešu 	<ul style="list-style-type: none"> Saprast, ka jaunieši ir „baigais resurss”

Pozitīvie sasniegumi	Neveiksmes, trūkumi	Izaicinājumi nākotnē
<ul style="list-style-type: none"> • Strukturētais dialogs ar politiķiem • Pozitīvi jauniešu un pašvaldību sadarbības gadījumi, kā rezultātā tapuši: jauniešu māja; jauniešu intereses pārstāvētas lielajā attīstības programmā; jaunieši izstrādājuši pilsētas logo u.c. • IZM jaunatnes politikas vizuālā komunikācija ir dzīva un dinamiska 	<ul style="list-style-type: none"> • lietas, NVO • Jaunieši nav prioritāte – „<i>svarīgāki ir pensionāri un bēgļi</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • lai atrisinātu kādu reālu problēmu, jo viņi nebaidās no jauniem risinājumiem – vajadzīgs tikai ietvars, kā to darīt

Kvantitatīvajā aptaujā darbā ar jaunatni iesaistītie vairāk pauduši arī kritiskus viedokļus par jaunatnes darba sekmīgumu savās pašvaldībās – vidējais vērtējums 10 punktu skalā darba ar jaunatni sekmīgumam ir 6,4 punkti. Lai gan kopumā 55% aptaujāto darbu ar jaunatni savās pašvaldībās vērtē pozitīvi, salīdzinoši liels ir arī to īpatsvars, kuri to vērtē kā viduvēju (35%) un pat nesekmīgu (10%). Kritiskāki savos vērtējumos bijuši tie, kuru darba stāžs nepārsniedz vienu gadu, ko gan iespējams skaidrot ar to, ka tajās pašvaldībās, kur jaunatnes joma aktualizēta salīdzinoši nesen, šobrīd vēl nav nostiprinājusies institucionālā sistēma un prakse darbā ar jauniešiem.

Attēls 24. Darba ar jaunatni pašvaldībās sekmīguma vērtējums (%)

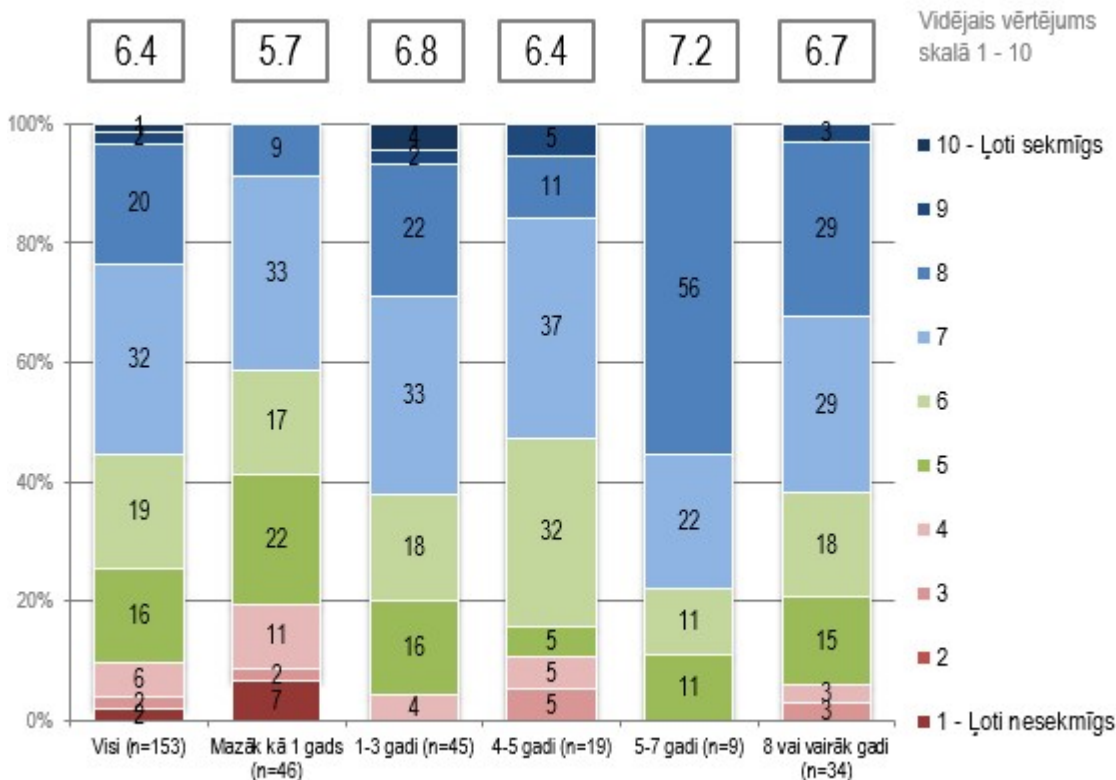
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=153

Attēls 25. Darba ar jaunatni pašvaldībās sekmīguma vērtējums (%) – Darba stāža mērķa grupu griezumā

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz konkrēto jautājumu, (n) skatīt grafikā

6.4. Darba ar jaunatni normatīvais ietvars un institucionālā sistēma

Sadarbība ar citām pašvaldības institūcijām jaunatnes darba veikšanai nav ikdienas prakse. Ciešāka tā ir kopīgi realizētu projektu ietvaros, bet pārējā laikā tipisks formāts ir JLKP, kas pašvaldībās sanāk kopā ar dažādu regularitāti un dažādām sekmēm.

„Pašvaldībā ir jaunatnes lietu konsultatīvā padome starpnozaru sadarbībai, kur regulāri notiek tikšanās un jaunatnes jautājumu apspriešana. Ir iesaistīta gan policija, gan NVA, gan NVO sektors, gan pašvaldība, gan BJC direktori, gan JLS un paši jaunieši. Tā ir labā lieta. Ne tik labā – dažreiz nerunā par to, ko vajadzētu, bet tikai ķeksīša pēc.” (NVO, Kurzeme)

Formālāka vai mazāk formāla sadarbību ar institūcijām jaunatnes darbinieku vidū parasti tiek raksturota kā apmierinoša – „viss darbojas”. Nepieciešamības gadījumā vissekmīgāk lietas tiek kārtotas personīgo kontaktu ceļā.

„Pa diviem gadiem man pašvaldībā, sadarbojoties ar citām iestādēm, vienmēr ir bijis atbalsts un nav bijuši neargumentēti atteikumi.” (JLS, Zemgale)

Reizēm jūtams izpratnes trūkums, par to, ka jaunatnes politika ir starpnozaru joma un ka darbs ar jaunatni attiecas uz visām pašvaldības institūcijām, ko skaidro ar plānošanas dokumentu, vadlīniju trūkumu un iesaistīto cilvēku motivācijas trūkumu.

„Bieži vien iestāde kaut ko dara tikai tāpēc, ka to paredz projekts, bet nedomā plašāk par to, ka tas nestu lielāku ieguvumu.” (JLS, Zemgale)

„Laika trūkums, gausums liedz institūcijām aktīvāk iesaistīties jaunatnes darbā – tas ir kā papildu darbs esošajam. Iemesls ir cilvēcīgais faktors.” (Pašvaldība)

Sarežģītākā ir sadarbība ar skolām, kas neformālajā izglītībā un jaunatnes centru darbībā saskata konkurenci.

„Tā ir viena no vāmajām pusēm. Pats absurdākais, ir ka brīžiem visgrūtāk ir sadarboties ar skolām, kurām ir pat klaji noraidoša attieksme pret kaut kādiem pasākumiem.” (JLS, Zemgale)

„Sadarbības modeļi starp institūcijām būtu jāpilnveido un jāattīsta vairāk. Nav noslēpums, ka skolas jauniešu centrus joprojām uztver kā konkurentus, kaut gan skolas ir viens no būtiskākajiem spēlētājiem šajā sadarbības ķēdē.” (Pašvaldība, Kurzeme)

Tomēr kopumā būtiskām pārmaiņām institucionālajā sistēmā nepieciešamību intervētie neredz, jo biedē doma par pārlieku procesa birokratizāciju.

„Nevajag mākslīgi veidot nekādus sadarbības tīklus un tērēt tam laiku.” (JLS, Vidzeme)

„Citi veidojumi – konsultatīvās padomes ir organiski nedzīvotspējīgas.” (Pašvaldība, Zemgale)

„Ja ir kāda sadarbība, kas ir izveidojusies, ar to strādā. Uzspiestu nevajag.” (NVO, Vidzeme)

„Ļoti atkarīgs no cilvēkiem, kas strādā institūcijās. Kadru mainība visu nojauc.” (NVO, Zemgale)

Intervijās respondenti izteikuši arī dažādus ieteikumus sadarbības sekmēšanai starp dažādām iesaistītajām institūcijām un mērķa grupām jaunatnes darba īstenošanā:

- Jaunatnes kā prioritāras mērķa grupas noteikšana pašvaldības nozaru politikās - *„Neuzskatīt, ka par jaunatnes politiku ir atbildīgs tikai konkrētais darbinieks vai pašvaldība, bet sadarboties plašākā lokā katram ar savu pienesumu mērķu sasniegšanai.” (Zemgale JLS)*
- Plašāka NVO iesaistīšana, lai atslogotu pašvaldības un institūcijas no funkcijām, kuru veikšanai tai trūkst motivācijas un izpratnes.
- NVO pārstāvji uzsver JLS lomu institūciju sadarbības veicināšanā – *„Kopš JLS ir mūsu nodaļā, tad ir ikmēneša tikšanās ar sabiedriskajām organizācijām. JLS ir tas, kurš tur kopā un aicina un sauc jaunatnes darbiniekus.” (NVO, Vidzeme)*
- Veicināt izpratni par neformālo izglītību, kas ir nesaprašanas cēlonis starp pašvaldību un NVO, kā arī konkurences iemesls starp BJC, skolām un jauniešu organizācijām.
- Rīkot regulāras iesaistīto pušu sanāksmes – tas būtu instruments, kā strādāt ar kādu konkrētu jautājumu, lai *„uzreiz būtu viedokļu apmaiņa”*.
- Projektu ietvaros izvērtēt vai sadarbības institūcijai ir pietiekama kompetence piemēram administrēt kādas jaunatnes politikas programmas. *„Sliktais piemērs ir Jauniešu garantijas, ko administrē NVA, kurai ir ļoti maza kompetence sasniegt jauniešus, kas nestrādā un nemācās, un viņas ir birokrātiskas.” (NVO, Vidzeme)*

Normatīvais ietvars no jaunatnes darbinieku puses arī lielākoties tiek vērtēts neitrāli – *„lietas ir sakārtotas, visi saprot, kas ir jaunatnes darbs pašvaldībā”*. Vienā intervijā izskan doma, ka Jaunatnes likums jāpapildina ar vārdiem, kas pašvaldībām darbu ar jaunatni uzliktu par obligātu pienākumu, taču kopumā Jaunatnes likums ir labs un tas palīdz argumentācijā pašvaldībās. Arī NVO vērtējumā Jaunatnes likums ir atbilstošs.

Normatīvā ietvara kontekstā kā trūkumi minēti vietējo plānošanas un stratēģisko dokumentu trūkums, kā arī pārlieku sarežģītās procedūras un prasības, kas tiek izvirzītas jauniešu projektiem, padarot tos pašiem jauniešiem nesaprotamus un neizpildāmus.

„Pārāk liela birokrātija. Vācijā nevajag aizpildīt sarežģītas veidlapas. Viņi uzraksta savu ideju uz baltas papīra lapas un iesniedz pašvaldībā. Jaunieši baidās no sarežģītiem papīriem. To vajadzētu atvieglot.” (JC, Zemgale)

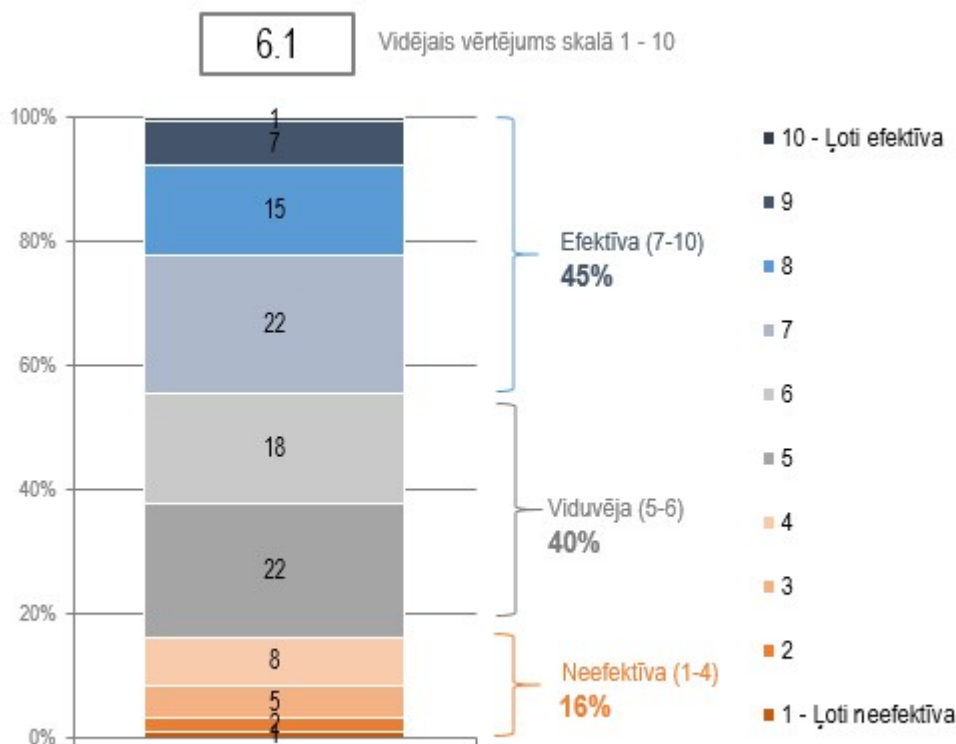
Vienā pašvaldību pārstāvja intervijā izskan kritika par Brīvprātīgā darba likumu.

„Vislielākā problēma ir Brīvprātīgā darba likums – tas man sasien rokas tā, ka es vispār nezinu, kā man ar jauniešiem tālāk strādāt. Tas nav normāli, lai gan mēs sūtījām savus priekšlikumus un devām. Tur vispār par jauniešiem netiek domāts.” (Pašvaldība, Kurzeme)

Kvantitatīvajā aptaujā institucionālās sistēmas darbā ar jaunatni efektivitāte tiek vērtēta kā viduvēja - 10 punktu skalā vidējais vērtējums ir tikai 6,1 punkti. 45% aptaujāto institucionālo sistēmu vērtē kā efektīvu, bet 40% kā viduvēju un 16% kā neefektīvu. Arī normatīvo ietvaru darbam ar jaunatni pašvaldību līmenī aptaujātie vērtē viduvēji, lai arī nedaudz pozitīvāk kā institucionālo sistēmu - vidējais vērtējums 10 punktu skalā ir 6,5 punkti. Kopumā 53% aptaujāto normatīvo ietvaru uzskata par atbilstošu reālajai situācijai, 13% par neatbilstošu, bet 34% par vidēji atbilstošu. Pozitīvāk tiek vērtēts normatīvais ietvars darbam ar jaunatni Latvijā kopumā - 64% to vērtē kā atbilstošu reālajai situācijai, 34% kā vidēji atbilstošu, bet tikai 2% kā neatbilstošu, kopumā veidojot vidējo rādītāju 10 punktu skalā 7,0 punkti.

Attēls 26. Darba ar jaunatni institucionālās sistēmas pašvaldībā efektivitātes vērtējums (%)

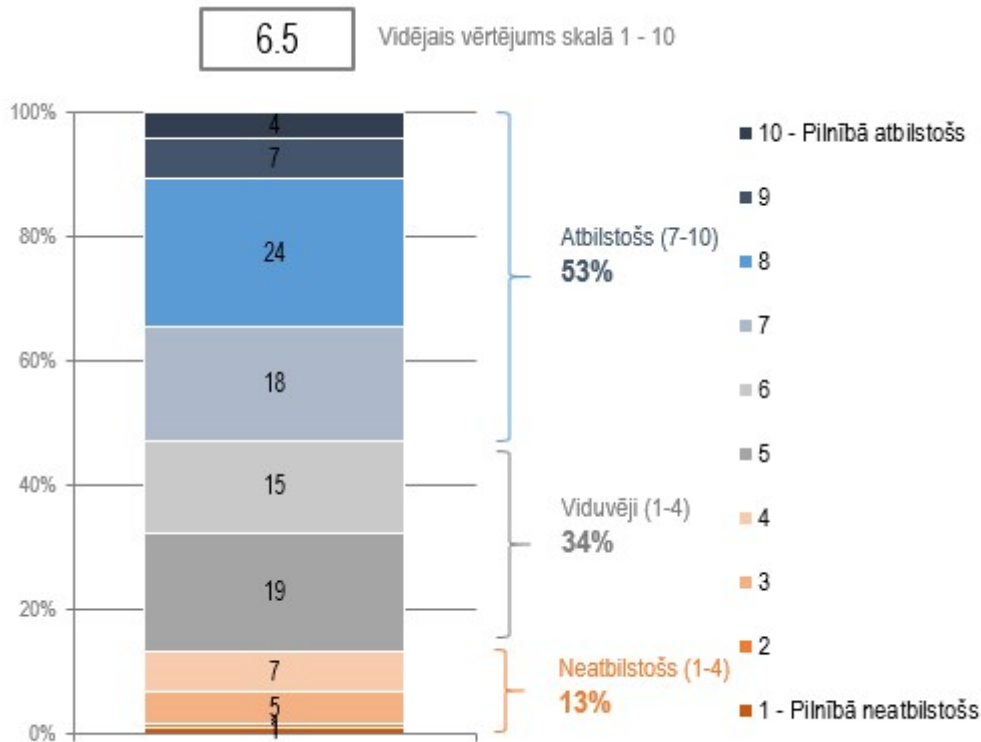
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=130

Attēls 27. Darba ar jaunatni normatīvā ietvara (likumi, noteikumi, normatīvie akti) pašvaldībā atbilstības reālajai situācijai vērtējums (%)

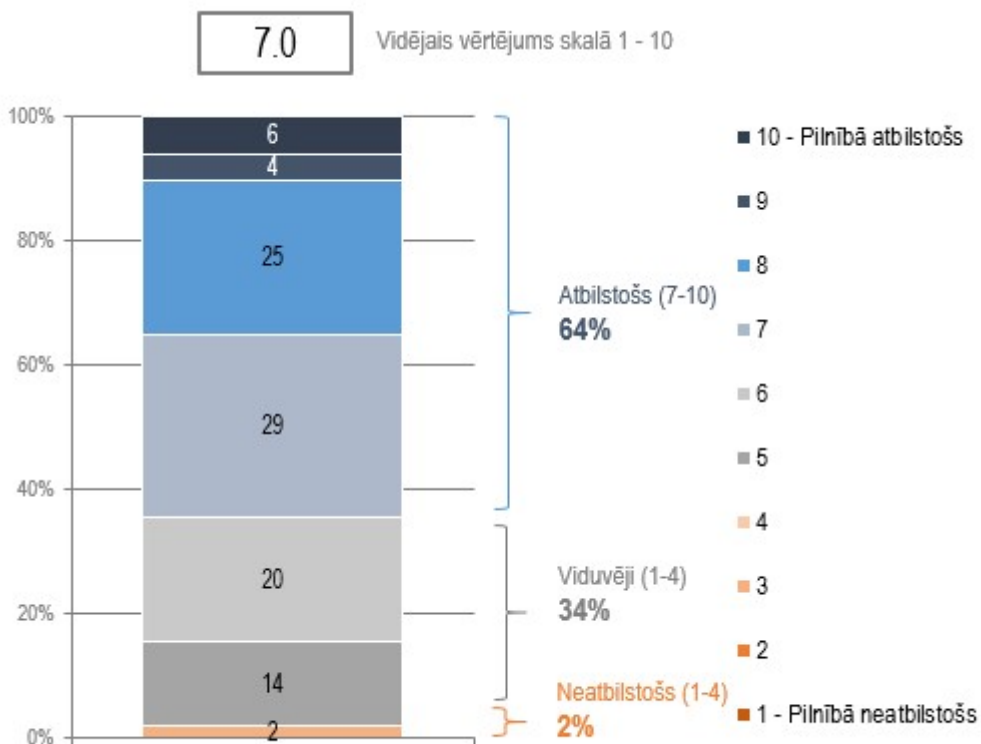
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=121

Attēls 28. Darba ar jaunatni normatīvā ietvara (likumi, noteikumi, normatīvie akti) Latvijā kopumā atbilstības reālajai situācijai vērtējums (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

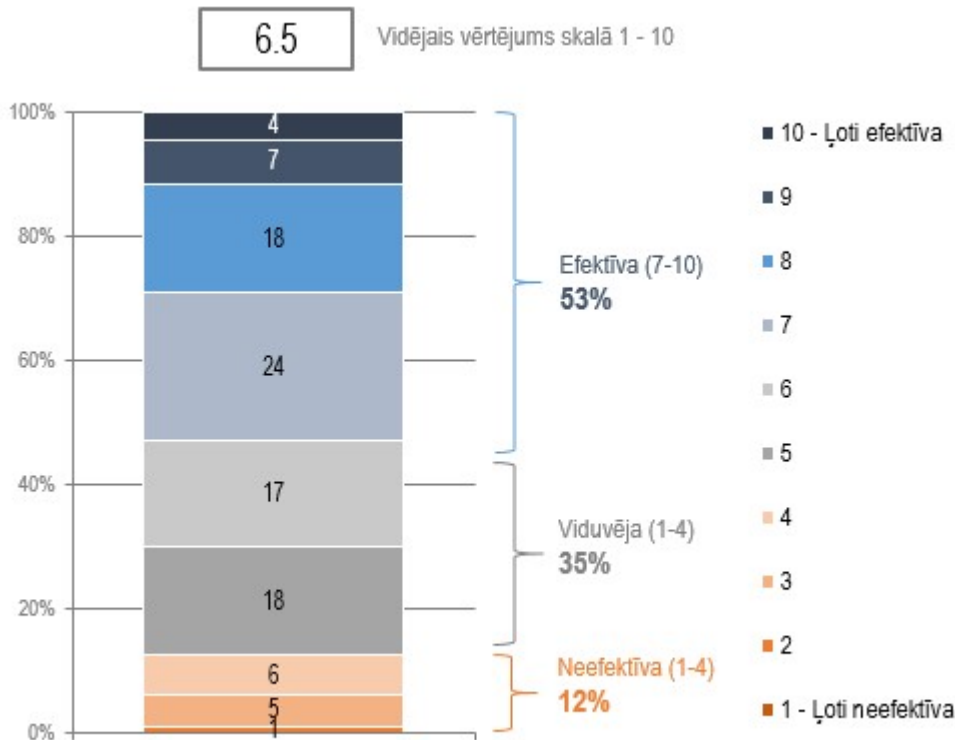
Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=116

Interesanti, ka, lai gan institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni pašvaldībās aptaujātie vērtējuši vidēji ar 6,1 punktiem, institūciju sadarbība tiek vērtēta pozitīvāk - vidēji ar 6,5 punktiem 10 punktu skalā. 53% respondentu uzskata, ka sadarbība ir efektīva, 35% - ka viduvēja, bet 12% - ka neefektīva. Vairākums to, kuri uzskatījuši, ka sadarbība nav pilnībā efektīva, kā

galveno trūkumu norāda faktu, ka institūcijas nav ieinteresētas sadarbībā (57%). Otrs biežāk minētais pamatojums (28%) ir fakts, ka nav pietiekama un efektīva informācijas apmaiņa starp institūcijām. Jāuzsver, ka finansiālus iemeslus sadarbības neefektivitātei norāda tikai 7% aptaujāto, salīdzinoši biežāk sadarbības problēmas skaidrojot ar institūciju darbinieku noslodzi (16%).

Attēls 29. Institūciju sadarbības darbā ar jaunatni efektivitātes vērtējums (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=113

Attēls 30. Institūciju sadarbības darbā ar jaunatni būtiskākās nepilnības (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri uzskata, ka institūciju sadarbība nav pilnībā efektīva, un kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=61

6.5. Darba ar jaunatni efektivitātes novērtēšana

Vairāk vai mazāk detalizēti darbs ar jaunatni tiek uzskaitīts, analizēts un vērtēts. Galvenie mērķi, lai atskaitītos par padarīto kādā periodā, plānotu nākošās darbības un budžetu. Dažās intervijās tiek minēts, ka datus analizē arī darba kvalitātes griezumā, lai saprastu piemēram apmeklējumu aktivitātes kāpuma un krituma iemeslus. Tiek veiktas arī aptaujas jauniešu vidū, lai noskaidrotu viņu vēlmes un apmierinātību ar jaunatnes darba sniegumu. Tai pat laikā skaidri neiezīmējas loģiskā saikne starp datiem par jauniešiem vietējā pašvaldībā, no tiem izrietošiem mērķiem un aktivitātēm, un to rezultātu jeb efektivitātes mērījumiem. Proti – atsevišķi pētījumi un rādītāji tiek īstenoti, bet tiem nav ciešas cēloņsakarību saiknes ar īstenoto darbu ar jaunatni. Darbs visbiežāk netiek balstīts konkrētos datus un informācijā, sekojoši arī tā efektivitātes mērījumi nav izsakāmi konkrētos, izmērāmos rādītājos.

Tabula 12. Darba ar jaunatni efektivitātes iespējamie rādītāji – intervēto viedokļi

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Kvantitatīvie rādītāji	Kvalitatīvie rādītāji
<ul style="list-style-type: none"> • Jauniešu skaits JC pa dienām/ apmeklējums • Pasākumu apmeklējums • Centru skaits pašvaldībā, to darba laiks • Iesaistīto jauniešu vecuma amplitūda • Pasākumu/ aktivitāšu kalendārs pašvaldībā • Realizētās aktivitātes • Sadarbība ar citām valstīm • Pieejamo pakalpojumu skaits jauniešiem, to aktualitāte • Atpazīstamība sabiedrībā – „vai cilvēki zina, kas ir darbs ar jaunatni” • Iesaistītie jaunieši • Vai samazinās probācijas/ policijas uzskaitē un cik no tiem ir iesaistīti • Proporcionāli, cik jaunieši ir deklarēti, cik mācās skolā, cik apmeklē, cik noturīgs ir apmeklējums • Cik paliek aktīvi darboties pēc dalības starptautiskajās programmās 	<ul style="list-style-type: none"> • Iesaistīto jauniešu aktivitāte - „Jauniešu var būt daudz, bet viņi neko nedara. Jāskatās kvalitatīvi.” • Pozitīvie stāsti – „Jaunieši, kam palīdzēts atrast darbu, tikt galā ar atkarībām.” • Interesu pārklājums JC • Jauniešu labsajūta un apmierinātība – „Vai jauniešiem te ir labi, vai viņš jūtas labi un piederīgs šajā pilsētā un var realizēties”, „Jauniešu emocionālais noskaņojums” • Redzams, taustāms kāda konkrēta projekta rezultāts; prasmes, ko veicinājusi kāda aktivitāte • Rosinātās pārmaiņas – „Izmaiņas sabiedriskajā un sociālajā sfērā” • Jauniešu izaugsme • Aktīvo jauniešu tālākās dzīves gaitas - „Ko viņi dara, ar ko nodarbojas, vai turpina strādāt vietējos uzņēmumos, vai aiziet uz laukiem, pilsētām. Tā ir personīgā un sabiedriskā attīstība.” (JLS, Kurzeme) • Regulārā iesaiste un iniciatīvas, kas nāk no jauniešu puses • Mērķauditorijas apmierinātība – „mērķis ir, lai jauniešiem patīktu” • Reāli atrisinātas problēmas • Atbildības uzņemšanās veikt kādus darbus • Emocijas pēc pasākumiem

Nopietni darba ar jaunatni efektivitātes novērtējumi netiek veikti ne JC, ne pašvaldībās kopumā. Viens no iemesliem - darbs ar jaunatni ir jauna prakse, sāka īstenota nesen - „jaunatnes darbs mums ir diezgan lielā sākumpunktā” (Zemgales, JLS).

Ir jaunatnes darbinieki, kam interesē atgriezeniskā saite, kas veic nelielas jauniešu aptaujas, lai noskaidrotu, kas viņiem patīk, kas nepatīk, tiek apzināti vispārējie rādītāji pilsētā, uzklauti citu institūciju novērojumi vai tiek organizētas tikšanās, kur jaunatnes darbinieki viens otram rāda, izvērtē, ko kurš ir paveicis.

„Mēs pārrunājam savas kļūdas, veiksmes, neveiksmes. Ir arī dažādas atskaites, kur jāpamato, kāpēc veicam konkrēts darbības. Tādā veidā tas notiek.” (Pašvaldība, Kurzeme)

Viens JLS intervijā akcentēja, ka darbības izvērtēšana ir ļoti būtiska, citādi „mēs nesaprotam, ko mēs esam izdarījuši nepareizi. Mēs joprojām kaut ko organizējam, bet nav uzsvēra uz dziļāku saturisku izvērtēšanu.” Jaunatnes darbiniekiem šāda izvērtēšana būtu jāveic, neatkarīgi no tā, vai rezultāti interesē, vai neinteresē pašvaldībai.

Pašvaldību pārstāvji arī atzīst, ka „*liela izvērtēšana nenotiek*”. Viens no efektivitātes novērtējumu veidiem varētu būt līdzīgi kā skolas seko savu absolventu gaitām.

Starp intervētajām NVO ir gan tādas, kas veic zināmu efektivitātes izvērtējumu (rīko ikmēneša stratēģiskās sapulces un gatavo gada darba analīzi aktivitāšu un ieguvumu griezumā), gan tādas, kas neveic. Kopējais viedoklis, ir, ka tas būtu jā dara, bet tā būtu ilgstoša izpēte.

„Tā ir viena no problēmām, ka mēs nemērām un nezinām, kāpēc mēs to darām un ko mēs ar to gribam sasniegt.”
(NVO, Vidzeme)

„Sarežģīti, jo rezultāts būtu pēc 5-10 gadiem.” (NVO, Latgale)

Dažās pašvaldībās ir veikts tā saucamais jaunatnes politikas īstenošanas indeksa mērījums²⁶. Indekss rezultāti pieņemti zināšanai, bet lielu nozīmi tiem nepiešķir. NVO par indeksu izsakās kritiski, jo tas nav reāli pielietojams. Tas sasaucas ar 2014. gadā veiktā izvērtējuma “Ilgadējā monitoringa un indeksa par jaunatnes politikas īstenošanu aktualizēšana” secinājumiem, ka “indeksa pētījuma dati nenodrošina tā galveno mērķi – sniegt iespēju novērtēt jaunatnes politikas sekmīgumu dažādos tās aspektos -, jo balstās tikai vienas no politikas mērķa grupām (lai arī būtiskas un, iespējams, visbūtiskākās) subjektīvos pašnovērtējumos. Indekss netiek veidots, objektīvi un daudzpusīgi analizējot situāciju jaunatnes jomā, bet gan balstās tikai jauniešu mērķa grupas subjektīvos novērtējumos par savām iespējām, sev pieejamo informāciju, savu apmierinātību ar dzīvi u.tml.”²⁷

6.6. Mērķa grupu segmentācija darbam ar jaunatni

Ikdienas darbā ar jaunatni visbiežāk speciāla segmentācija netiek veikta. Intervijās izskan frāzes, ka „*mēs neko nešķirojam*”, „*neko nedalām*”. Orientējas uz visiem jauniešiem – „*Nāk gan krievvalodīgie, gan latvieši. Visi kopā darbojas ļoti veiksmīgi. Nav sociālā dalījuma. Katrs ir aicināts nākt*”; „*Mēs strādājam ar tiem jauniešiem, kas nāk uz šejieni un kaut ko dara*” (JC, Vidzeme). „*Galvenais ir vēlēties aktīvi un saturīgi pavadīt brīvo laiku*” (JC, Zemgale).

Pastāv arī uzskats, ka atsevišķi izdalot un strādājot ar problēmgrupām, netiek veicināta to integrācija („*Ja mēs runājam par sociālo iekļaušanu, tad uztaisot viņiem atsevišķu nometni, ko mēs iegūsim? Mēs neseģmentējam*” (NVO, Vidzeme)).

JC zināmā mērā ar savu pakalpojumu piedāvājumu var ietekmēt to, kādi jaunieši pie viņiem nāk.

„Mums ļoti parādās šī te nogrupēšanās. Kura centra vadītāja ir rokdarbniece, tad tur ir mūžīgā pārļošana un adīšana. Ko tur var darīt 13 gadīgs vai 17 gadīgs džeks?” (NVO, Kurzeme)

„Kad centru aprīkoja ar novusa galdiem un hokeja galdiem, sāka ielūst tā sauktie tīņi ‘ar smaciņu’. Te ir stāsts par to, kā mēs novērtējam un analizējam to ienākšanu centros.” (NVO, Vidzeme)

²⁶ Par jaunatnes politikas īstenošanas indeksu sīkāk skatīt: <http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/25.pdf>

²⁷ Ilgadējā monitoringa un indeksa par jaunatnes politikas īstenošanu aktualizēšana. IZM. SIA “Excolo Latvia”. 2014. Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/MonitoringaAktualizacija_ExcoloLatvia_12_2014.pdf

Ja JC ir cieši saistīti ar interešu izglītību, darbs vairāk norit ar jauniešiem, kas jau paši grib darboties, „mazāk ar tiem, kas būtu jāiesaista” (NVO, Kurzeme). Savukārt telpas BJC kā vieta, ko vairākas pašvaldības atvēl jauniešiem, nereti ir vāji apmeklētas turpat esošo bērnu dēļ.

Jāatzīmē, ka ir JC, kas pakalpojumus piedāvā reaģējot uz vides prasībām, piemēram, vairāk piedāvā pieeju datoriem ar interneta pieslēgumu, jo ir skaidrs, ka rajona jauniešiem mājās datoru nav.

Vairāki jaunatnes darbinieki norāda, ka pašvaldībā/ JC ir noteiktas prioritārās grupas, ar kurām strādāt, lai sasniegtu kādu vēlamu rezultātu:

- Darbs ar jauniešiem - līderiem, lai caur tiem 'izietu' uz citiem jauniešiem.
- Tiek veikts papildu darbs ar t.s. mazjauniešiem, kurus mērķtiecīgi audzina par aktīviem jauniešiem.
- Strādā galvenokārt ar skolu jaunatni un vecbiedriem, ar mērķi mēģina noturēt saikni, lai arī viņi devušies prom. Tikmēr uz vietas esošie „vecumā no 19-25 gadiem ir tikai jaunās ģimenes/ māmiņas vai jaunieši, kas šeit strādā un kam galvenā interese ir vakarā nākt no darba un nosēsties pie TV”.
- NEET jaunieši – „par tiem šogad tiek ļoti piedomāts, kā ar viņiem darboties”.
- Sociālā riska jaunieši – „Mēs šiem jauniešiem varam piedāvāt telpas un būt siltumā, bet tas ir par maz. Būtu nepieciešams sociālais pedagogs. Viņiem vajag pastiprinātu uzmanību, kontaktus un sarunas” (JC, Kurzeme).
- Motivētie – „Strādājam ar tiem, kas grib un ir pie mums atnākuši, kuriem ir interese, un kuri grib iesaistīties”.

Darbam ar mazāk motivētiem problēmjauniešiem pašvaldībās parasti tiek piesaistīti sociālie darbinieki vai ar viņiem strādā NVO. Atsevišķu projektu ietvaros tiek izcelts un norit darbs arī ar citām specifiskām grupām, piemēram, romu jauniešiem, vai jauniešiem projektā „’Proti un dari”.

„Mums ir SIF projekts, kur mērķis ir tieši neaktīvo jauniešu, kuri nemācās un nestrādā, sasniegšana, un piedāvāt viņiem pilnveides iespējas. Mēs personīgi viņus uzrunājam uz ielas.” (NVO, Kurzeme)

Pašvaldību pārstāvji jaunatnes darbu savukārt vairāk saista tieši ar problēmjauniešu iesaisti – jaunajām ģimenēm, jauniešiem invalīdiem, kā arī ar mazākumtautību jauniešu integrāciju u.c..

„Jaunatnes darbs saistās ar jaunajām ģimenēm (līdz 30 gadiem), ar kurām neviens nestrādā. Ir jāapzina jaunās ģimenes, jo jaunieši nav tikai līdz 15 gadiem. Tās mammas dzīvo mājās, bet neviens nav prasījis, ko viņas grib.” (Pašvaldība, Zemgale)

6.7. Darba ar jaunatni efektivitāti ietekmējošie faktori

Pēc jaunatnes darbinieku domām, viņu darba sekmīgumu ietekmē vairāku faktoru kopums. Vissvarīgākie un biežāk minētie ir cilvēkresursi, to kapacitāte, atbalsts no pašvaldības un citām iesaistītajām institūcijām, finansējuma pieejamība un pašu jauniešu atsaucība.

Cilvēkresursi un darbaspēka kapacitāte – darbs ar jaunatni prasa ne tikai noteiktu profesionālo kvalifikāciju, bet jābūt arī personībai, kas spēj jauniešus uzrunāt un aizraut un ir ar motivāciju šo darbu darīt. Bez tam ir jābūt prasmēm arī projektu rakstīšanā.

„Darbs ar jaunatni nav darbs, kuru var darīt naudas dēļ. Lai kāds jauniešs brīvprātīgi iesaistītos, viņu vajag motivēt, lai viņam būtu interesanti. Jaunieši ĻOTI jūtīgi reaģē uz šīm te lietām. Ja tu pats nededz, tad arī viņš nedegs.” (JLS, Latgale)

„Ja jaunatnes darbinieks spēj jaunieši pārliecināt un ieinteresēt, tad viņš ir efektīvs. Tas ir atkarīgs no personālīgām.” (Zemgale, JLS)

„Pirmais vienmēr būs attieksmes un entuziasma jautājums. Ar jauniešiem strādāt ir nestandarts. Tev ir jābūt ļoti elastīgam. Tiklīdz tam sāk pieiet birokrātiski un formāli, tas nestrādāt. Viņiem visu laiku ir jāluncinās apkārt, jāpiezvana, jāiedrošina, protams, saprāta robežās. Ar jauniešiem ir ar humoru jāstrādā, lai viņi justos labi un interesanti.” (JLS, Kurzeme)

Politiskais atbalsts, vadības attieksme – pašvaldības ir tās, kas nodrošina telpas, finansējumu, informatīvo atbalstu jaunatnes darbam.

„Ja nav atbalsta no lēmējvaras un izpildvaras, tad var organizēt jaunatnes darbu, cik vēlies, bet nebūs ne atbalsta, ne finansējuma. Mūsu priekšsēdētājs pats bija iniciators JLS vakancei un pats arī pieņēma visus lēmumus, kas saistīti ar jaunatnes darbu. Viņa durvis vienmēr ir atvērtas. Mūsu panākumu atslēga ir vadība – gan priekšsēdētājs, gan izpilddirektors.” (JLS, Zemgale)

Attiecības starp institūcijām – neatkarīgi no tā vai šīs attiecības ir labas vai šobrīd neveidojas, jaunatnes darbinieki atzīst, ka tas ir svarīgi, „ka varam sazvanīt un sameklēt attiecīgos cilvēkus, kas mums ir vajadzīgi” (JC, Zemgale).

Finansējums – to, ka jaunatnes darba kvalitāte ir tieši atkarīga no finansējuma, vairāk uzsver jaunatnes darbinieki, kas ikdienā nodarbojas ar pasākumu rīkošanu. Ja naudas būtu vairāk, piesaistītu profesionālus pulciņu vadītājus, nodrošinātu tehniskās jaunrades iespējas zēniem, „veidotu kādus grandiozākus plānus”, to ieguldītu „vairāk un dažādāku pasākumu īstenošanai, lai jauniešus nodarbinātu, piedāvātu iespējas”, „pasākumiem būtu labāka kvalitāte un vairāk varētu nākt jaunieši”, „aizvestu jauniešus uz kaut kurieni”.

JLS pieejamo finansējumu tik cieši nesaista ar darba kvalitāti, uzsverot dažādas iespējas strādāt ierobežota finansējuma apstākļos, liekot lietā izdomu un radošumu, tai skaitā arī finansējuma piesaistīšanā.

„Var arī bez finansējuma, jo mums ir pasākumi, kurus mēs izdomājam, kas nebija iekļauti budžetā, bet kur varējām dabūt sponsorus, jo cilvēki ir atsaucīgi. Un var arī ne no kā. Gājām uz bērnu patversmi taisīt auksto zupu vai salātus vasaras laikā. Vienam ir gurķi, otram tomāti un viss! Vai pārgājieni var noorganizēt bez finansēm.” (JLS, Latgale)

„Kad es strādāju novadā, man bija jāizdzīvo ar nepilniem 600 Ls gadā. Es to mierīgi varēju izdarīt, jo es meklēju cita veida pieejas un resursus kā noorganizēt kaut ko. Tas bija pat daudz interesantāk un pasākumi bija kvalitatīvāki. Viss ir atkarīgs no tā, cik aktīvi organizācijas piesaista finansējumu.” (JLS, Zemgale)

Tomēr tiek arī atzīsts, ka ilgtermiņā jaunatnes politiku nevar īstenot ierobežota finansējuma apstākļos, jo tas ir demotivējoši darbiniekiem, jauniešus paliek arvien grūtāk pārsteigt un daļu jaunatnes darba izmaksu nākas segt jauniešu vecākiem. Tā vietā sagaida gan valsts, gan pašvaldības lielāku atbalstu, jeb „ieguldījumu jauniešos” gan, lai vairotu jaunatnes darbinieku kapacitāti finansējuma piesaistē, gan sedzot jaunatnes darba administratīvās izmaksas un piedāvājot iespējas finansējumu arī piesaistīt.

„Ja vēlamies attīstīt jaunatnes politiku, tad ir jādomā par finansējuma atvēlēšanu. Ir iespējams piesaistīt finansējumu arī no fondiem, jautājums, cik tam ir kapacitāte un zināšanas. Darba apjoma dēļ es nevaru strādāt arī ar projektiem.” (JLS, Zemgale)

„Kaut kādā mērā var šo darbu organizēt ar radošumu, jo daudzi piedāvā bezmaksas izbraukuma apmācības, seminārus, kur pašvaldībai vajag apmaksāt tikai degvielu, bet jaunieši paliek arvien prasīgāki. Tas arī visus pasākumus sadārdzina, jo katrā pasākumā ir jādomā, kā viņus pārsteigt. Bet katra odziņa kaut ko maksā. Vismilzīgākos izdevumus sastāda ceļa izdevumi, lai aizvestu jauniešus uz kaut kurieni. No valsts būtu jābūt lielākam finansējumam, jo nevar visu uzgrūst pašvaldībām. Tā jau daudzas pašvaldības darbu ar jaunatni organizē uz projektu bāzes, bet tas ir nepareizi, jo tad darbs var notikt tikai, ja ir labs projektu rakstītājs. Varbūt ir jābūt dotāciju sistēmai.” (JLS, Zemgale)

„Ja nav finansējama, tad tas nav labi, jo bērniem visu laiku jāprasa, lai kaut ko atnes un vacāki arī skatās, kam tiek prasīta naudiņa.” (JC, Latgale)

„No jaunatnes politikas es vairāk sagaidītu, ka atraustu kaut kādu finansējumu, lai būtu iespējams īstenot jauniešu iniciatīvas.” (JLS, Kurzeme)

Jauniešu aktivitāte un motivācija – to, vai jaunatnes darbs būs efektīgs, pēc JLS un JD domām, ietekmē ne tikai viņu ieguldītais darbs, bet arī pašu jauniešu atsaucība un motivācija. No vienas puses, „jauniešus drusku vajag aicināt, viņi nav tik aktīvi”, no otras puses, sagaida, ka viņiem tomēr ir arī jāgrib iesaistīties un efektivitāte ir „atkarīga no viņu pašu iniciatīvas”.

„Ir atsevišķi pasākumi, kas nav iedzīvojušies, bet tur problēma bieži vien sakņojas jauniešu motivācijā. Gan es, gan BJC piedāvājam ļoti daudz un dažādus pasākumus, bet tad redzējām, ka tam tiek tērēt ļoti daudz resursu, bet atdeve ir ļoti maza. Pasākumi ir labi un kvalitatīvi, bet jaunieši nav gatavi tos paņemt. Tad mēs sākām diferencēt. Mēs labāk strādājam ar līderiem, kur ir zināms, ka ieguldītais nesīs augļus.” (JLS, Zemgale)

Pašvaldību pārstāvji papildus jaunatnes darbinieku intervijās paustajam, norāda, ka negatīvā nozīmē jaunatnes darba efektivitāti ietekmē sociālekonomiskā situācija pašvaldībā, bezdarbnieku skaits, kāpēc jaunieši plāno braukt prom un jebkādas aktivitātes uz vietas viņiem ir maz saistošas. „Ir slānis, kas vienkārši plāno aizbraukt, bet, ja plāno palikt, tad viņi ir aktīvi jau kopš vidusskolas.” (Pašvaldība, Latgale)

NVO norāda, ka jaunatnes darba efektivitāti ietekmē izpratne par jaunatnes darbu – „Latvijā speciālistiem, kas strādā ar jaunatni, nav izpratnes par to, kas ir jaunatnes darbs. Jaunieši nāk uz centriem, kur viņus grib noslogot ar visādiem pulciņiem un interešu izglītības aktivitātēm. Kas principā nav darbs ar jaunatni. To var darīt skolās. Jaunieši tur atnāk un grib varbūt ar draugiem pasēdēt.” (NVO, Kurzeme)

Vērtējot savas iespējas ietekmēt lēmumus, kas attiecas uz darbu ar jaunatni, jaunatnes lietu speciālistiem ir sajūta, ka viņi var ietekmēt jaunatnes politiku savā pašvaldībā. To apliecina esošie sasniegumi jaunatnes darbā un darba apstākļi - labs kolektīvs, iespēja brīvi paust savas domas, iet ar saviem priekšlikumiem, tos apspriest un rast risinājumu.

„Es kā speciālists kopā ar jauniešiem varu aiziet un mūs uzklaustīs un centīsies palīdzēt.” (JLS, Latgale)

„Man un jebkuram jauniešim ir iespēja iet pie deputātiem. Vietējā līmenī mani uzklausa.” (JLS, Zemgale)

Mazāk gan tiek runāts par konkrētiem 'ietekmēšanas' rezultātiem. Kopumā tiek atzīts, ka ir lielas iespējas kaut ko rosināt, „bet jautājums, cik tas tālu aizies. Ir lietas, kur vēl nevar iegūt politisko atbalstu. Es varu nākt ar priekšlikumiem. Ja pavisam godīgi, tad neko daudz nevar mainīt.”

Runājot par nacionālo līmeni, biežāk tiek pausta pārliecība, ka tas būtu iespējams, ja būtu nepieciešams. IZM tam liekas pietiekami atvērta. Notiek regulāras metodiskās tikšanās, „darbinieki grib dzirdēt mūsu viedokli par uzlabojumiem”, regulāri notiek aptaujas, bet domas dalās, vai jaunatnes darbinieku ieteikumiem ir arī rezultāti.

„Iepriekšējā plānošanas periodā forumos iegūtā atziņa par sociālā riska jauniešiem ir rezultējusies ES finansētā projektā “Proti un dari”. Mēs izteicām savu viedokli un tas aizgāja līdz pat Eiropai.” (JLS, Latgale)

„Es sāku pamanīt, ka mēs runājam par kādu lietu un atkal un atkal nonākam pie tādiem pašiem secinājumiem.” (Zemgale, JLS)

Pašvaldības jaunatnes politiku varētu ietekmēt caur plānošanas reģionu vai uzrunājot reģionu pārstāvošos deputātus - „tur problēmu nav”, bet līdz šim tāda nepieciešamība nav bijusi.

NVO pārstāvji arī atzīst, ka politiku ietekmēt ir iespējams, bet jāskatās, kā to darīt efektīvāk, vai sēžot komisijās, vai darbojoties kā ekspertam.

„Darbs komisijās ir drīzāk tāda pasīva pozīcija. Es savu lomu redzu kā ekspertam, esmu gatavs ierosināt un komentēt jautājumus.” (NVO, Zemgale)

Pārrunājot jauniešu iesaistīšanu jaunatnes darba plānošanā un organizēšanā, respondenti vienprātīgi piekrīt, ka tā ir nepieciešama, tomēr domas atšķiras par apmēru. Ir jaunatnes darbinieki, kas uzskata „jo vairāk, jo labāk”. „Domāt par jauniešiem bez jauniešiem nav pareizi. Ir jāiesaista 100%.” (JC, Latgale)

Citi akcentē kvalitatīvus kritēriju, lai tie būtu tiešām jauniešiem būtiski jautājumi, par kuriem tiek prasīts viedoklis, vai tas tiktu prasīts jauniešiem, kuriem ir pamatos viedoklis.

„Ir jāiesaista tos, kuriem ir viedoklis un kuri ir gatavi to paust, bet neaizejot līdz absurdam, kad notiek iesaistīšana iesaistīšanas pēc.” (JLS, Vidzeme)

„Es vienmēr pārjautāju jebkuram jauniešim, kas ienāk centrā, vai nav nepieciešamas kādas pārmaiņas, ko viņš gribētu. Tas viss ir priekš viņiem. Ja mēs darīsim pēc sava prāta, nekas nenotiks.” (JLS, Zemgale)

„Ne tiem 16 gadus vecajiem, bet 19-20 gadīgajiem, kas jau mācās kaut ko un saprot. Tad šādu jauniešu viedoklis (par procesiem valstī) būtu jāņem vērā, jo viņi paši vēl ir jauniešu un tikko bijuši vēl galīgi jauni.” (JLS Kurzeme)

Kopumā jauniešu iesaistīšana, mudināšana pieņemt lēmumus veicinātu pašiem uzņemties atbildību, domāt par apkārt notiekošo („Tas dod neatkarību mazliet un patstāvību un ir būtiski svarīgi, ja mēs gribam viņos attīstīt uzņēmību. Piedāvājot jau gatavas lietas, mēs audzinām viņos pārtērētāja mentalitāti.” (JLS, Kurzeme))

Ja jauniešu viedoklis ir uzklaussīts, ir svarīgi lai sekotu atgriezeniskā saite, kas apliecinātu iesaistīšanas efektivitāti. „Es pati esmu piedalījies tad, kad jaunieši izsaka savu viedokli, bet tam nav nekādas nozīmes. Ja rakstiskā veidā ar parakstiem – tikai tad kaut kas notiek.” (JC, Zemgale)

„Jāatzīst, ka jaunieši ar mazliet tādu kā sūrumu saka, ka n-tās reizes jau tas vai šis ir teikts, bet līdz galam nav novests. Ir solījumi no augšas, bet tie netiek pildīti. Ne vienmēr tiek ņemtas vērā jauniešu idejas.” (JC, Zemgale)

„Sāpīgs piemērs bija Kuldīgā, kur jaunieši ieteica politiķiem ierīkot gaismu zem tilta, bet pēc tam relizēs politiķi to sludināja kā savu darbu. Jaunieši pateica, ka viņi vispār ar politiķiem vairs nerunās. Vajag atzīt jauniešu ieguldījumu un pateikt paldies.” (JLS, Kurzeme)

Lai veicinātu jauniešu līdzdalību sabiedriskajos procesos daudzviet labprāt izmanto arī strukturētā dialoga modeļus: „Saldējums ar lielajiem”, „Kafija ar politiķiem”. Ir vietas, kur izmanto arī neatkarīgu moderatoru, lai jauniešu vajadzības novadītu līdz vadībai. Vai pastāv noteikta sistēma, kā jauniešu viedokļi tiek apkopoti.

„Mūsu pašvaldībā jaunieši ir lielā apvienībā, kur ir visas jauniešu organizācijas un skolēnu pašpārvalde. Mēs esam tā radošā grupa, kas ir šeit uz vietas un kas apkopo un strādā, kas savāc to informāciju no visurienes un nodod to konsultatīvajai padomei, kas tālāk to informāciju izvērtē tā, lai to varētu iesniegt pašvaldībā. Liels birokrātisks process, bet tas darbojas. Jo nevar tā pieiet klāt jauniešiem un pajautāt, ko viņš grib. Tā tas nenotiek. Mums ir jāizvērtē, vai viņam tas ir vajadzīgs.” (JLS, Kurzeme)

Intervijās paustie viedokļi ļauj secināt, ka formāts, kādā jauniešus iesaista darba ar jaunatni plānošanā un organizēšanā un tas, kā viņi tiek uzrunāti, var būtiski ietekmēt aktivitāti.

„Jautājums, cik viņi paši ir aktīvi. Nesen man bija apaļā galda diskusija par jauniešu brīvo laiku un informētību. Izsludināju diskusiju jauniešiem, bet ieradās seši. Man ir svarīgi zināt, ko jaunieši domā.” (JC, Vidzeme)

Arī NVO pārstāvji uzsver, ka jādomā par formātu, kā jauniešus visefektīvāk iesaistīt.

„Jaunieši ir jāiesaista, bet ir jādomā par jauniem veidiem, kā viņus iesaistīt. Ir jāsaprot, ka tas, kas strādāja pirms 2-5 gadiem, šobrīd nestrādā. Tas nenozīmē, ka līdzdalība nenotiek un ka jauniešiem neinteresē politika vai procesi. Tas nozīmē, ka formas ārkārtīgi mainās. Šodien neviens jauns cilvēks nav gatavs iesaistīties nevienā projektā vai procesā, kas ilgs gadu. Jāņem vērā, ka līdzdalība mūsdienās nav balstīta uz milzīgiem ilgtermiņa blokiem. Jaunieši vairs negrib iet uz 216. kabinetu domē un sēdēt pie garlaicīga galda. Viņi vienkārši to vairs nedarīs. Ļoti daudzi domā, ka tas ir tas veids, kā tam ir jānotiek un kā tas arī notiks, bet, kad tas nenotiek, tad viņi saka, ka neviens neko negrib darīt. Bet tā absolūti nav patiesība. Ir jāizmanto digitalizācija un sociālie mediji, bet šīs formas joprojām netiek izmantotas. Nav dzirdēts par kādu aplikāciju, kas būtu domāta pašvaldības jauniešiem, bet tās viņi prasīja katrā tikšanās reizē.” (NVO Kurzeme)

6.8. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvalifikācija, pienākumi un atbildības

Visi respondenti atzīst, ka piedāvātās iespējas mācīties jaunatnes darbiniekiem ir daudz un plašas, tomēr profesionalitāte šajā darbā lielā mērā ir atkarīga no pieredzes un ļoti svarīga ir jaunatnes darbinieka personība, motivācija un talants.

„Es neesmu teorētisks, bet gan praktisks. Protams, teorētiskām zināšanām ir jābūt. Es izgāju IZM JLS kursus. Godīgi sakot, nekādus baigos jaunumus es tur neieguvu. Lielāko pieredzi esmu ieguvis no praktiskās pieredzes. Neviens no

mūsu jaunatnes darbiniekiem nav ieguvis JLS kvalifikāciju. Viņi ir parasti jaunieši. Kvalifikācija nenosaka, ka tu būsi kvalitatīvs darbinieks. Viss ir atkarīgs no tā, cik tu esi ieinteresēts šajā jomā strādāt un attīstīties.” (JLS, Zemgale)

Savu profesionālo sagatavotību JLS un JD vērtē drīzāk pozitīvi. Kā apliecinājums tam kalpo atziņa, ka „*jauniešiem patīk ar mani strādāt*”. „*Mēs esam entuziasma pilni kaut ko izdarīt un uzlabot. Viss ir ļoti labi.*” Regulāri tiek izmantotas arī iespējas kvalifikācijas celšanai un pieredzes apmaiņai. „*Latvijā ir liela profesionāļu komanda, kas labi sadarbojas savā starpā.*”

Pārrunājot, vai ir nepieciešamas izmaiņas atbildību sadalījumā, pastāv viedoklis, ka izmaiņas nav nepieciešamas, ja modelis, kāds tas ir paredzēts, tiek realizēts arī dzīvē. Proti, ka JLS ir pašvaldības darbinieks, kura atbildības pakāpe ir augstāka, kura pakļautībā strādā jaunatnes darbinieki un kurš koordinē jaunatnes lietas pašvaldībā.

„Mums ir ļoti skaidri definēts. Gan novada vadībai, gan mums - jaunatnes darbā iesaistītajiem, ir skaidrs, ko nozīmē JLS un ko - jaunatnes darbinieks.” (JLS, Zemgale)

„Būtu normāli un pareizi, ja katram JLS klāt būtu šis jaunatnes darbinieks, jo tā būt komanda.” (JC, Zemgale)

”Ir jānodala plānošanas un jaunatnes politika no jauniešu pasākumu organizēšanas. Nepietiek ar 8 stundām dienā, lai ietu visos virzienos. Tur vajag nodalīt. Lai ir cilvēki pašvaldībā, kas strādā ar jaunatnes politiku kopumā un tad tie, kas jauniešu centrā rīko pasākumus.” (JLS, Zemgale)

„Ja domē būtu šis koordinators, tad tas arī viņiem atvieglotu darbu, jo baigi daudzus procesus apstādina un traucē tas, ka nav šī izpratne.” (Kurzeme, JLS)

Intervijās iegūtā informācija liecina, ka pašvaldībās pastāv gan pieeja, ka jaunatnes lietas atrodas izglītības nodaļas pārziņā un JLS strādā tās pakļautībā, gan pieeja, ka JLS ir BJC vai JC darbinieki, tomēr šādā veidā darbs tiek apgrūtināts.

„JLS jāstrādā pašvaldībā, nevis kādā izglītības iestādē. Tad darbs būtu efektīvāks. Tas atvieglotu darbu ar skolu pašpārvaldēm, jo ir liela starpība, vai JC kaut ko aicina darīt, vai izglītības pārvalde.” (JLS, Vidzeme)

„Mums nav jaunatnes lietu cilvēks, kas strādātu domē, kuram būt laiks strādāt ar NVO un kurš varētu koordinēt jauniešu māju. Šobrīd to koordinē BJC, bet viņiem ir pilnīgi cita domāšana - praktiskās nodarbības, dejas pulciņi un uzliekot tādu pašu shēmu “viņi mēģina mūs koordinēt. Domes darbinieki jau nedara neko slītu, viņi skatās kā apvienot, un kā uztaisīt labāk. Tas jau ir ar labiem mērķiem, bet vai rezultāts tiešām ir tāds?” (JLS, Kurzeme)

„BJC mani pienākumi ļoti bieži nebija saistīti ar jaunatni. Man bija jādara lietas, ko direktors lika. Tas nav amata apraksts uz papīra, bet zem kā tu esi pakļauts.” (NVO, Kurzeme)

Ir grūti strādāt ar jaunatnes lietām arī amatu apvienošanas kārtībā. „*Jaunatne prasa nenormāli daudz laika, to pat ir grūti ielikt rāmjos. Sestdienas un svētdienas pāriet darbā.*” (JLS, Zemgale)

Interesanti, ka pašvaldību pārstāvju intervijās tiek norādīts uz vairākiem trūkumiem jaunatnes darbinieku sniegunā.

- Piedāvātie priekšlikumi ir nereālistiski - „*Nemot vērā to minimālo algu, tas rezultāts ir diemžēl tāds, kāds viņš ir. JLS ir jāizdomā, kā tās lietas darīt un tikai tad jānāk ar saviem ierosinājumiem, bet ar reāliem ierosinājumiem nevis ar gaisa pilīm.*” (Pašvaldība, Zemgale)
- Piedāvājumi jauniešiem nav stratēģiski izsvērti - „*Jaunatnes darbinieki jauniešiem piedāvā to, ko paši labāk prot, bet vai stratēģiski tas ir tas, ko attīstīt?*” (Pašvaldība, Vidzeme)

- Darbinieku vidū ir pārāk liels sieviešu īpatsvars – būtu nepieciešamība pēc gados jauniem vīriešiem, kas strādātu ar jauniešiem - „*To varētu risināt „Iespējamā misija”.*” (Pašvaldība, Vidzeme)
- Jaunatnes darbinieki ir pārāk jauni - „*Tas, ka viņi ir jauni, bez dzīves pieredzes un brieduma/ stabilitātes kādos jautājumos. Protams, kursi ir labi, bet pieredzi arī ar kursiem iedot nevar.*” (Pašvaldība, Kurzeme)

NVO intervijās savukārt tiek uzsvērtā JLS loma. Viņam jābūt:

- Līderim, kas kustina un darbina JLKP pašvaldībās, lai tās „*būtu jēdzīgākas*”.
- Profesionāli atbilstošam - jaunatnes darbs ir tas, kur mazāka nozīme ir institūcijai kā konkrētajam cilvēkam. „*Visu izšķir kadri un jaunatnes darbā pat vairāk nekā citur, ja tas JSL neraisa šo sajūtu, ka es gribu pie viņa pielipt, tad tur nekā nevar sanākt.*” (NVO, Vidzeme)
- Tam, kas veicina jauniešu politisko līdzdalību, spēj iesaistīt viņus diskusijās.

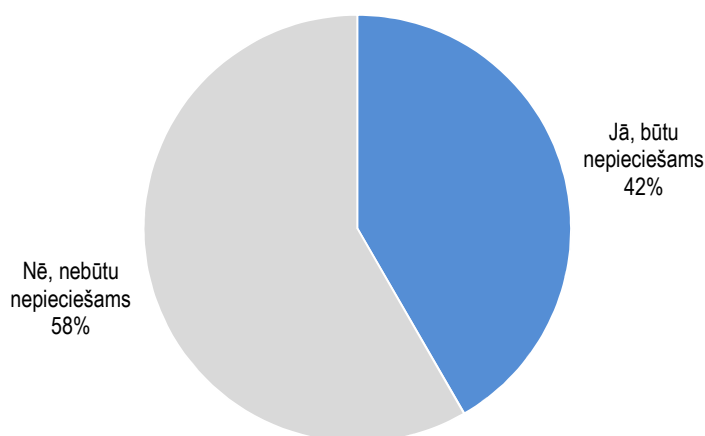
Ir arī NVO, kas akcentē kvalitatīvu apmācību nozīmi - neder tikai prasība pēc augstākās izglītības. Ir jābūt zināšanām par politiku, komunikāciju prasmēm.

„*Tāpat tikpat labi es varu būt ķīmiķis vai inženieris un strādāt ar jauniešiem.*” (NVO, Kurzeme)

Kvantitatīvajā aptaujā kopumā 42% respondentu vērtējuši, ka jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu darba pienākumu un atbildību sadalījumā būtu nepieciešams veikt kādas izmaiņas. Tie, kuri uzskatījuši, ka izmaiņas būtu nepieciešamas, visos gadījumos norāda uz nepieciešamību precīzi definēt jaunatnes lietu speciālista un jaunatnes darbinieka atbildību un kompetences jomas, lai tās abu speciālistu gadījumos nepārklātos un nedublētos. Līdz ar iepriekš minēto, gandrīz visi aptaujātie norāda uz nepieciešamību IZM plašāk skaidrot (īpaši – pašvaldību pārstāvjiem, lēmumu pieņēmējiem) atšķirības starp abiem speciālistiem un pamatot abu šo amatu nepieciešamību katrā pašvaldībā.

Attēls 31. Nepieciešamība veikt izmaiņas jaunatnes darbinieku/jaunatnes lietu speciālistu darba pienākumu un atbildību sadalījumā (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=108

6.9. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi

Runājot par darbā ar jaunatni nepieciešamajiem uzlabojumiem, intervētie norāda uz ļoti daudzveidīgām un dažādām nepieciešamībām un prioritātēm. Kopumā novērojams, ka identificētie nepieciešamie uzlabojumi saistīti ar situāciju darbā ar jaunatni konkrētajā pašvaldībā. Ja pašvaldībā nav jauniešiem pieejamu telpu, tad tādu nodrošināšana tiek izvirzīta par prioritāti. Ja pašvaldībā ir pieejamas telpas, par prioritāti visbiežāk izvirza to tehnisko nodrošinājumu. Ja pašvaldībā ir gan telpas, gan tehniskais nodrošinājums, par prioritāti parasti izvirza nepieciešamību piesaistīt jauniešus, kuriem nav motivācijas un ieinteresētības līdzdalībai. Analizējot visus intervijās izteiktos viedokļus, novērojams, ka tos iespējams grupēt vairākās nosacītās vajadzību grupās – infrastruktūra un resursi, tiešais darbs ar jaunatni, sadarbība un atbalsts. Infrastruktūras aspektā visbiežāk tiek norādīts uz tādām nepieciešamībām kā speciālistu pieejamība, telpu pieejamība, finansējuma pieejamība, kā arī nepieciešamību nodrošināt pašvaldību vadības izpratni par darba ar jaunatni būtiskumu. Tiešā darba ar jauniešiem aspektā visbiežāk tiek runāts par nepieciešamību dažādot jauniešu interesēm atbilstošus pasākumus, iesaistīt neaktīvos jauniešus, kā arī vairāk veikt jauniešu mērķa grupas apzināšanu un izpēti, lai zinātu jauniešu intereses, vajadzības. Savukārt sadarbības aspektā visbiežāk tiek norādīts uz nepieciešamību ieviest un nodrošināt pastāvīgu darbību starpniecību sadarbībai, kā arī pašvaldību un NVO sektora sadarbību.

Tabula 13. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi un prioritātes pašvaldību līmenī – jaunatnes lietu speciālistu un jaunatnes darbinieku viedokļi

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Piezīme: treknrakstā norādīti tie pasākumi, kurus intervētie uzsvēruši kā īpaši nozīmīgus un potenciāli efektīvus.

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<i>INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • Speciālistu pieejamība: sociālie pedagogi, psihologi „<i>kaut vai uz vairākiem JC viens</i>”, ielu darbinieki, karjeras konsultanti • Lielāks atalgojums jaunatnes darbiniekiem • Lielāks finansējums jaunatnes darbam • JIC izveide, kas būtu nodalīts no BJC • JLS uz pilnu slodzi • Transporta jautājumu risināšana, pieejamības un izmaksu ziņā • Telpas un tehniskais aprīkojums: spēles, dīvāni, TV – <i>“lai viņi var aiziet prom no mājām un atpūsties no māsām/brāļiem vai mājas konfliktiem, pabūt ar draugiem un vienaudžiem”</i> • Kursi pašvaldības speciālistiem – grāmatvežiem, lietvežiem, kā kārtot ar jaunatnes lietām saistītos papīrus • Vīriešus darbam ar jauniešiem, zēnu piesaistīšanai 	<ul style="list-style-type: none"> • JC izveidošana un esošo centru pilnveidošana • Interneta pieslēguma punkti publiskās vietās • Jaunatnes darbinieku kvalifikācijas celšana, pieredzes un efektivitātes vairošana • Pašvaldības darbinieku pilnveidošanās jaunatnes jomās • Pašvaldības projektu konkursa izveide jauniešiem • Jaunatnes lieto darbinieks, koordinators lielākās pašvaldībās - <i>“lai mēs zinātu, pie kā vērsties”</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Radīt jauniešiem draudzīgu vidi mazākos ciematos; uzturēt fizisko aktivitāšu vietas, sporta laukumus • JC telpu paplašināšana, inventāra iegāde • Amatu apraksti • Stratēģijas izstrāde
<i>DARBS AR JAUNATNI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • Prioritāšu definēšana - nolikuma, attīstības plāna darbam ar jauniešiem izstrāde; skaidri mērķi, uz ko iet • Darbs ar jauniešiem, kas nemācās un nestrādā; “izstumtajiem” • Darba vietas un augstskola uz vietas, kas risinātu jauniešu aizplūšanu • ievieš „Kafiju ar politiķiem”, t.s ar politiķiem no Rīgas • Izveidot skolēnu Saeimu 	<ul style="list-style-type: none"> • Brīvā laika lietderīga pavadīšana • Skolu un uzņēmēju sadarbības veicināšana • Neformālas izglītības aktualizēšana, pārvirzīšana uz JIC • Jauniešu pilsoniskās līdzdalības sekmēšana novadā; iesaistīšana sabiedriskajos procesos • Dzīvāka un plašāka jauniešu iesaistīšana vietējā dzīvē, lai atturētu no 	<ul style="list-style-type: none"> • Nodarbinātība, jaunas darba vietas jauniešiem • Nodrošināt pārmantotību, jo jaunieši ‘izaug’ - nepieciešams metodiskais ietvars darbam ar ‘mazjauniešiem’ • Motivācijas programmas atgriezties jauniešiem, kas aizbraukuši • Piederības sajūta, lai nepazaudē saikni ar Latviju • Virzīt jaunatnes politiku kā vienu no

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<ul style="list-style-type: none"> • Pasākumi pilsētas līmenī jauniešu saliedēšanai • Tematiski pasākumi, lekcijas ar interesantiem lektoriem par jauniešiem svarīgām tēmām • Dažāda veida neformāli izglītojoši pasākumi, <i>team building</i> • Plašākas nodarbinātības iespējas vasarā • Jauniešu forumi • Drošs skeitparks – „Visi jau neies sporta skolā. Daļai jauniešu vajag ekstremālas aktivitātes.” (JC, Kurzeme) 	<ul style="list-style-type: none"> • emigrēšanas • Uzņēmējdarbības veicināšana, lai piesaistītu vietai • Mazāk aktīvo jauniešu iesaistīšana visos procesos • Demogrāfisko problēmu risināšana – „<i>loti svarīga prioritāte, kas pazūd aiz karjeras nodarbinātības un izglītības</i>” • Latviešu un mazākumtautību jauniešu saliedēšana • Fokusēties uz tām spējām, ko paši jaunieši saka, ka viņiem trūkst • Attīstīt metodes, kādā veidā notiek komunikācija ar jauniešiem • Plašāk integrēt modernās tehnoloģijas jaunatnes darbā 	<ul style="list-style-type: none"> • vienlīdzīgām politikām citu lielo politiku klāstā • Izveidot jauniešu nometņu bāzi • Mērķa grupu pētījumi, aptaujas - lai saprastu, kas ir nepieciešams, kas ietekmē jauniešu motivāciju • NEET jaunieši; darbs ar sociālām problēmām. Bezdarba risināšana. • Iesaistīšanās ārpusnovada aktivitātēs • Jauniešus motivēšana – „<i>iemācīt nebaidīties, iet un darīt</i>”
<i>SADARBĪBA UN ATBALSTS</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • Sadarbības uzlabošana ar skolām • Rīkot apaļā galda diskusijas ar iesaistītajām institūcijām, lai mazinātu papīru pārsūtīšanu elektroniski 		

Tabula 14. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi un prioritātes nacionālā līmenī – jaunatnes lietu speciālistu un jaunatnes darbinieku viedokļi

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Piezīme: treknrakstā norādīti tie pasākumi, kurus intervētie uzsveruši kā īpaši nozīmīgus un potenciāli efektīvus.

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<i>NORMATĪVAIS REGULĒJUMS</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • Sertificēt brīvprātīgo darbu, lai to varētu iekļaut CV un tas dotu priekšrocības, piem., studiju maksas atlaidēs • Ar jaunatnes likuma izmaiņām noteikt, ka pašvaldībām obligāti jāveic darbs ar jaunatni • Ar normatīvo regulējumu noteikt, ka JC ir jāizveido pašvaldībās līdz 2020. gadam un veltīt tam valsts finansējumu • Nosacījumu ieviešana, ka jaunatnes darbu nevar veikt amatu apvienošanas kārtībā • Mazāk birokrātiskas projektu prasības, lai paši jaunieši var rakstīt. Vienkāršot projektu procedūras, nosacījumus. • Mazāka līdzfinansējuma prasības Jaunatnes programmas projektiem • Atvieglojumus uzņēmējiem par jauniešu atbalstīšanu 		
<i>INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • Atjaunot novecojušos JC • Jaunatnes darbinieku apmācīšana • Darboties ārpus lielpilsētu centriem – rīkot nometnes, seminārus, lekcijas mazākos centros 		<ul style="list-style-type: none"> • Katrā novadā jābūt vismaz vienam jauniešu centram • Plašāka tehnoloģiju integrēšana jaunatnes darbā
<i>SADARBĪBA UN ATBALSTS</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • Informācijas apmaiņa, komunikācija ar NVO, lai sadarbība būtu vēl labāka • Atbalstīt NVO veidošanos pašvaldībās 	<ul style="list-style-type: none"> • Radīt iespēju, ka pašvaldības var pirkt pakalpojumus no NVO vai deleģēt pakalpojumu sniegšanu NVO 	

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<ul style="list-style-type: none"> Stiprināt JC sadarbību ar jauniešu organizācijām 		

Tabula 15. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi un prioritātes pašvaldību līmenī – pašvaldību pārstāvju viedokļi

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Piezīme: treknrakstā norādīti tie pasākumi, kurus intervētie uzsvēruši kā īpaši nozīmīgus un potenciāli efektīvus.

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<i>INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Jauniešu multifunkcionālo centru veidošana Cilvēkresursi un attiecīgs finansējums 	<ul style="list-style-type: none"> Jauna apskāpošanas un apgaismošanas tehnika klubā, infrastruktūra jauniešiem, kur darboties; āra trenāžieri 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastruktūra uz vietas – kultūras un citām nozarēm Dzīvojamā platība, lai piesaistītu jauniešus vietai
<i>DARBS AR JAUNATNI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Vairāk un efektīvāku sadarbību starp tuvākajiem novadiem Skatīties runāt par atkarībām Piesaistīt tos jauniešus, kas nav aktīvi Uzlabot darbu ar jauniešiem, kas atbrauc uz mājām brīvdienās Ēnu dienas, karjeras dienas Uzņēmējdarbības veicināšana Popularizēt pozitīvos piemērus darbā ar jauniešiem 	<ul style="list-style-type: none"> Pilna cikla izglītības nodrošināšana no pirmsskolas līdz augstskolai To jauniešu, kuri ir pametuši skolas, labāka izglītošana Jauniešu-invalīdu piesaiste Jauniešu tiesību un pienākumu labāka izpratne - „Mācīšana par strādātājiem, nevis patērētājiem” Sadarbības veicināšana starp jauniešiem, instancēm, iestādēm - „Lai visi strādā un viens otru papildina” Kvalitatīva dzīves vide, mazāk bezmērķīgi pavadīts laiks Jauno pieaugušo piesaiste pašvaldībai Darba vietas pilsētā 	<ul style="list-style-type: none"> Stabilizēt jaunatnes darbu novadā un starp novadiem Demogrāfija – „Jādara viss, lai cilvēki paliktu šeit” Piesaistīt atpakaļ savus jauniešus, kas ir citur Radīt spēcīgu jauniešu organizāciju visā valstī, kas būtu pretspēks lielajam birokrātiskajam aparātam valstī

Tabula 16. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi un prioritātes pašvaldību līmenī – NVO viedokļi

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Piezīme: treknrakstā norādīti tie pasākumi, kurus intervētie uzsvēruši kā īpaši nozīmīgus un potenciāli efektīvus.

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<i>INFRASTRUKTŪRA UN RESURSI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Vairākas telpas Vairot izpratni sabiedrībā par jaunatnes darba nozīmi – ka tā ir nopietna izglītība, nevis „dumjas spēlītes” JLS uz pilnu slodzi Izvērtēt padarīto un budžetu dalīt pēc rezultātiem, neskatoties uz to, vai tā ir vai nav pašvaldības iestāde - „Ja redz, ka jaunatnes jomā jau strādā kāda organizācija, tad varbūt nevajag ņemt darbā 5 JLS, bet novirzīt kādu finansējumu tai organizācijai, kura veiks daļu funkcijas, kas pašvaldībai ir nepieciešamas, lai īstenotu jaunatnes politiku. Man gribētos, lai mūs kā NVO uzklausītu, respektētu, iesaistītu un redzētu kā resursu.” (NVO, Kurzeme) 		
<i>DARBS AR JAUNATNI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> Regulāri jauniešu forumi, apspriedes Regularitāte – aicinot jauniešus iesaistīties, uzrunāt vienreiz, otrreiz Atrast savus uzstādījumus 	<ul style="list-style-type: none"> NEET jaunieši, t.sk. jaunās māmiņas Cilvēki ar īpašām vajadzībām Stratēģija kā piesaistīt jauniešus Iemācīt aktīvajiem izvērtēt prioritātes 	<ul style="list-style-type: none"> Citu kultūru un etnisko grupu jaunieši Sociālā iekļaušana

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<ul style="list-style-type: none"> • Piesaistīti brīvprātīgos no Eiropas • Jauniešu uzņēmējdarbība • Savstarpēji pasākumi ar citām organizācijām 	<ul style="list-style-type: none"> • Jauniešu organizācijas katrā pašvaldībā • Iesaistīt jauniešus pašvaldības dzīves veidošanā • Jauniešu pašiniciatīva 	

Tabula 17. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi un prioritātes nacionālā līmenī – NVO viedokļi

Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Nepieciešamie uzlabojumi	Prioritātes tuvāko 3-5 gadu laikā	Prioritātes tuvāko 10 gadu perspektīvā
<i>DARBS AR JAUNATNI</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • Jaunatnes politika tiek īstenota visās pašvaldībās • Definēt labo praksi, to popularizēt, finansēt un radīt tai atbalsta mehānismus • Nelieli granti pašvaldībām projektu konkursiem, ja tās ievieš ministrijas uzsvērtu labo praksi vai jaunus inovatīvus sadarbības modeļus, t.sk. partnerības ar NVO • Nepazaudēt jaunatnes politikas fokusu institucionalizēšanās rezultātā – „Jauniešu iniciatīva sāk mazināties, jo ir jaunatnes darbinieki, JC” • Nesarežģīt lietas – lai ir vienkāršas projektu vadlīnijas, lai netiek nokautas iniciatīvas • Valsts mainītu fokusu un pateiktu, ka vērtība ir cilvēkresursi un strādātu uz cilvēku • Jāstrādā uz jauniešu nodarbinātību visās formās - karjeras izglītības, uzņēmējdarbības kontekstā – „mums jādod instrumenti, lai palīdzētu viņiem šeit dzīvot un strādāt” • Nodrošināt jaunatnes aktivitātes tuvāk dzīvesvietām 	<ul style="list-style-type: none"> • Jauniešu nodarbinātības veicināšana • NVO un pašvaldībām redzēt vienu otru kā partnerus • Pašvaldība varētu pirkt pakalpojumu no NVO, lai tās darbotos ar jauniešiem tuvāk dzīvesvietai 	<ul style="list-style-type: none"> • Panākt, ka visās pašvaldībās ir aktīvie., spēcīgie ‘magnēti’ <i>“jaunatnes darbinieki, kas ap sevi pulcē”</i> • Panākt masveidīgāku jauniešu iesaistīšanos, veicināt iesaistīšanās kultūru • NEET projekti • Ciešāka sadarbība starp formālo/ neformālo izglītību un jaunatnes politikas veidotājiem – lai jaunieši veidotu kā pilnīgu personību visās jomās

Paralēli nepieciešamajiem uzlabojumiem, respondenti tika lūgti norādīt, vai ir kādas jaunatnes darba aktivitātes, ko šobrīd pašvaldībā veic, bet kuru efektivitāte ir zema un to turpināšana nebūtu nepieciešama. Atbildot uz šo jautājumu, respondentu vidū dominē viedoklis, ka nekas lieks vai nevajadzīgs netiek darīts.

„Kopumā viss ir vajadzīgs, lietderīgs, efektīvs. Nekad jau nevar zināt, kas tieši jaunieši uzrunā. Varbūt kādreiz kāda viena satikšanās, viens teikums no politiķa vai pieaugušā ir izšķirošs, kas rada jauniešu vēlēšanos mainīties, kaut ko mainīt savā dzīvē. Katrs jauniešs ir svarīgs, tāpēc nevar pateikt, kurām aktivitātēm ir atdeve, bet kurām nav.”
(Pašvaldība, Kurzeme)

Vienā jaunatnes darbinieka intervijā izskan nepieciešamība reorganizēt piedāvātos pulciņus, jo *„tautas dejas vairs nav tik aktuālas”*. Arī pašvaldību pārstāvji atzinuši, ka mode mainās - savulaik pieprasītie skeitborda laukumi vairs netiek izmantoti - *“It kā gribēja, uzlikām, bet nesen novācām.”*

Kopumā jaunatnes darbinieki un pašvaldību pārstāvji uzskata, ka nekādi būtiski pārkarājumi jaunatnes darbā pašvaldībās nav nepieciešami - tas var turpināties līdzšinējā veidā, tikai uzlabojot atsevišķus tā aspektus.

"Viss ir jāturpina tā, kā ir. Ar laiku viss pats par sevi attīstīsies. Tad jau ar laiku sapratīs, kas ir jāmaina." (JLS, Zemgale)

Tai pat laikā nepieciešamība pēc būtiskiem pārkārtojumiem izskan NVO pārstāvju viedokļos.

"Ir būtiski jāpārkārto, jo ir vajadzība meklēt jaunas formas un jāpakārto tās atbilstoši jaunajām līdzdalības formām. Šobrīd ir izveidota fiziska vieta, bet ir ļoti daudz jādomā par digitālām vietām, kur notiek dialogs un tikšanās ar jauniešiem." (NVO, Kurzeme)

"Ir jādomā gan par stratēģiju, gan struktūru - ja mums parādās jauni izaicinājumi, mēs nevaram cerēt tos atrisināt ar vecajām metodēm un struktūrām, jo tas nedarbojas." (NVO, Kurzeme)

"Turpināt tāpat ir grūti, jo jauniešu nav. Kaut kas ir jāpamaina, jo nākošos jauniešus iesaistīt atkal ir grūti. Nevar iesēsties un darīt vienu un to pašu." (NVO, Kurzeme)

Izskan arī doma par nepieciešamību *"stiprināt to, kas ir (piemēram, organiski radušās jauniešu iniciatīvas, organizācijas, sadarbības modeļus), ņemot vērā dinamiku un demogrāfiju, nevis sadrumstalot visu un mākslīgi radīt. Tagad tik daudzas pašvaldības radīja mākslīgi tos jauniešu centrus, kuros nevar ne saturu, ne izpratni ielikt, ne cilvēku, kurš tic tai lietai"* (NVO, Vidzeme).

Ideja par reģionālo koordinātoru ieviešanu tiek dažādi vērtēta, tomēr vairums, it īpaši jaunatnes darbinieki, sliecas domāt, ka tādi nav nepieciešami. Starp NVO pārstāvjiem ir, kas uzskata, ka pastāvot reģioniem ir noderīgi, ka arī tur ir jaunatnes lietu speciālists, tomēr vairumam šāda darbinieka funkcijas tomēr nav skaidras.

Galvenie mīnusi, ko šajā idejā saskata:

- Sistēmas birokratizācija, funkciju dublēšana un valsts naudas izšķērdēšana – *"Pagaidām nejūtu viņa trūkumu."*, *"Nevajag kaut ko mākslīgi koordinēt koordinēšanas pēc. Pasaulē nekas slikts nenotiktu, ja viņa nebūtu."*, *"Internets ir, ar visiem tāpat var sazināties."*, *"Pašvaldību savienībai ieviešot reģionālo koordinātoru atklājās funkciju dublēšanās ar Izglītības ministriju."*
- Šāds amats nevar pārstāvēt reģionu, jo katrā pašvaldībā darbs ir atšķirīgs - *"Katrs strādā, kā strādā un ar tādu finansējumu, kāds ir. Arī jaunieši skaits ir atšķirīgs."*
- Pašvaldību savienībā līdzīga prakse līdz šim nav sevi attaisnojusi – *"Ir pagājis pusgads, bet nekas nav noticis un mūsu viedoklis nav prasīts. Ir neiespējami apkopot visas tās dažādības, kas ir šajā pusē. Tas nestrādā."*, *"Tas savulaik jau ir bijis un izgāzies. Individuālā sadarbība un kontakti jau ir, pieredzes apmaiņa jau notiek nepārtraukti."*, *"Neticu reģionālajiem centriem. Ik pa laikam kaut kas reģionāli tiek veidots, bet tas nefunkcionē."*

Potenciālais pozitīvais piensums:

- Tikai tādā gadījumā, ja koordinators ir valsts finansēts pilnas slodzes darbinieks, jaunatnes jomas un politikas procesu eksperts, tas varētu darboties kā:
 - Reģiona interešu lobijs nacionālā līmenī, aizstāvot kopējās reģiona intereses – *"Ja varēs kaut ko valsts līmenī ietekmēt, Eiropas projektu prioritātes, tad OK. Ja tikai nodarbosies ar informāciju un statistiku, tad nē"* (Pašvaldība, Kurzeme).

- Konsultants pašvaldībām – „Būtu pie kā vērsties”, veidotos skaidrāka struktūra; būtu vienkāršāka pasākumu organizēšanu ar jauniešiem no citām pilsētām; tā būtu atbalsta persona pašvaldībām, kurām nav savu jaunatnes darbinieku. „Ja ir jautājumi, kad nezini, pie kā vērsties. To es atbalstītu. Viņš varētu konsultācijas sniegt, dalīties pieredzē, iedrošināt, atbraukt uz vietas ar jauniešiem tikties” (Pašvaldība, Zemgale).
- Tas palīdzētu attīstīties reģionam kā veselumam ar kādu piedāvājumu vai sadarbības iespējām - „Tādā ziņā reģions būtu vairāk atbildīgs par saviem JLS un jaunatnes darbiniekiem, organizētu pieredzes apmaiņas pasākumus, kopīgi mēģinātu attīstīt lietas reģiona mērogā. Tā būtu veselīga konkurence un sacensība, kurš labāk to dara” (JLS, Latgale).
- Uzlabotos komunikācija, būtu iespējams ātrāk pārņemt kādu pieredzi.

Intervijās respondenti tika lūgti arī novērtēt, vai darbā ar jaunatni pašvaldībās būtu jāievieš vienoti modeļi vai katram lokāli jāveido sava individualizēta pieeja. Kopumā vairākums jaunatnes lietu speciālisti un jaunatnes darbinieki kritizē vienota modeļa pieeju un iespējamo efektivitāti, jo situācijas katrā pašvaldībā ir atšķirīgas - „katram savas problēmas”, „ katrs strādā kā māc”.

„Modelim ir jābūt tādām, kā tas ir organiski izveidojies. Tas ir ļoti atkarīgs no cilvēkiem, kas strādā pašvaldībās un viņu interesēm. Tam nav jābūt līdzīgam nekādā gadījumā.” (JLS, Vidzeme)

Argumenti, kas tiek minēti par labu atšķirīgiem modeļiem:

- Interesantāk - viens no otra var pamācīties, pilnveidoties. „Ja viss būtu vienādi, nebūtu interesanti. Katrs jau izveido to savu efektīgāko veidu, kā tas viss varētu darboties.” (JLS, Zemgale)
- Ideja par vienotu modeli ir nokavēta – „Vienoto modeli ir sen par vēlu veidot. Par šo mēs diskutējam jau gadu un nekur tālu nav tikts.” (JLS, Zemgale)
- Situācijas katrā pašvaldībā ir atšķirīga un atšķiras arī jauniešu skaits.
- Vienotu modeli uztver kā ierobežojošu struktūru – „Protams, ir jābūt regulējumam un ir jāsaprot, kas kurā vietā notiek, lai nodrošinātu procesu darbību, bet mums ir jāskatās pēc lokālās nepieciešamības, redzot, kas ir tās svarīgākās lietas un problēmas. Mums šķiet, ka problēma ir alkohols, bet jaunieši to visu zina un viņiem tas neinteresē. Problēma ir selfiju sērga. Vajag dot iespēju jauniešiem pašiem pateikt, kas ir problēmas.” (JLS, Kurzeme)

Vienota modeļa vienīgā priekšrocība – tas varētu atvieglot darbu, jo būtu skaidra sistēma, pēc kuras strādāt

„Es zinu, kā šeit darīt, jo es te dzīvoju, bet no otras puses, tas no manis prasa vairāk radošuma un izdomas un darba. Ja būtu vienota sistēma, būtu daudz vienkāršāk. Varētu būtu daži populārākie modeļi, kas apobēti un nes lielāko atdevi.” (JLS, Latgale)

„Ja tas palīdz kaut ko organizēt, veidot, darīt, tad es esmu par vienotu modeli, pēc kura strādājam. Man patīk, ja ir skaidra sistēma.” (JC, Latgale)

Pašvaldību redzējumā svarīgāka par vienota modeļa izstrādi ir stratēģisko dokumentu nepieciešamība, lai būtu skaidri mērķi un rīcība, ko darīt jaunatnes lietās un kam atbilstoši varētu pakārtot savu darbu.

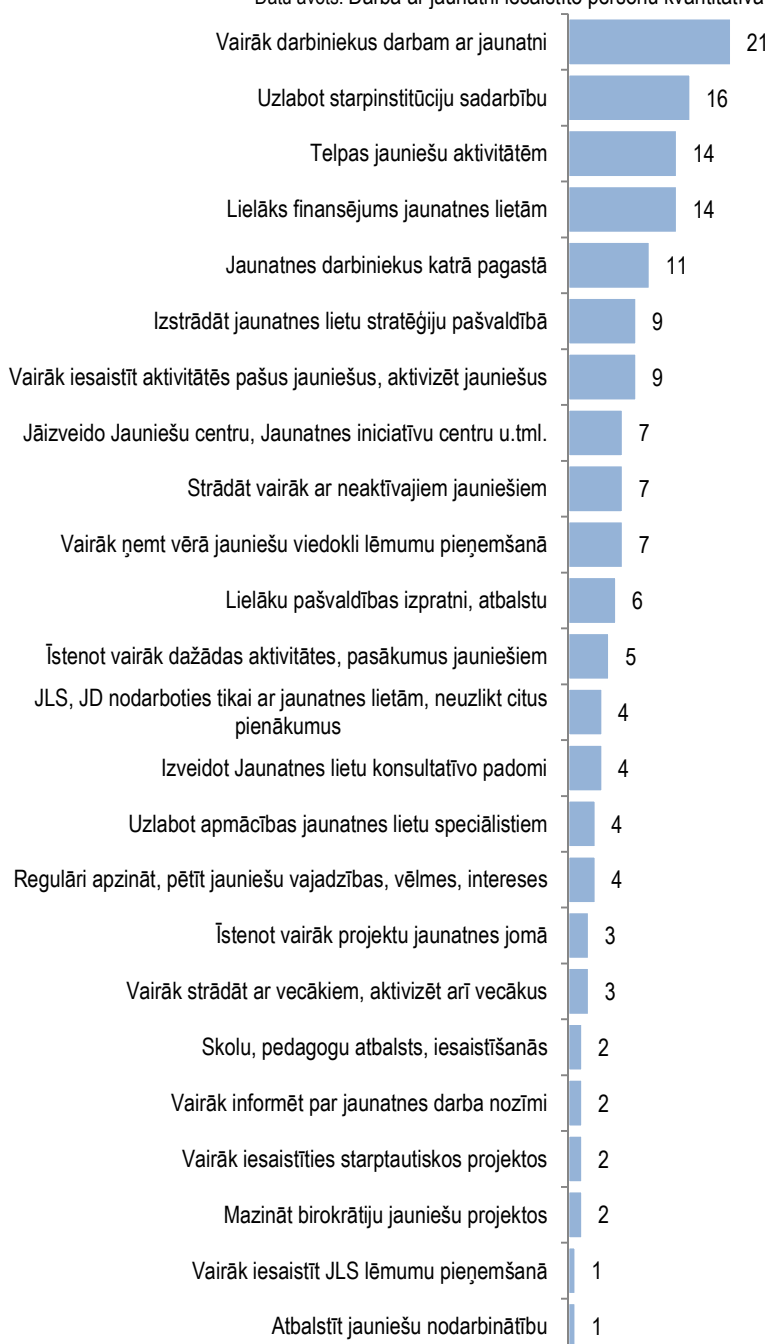
„Katra pašvaldība nosaka savu redzējumu un nepieciešamību, kas jauniešiem pietrūkst, un kas būtu jādod caur jaunatnes darba organizāciju.” (Pašvaldība, Zemgale)

Arī NVO vairāk piekrīt domai par atšķirīgiem modeļiem, jo „ir absolūti atšķirīgas situācijas – ģeogrāfiskās, etniskās un demogrāfiskās. Katrā vietā ir sava stratēģija.”, tomēr vēlama būtu arī skaidrība par kopējām prioritātēm, kas ir svarīgas valstij jaunatnes darbā.

Kvantitatīvajā aptaujā respondenti arī snieguši dažādus vērtējumus par to, kādi uzlabojumi būtu nepieciešami pašvaldību darbā ar jaunatni. Visbiežāk - 21% gadījumu - tiek norādīts uz nepieciešamību pēc lielāka darbinieku skaita tieši jaunatnes darbā. Tāpat salīdzinoši bieži - 16% - tiek norādīts uz nepieciešamību uzlabot starpinstiūciju sadarbību. 14% min, ka nepieciešamas telpas jauniešu aktivitātēm un vēl 14% - ka lielāks finansējums jaunatnes lietām. Katram desmitajam no aptaujātajiem šķiet būtiski nodrošināt jaunatnes darbiniekus katrā pagastā, ne tikai novadā. 9% aptaujāto uzskata, ka nepieciešams izstrādāt jaunatnes lietu stratēģiju pašvaldībā, kā arī vairāk iesaistīt aktivitātēs pašus jauniešus.

Attēls 32. Darbā ar jaunatni nepieciešamie uzlabojumi pašvaldībā kopumā (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

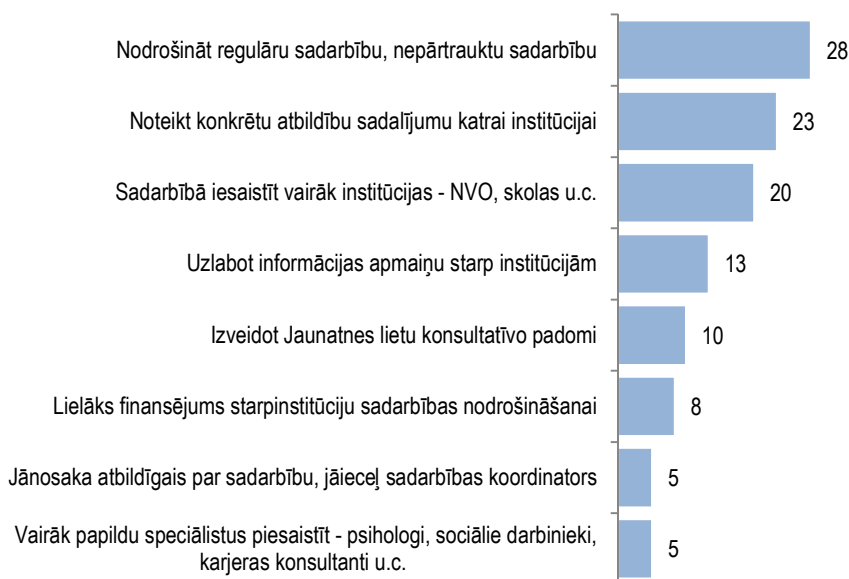

Bāze: respondenti, kuri uzskata, ka darbs ar jaunatni pašvaldībā nav pilnībā sekmīgs, un kuri snieguši atbildi uz konkrēto jautājumu, n=113

Respondenti aptaujā vērtēja arī detalizētāk nepieciešamos uzlabojumus dažādos darba ar jaunatni aspektos. Attiecībā uz institucionālo sistēmu salīdzinoši visbiežāk - 28% gadījumu - tiek izteikta nepieciešamība nodrošināt regulāru, nepārtrauktu sadarbību. Katrs ceturtais aptaujātais norādījis uz nepieciešamību noteikt konkrētu atbildību sadalījumu katrai iesaistītajai institūcijai, bet katrs piektais - iesaistīt sadarbībā vairāk institūciju, tai skaitā skolas un NVO. 13% uzskatījuši, ka jāuzlabo informācijas apmaiņa starp institūcijām. Kopumā var apgalvot, ka būtiskākie nepieciešamie uzlabojumi attiecas uz starpinstitūciju sadarbību un komunikāciju. Īpaši jāuzsver, ka tiek norādīts uz nepieciešamību noteikt koordinējošo institūciju vai personu un konkrētu atbildību sadalījumu, kas netieši norāda, ka šādi sadarbības modeļi nevar pastāvēt tikai uz pašiniciatīvas bāzes, bez to konkrētas koordinācijas un pārraudzības.

Attēls 33. Nepieciešamie uzlabojumi darba ar jaunatni institucionālajā sistēmā pašvaldībā (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri uzskata, ka darba ar jaunatni institucionālā sistēmā pašvaldībā nav pilnībā efektīva, un kuri snieguši atbildi uz konkrēto jautājumu, n=60

Runājot par nepieciešamajiem uzlabojumiem tieši normatīvā regulējuma aspektā, visbiežāk tiek norādīts uz nepieciešamību konkretizēt un precizēt darba ar jaunatni un tajā iesaistīto personu atbildības un pienākumu jomas. Nereti tiek norādīts arī uz nepieciešamību ieviest visā valstī vienādus modeļus, kā pašvaldībās norit darbs ar jaunatni, tomēr pret šādu ieteikumu izsakās gan respondenti intervijās, gan arī kvantitatīvajā aptaujā papildu komentāros. Tai pat laikā novērojams, ka vienādu modeļu pieeja varētu tikt atbalstīta, ja tā definētu kopējos un vispārīgos principus darbam ar jaunatni – iesaistītās institūcijas, to sadarbības mehānismus u.tml. -, vienlaikus katrai pašvaldībai ļaujot pašai lemt par šo modeļu adaptāciju vietējai situācijai. Kopumā iespējams apgalvot, ka vienādu pieeju aktualitāte netieši norāda uz jaunatnes jomā pastāvošo nepieciešamību pēc jaunatnes darba atzīšanas – kā nacionālā, tā lokālā mērogā.

Tabula 18. Nepieciešamie uzlabojumi jaunatnes darba normatīvajā ietvarā

Informācijas avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

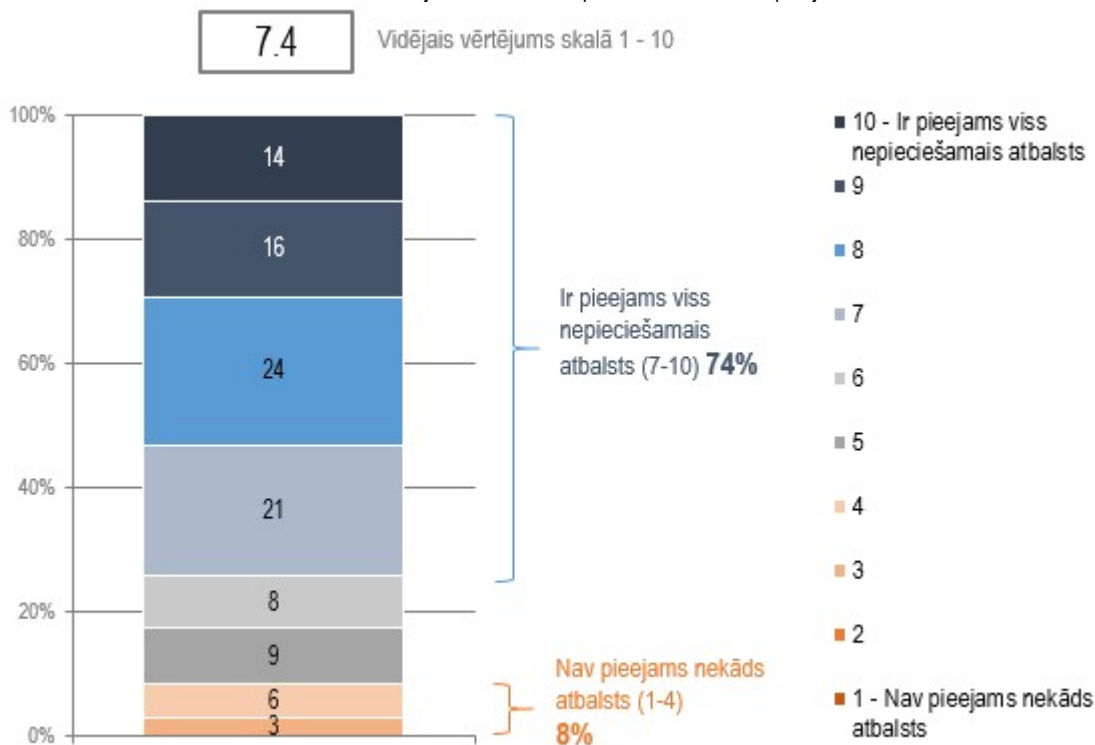
Noteikt pašvaldībām par uzdevumu obligāti noteiktā laika posmā izveidot jauniešu centrus, kas veic noteiktas funkcijas
Pašvaldību likumā ir nepieciešams iekļaut jaunatnes darbu
Brīvprātīgā darba likums
Precīzāk definēt jaunatnes darbinieku atbildības jomas un statusu
Izstrādāt vienotu stratēģiju visā valstī, uz kuru var balstīties pašvaldības
Jānosaka konkrēti jaunatnes darbinieku amata pienākumi un tiem atbilstoša amata alga
Jaunatnes darba standarts
Skaidri definēta neformālā izglītība
Jaunatnes darbam jābūt kā vienai no pašvaldības obligātajām funkcijām - tad arī daudz kas mainītos

Noteikt, ka jaunatnes darbs nedrīkst tikt veikts amatu un pienākumu apvienošanas kārtībā
Jaunatnes lietu speciālista un darbinieka profesijas iekļaušana profesiju klasifikatorā. Citādi pašvaldības nezina, pēc kādiem kritērijiem veidot darbinieka statusu. Katra pašvaldība jaunatnes darbinieka un speciālista profesijas pielīdzina sev izdevīgākai kategorijai.
Jaunatnes likumam būtu jābūt rakstītam valodā, ko var saprast arī jaunieši.
Nav vienotas sistēmas, kas noteiktu pašvaldību kompetenci un pienākumus jaunatnes jomā, tas ir pārāk vispārīgs "lauciņš"
Normatīvo dokumentu sasaiste ar finansiālajām iespējām
Skaidri nedefinētas jomas, skaidri zināmi mērķi un atbildības. Jānedefinē, kas ir jaunatnes darbinieks, kas ir speciālists, kuros gadījumos var apvienot šīs profesijas (piem., pie maza iedzīvotāju skaita pašvaldībā).
Valsts līmenī visās pašvaldībās būtu nepieciešams ieviest vienotu sistēmu un darbību, kā strādā departaments, centrs, kādi ir to pienākumi, jo šobrīd katra pašvaldība izvēlas lētāko, nevis efektīvāko variantu

Vispārīgi vērtējot atbalsta pieejamību no pašvaldības un Izglītības un zinātnes ministrijas, vairākums aptaujāto ir drīzāk komplimentāri – kopumā 74% novērtē, ka viņiem ir pieejams viss nepieciešamais atbalsts no pašvaldības, un 70% - ka no IZM (abos gadījumos vidējais vērtējums 10 punktu skalā ir 7,4 punkti). No pašvaldības salīdzinoši biežāk vēlētos sagaidīt lielāku finansiālo atbalstu (56%), kā arī lielāku ieinteresētību jaunatnes lietās (31%) un vairāk darbinieku nodrošināšanu jauniešu jomā (26%). Katrs ceturtais norādījis uz nepieciešamību piešķirt telpas jauniešu aktivitātēm un/vai izveidot jauniešu centru - tas norāda uz atbilstošas infrastruktūras nepietiekamību šobrīd pašvaldībās pilnvērtīgam darbam ar jaunatni. Savukārt no IZM aptaujātie sagaidītu biežākus projektu konkursus ar iespēju piesaistīt finansējumu lokālajām aktivitātēm (30%), lielāku finansējumu (28%), kā arī apmācību satura uzlabošanu (26%). Citās sniegtajās atbildēs novērojams, ka darbā ar jaunatni iesaistītie no IZM sagaidītu arī aktivitātes darba ar jaunatni publiskās atpazīstamības un atzīšanas jomā, kā arī praktiskas apmācības, seminārus par aktualitātēm jaunatnes jomā, par stratēģiskās plānošanas jautājumiem, kopēju attīstības vīziju definēšanu un īstenošanu.

Attēls 34. Atbalsta no pašvaldības pieejamības jaunatnes darba veikšanai vērtējums (%)

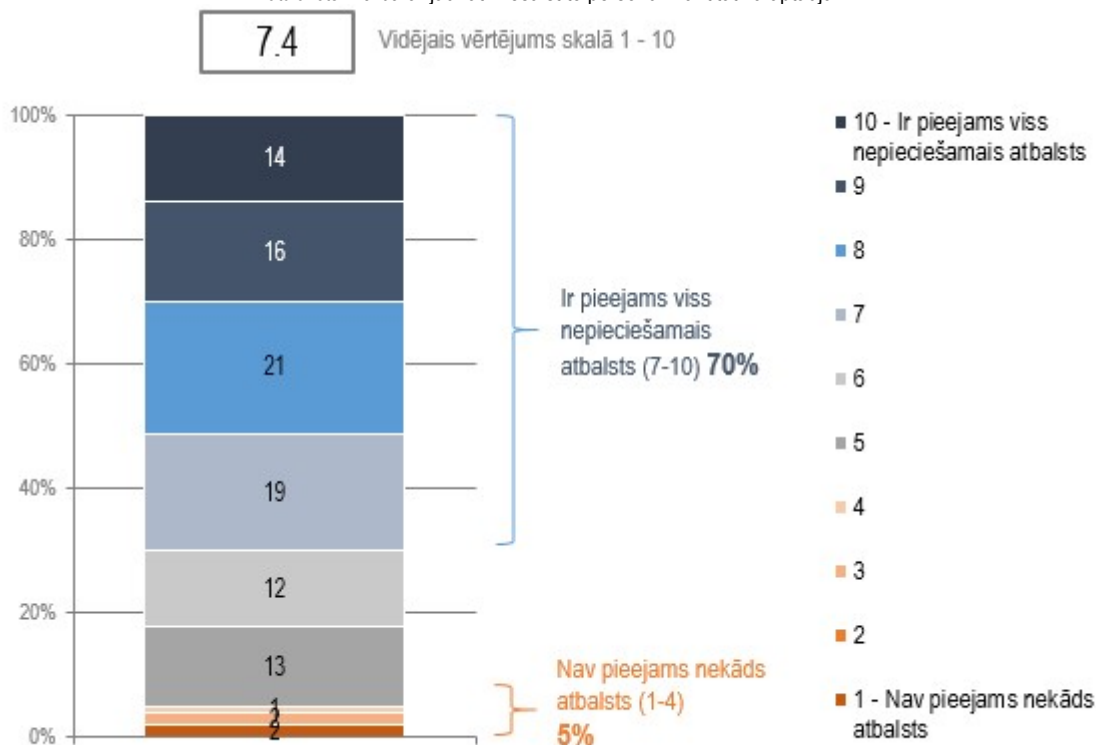
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=109

Attēls 35. Atbalsta no IZM pieejamības jaunatnes darba veikšanai vērtējums (%)

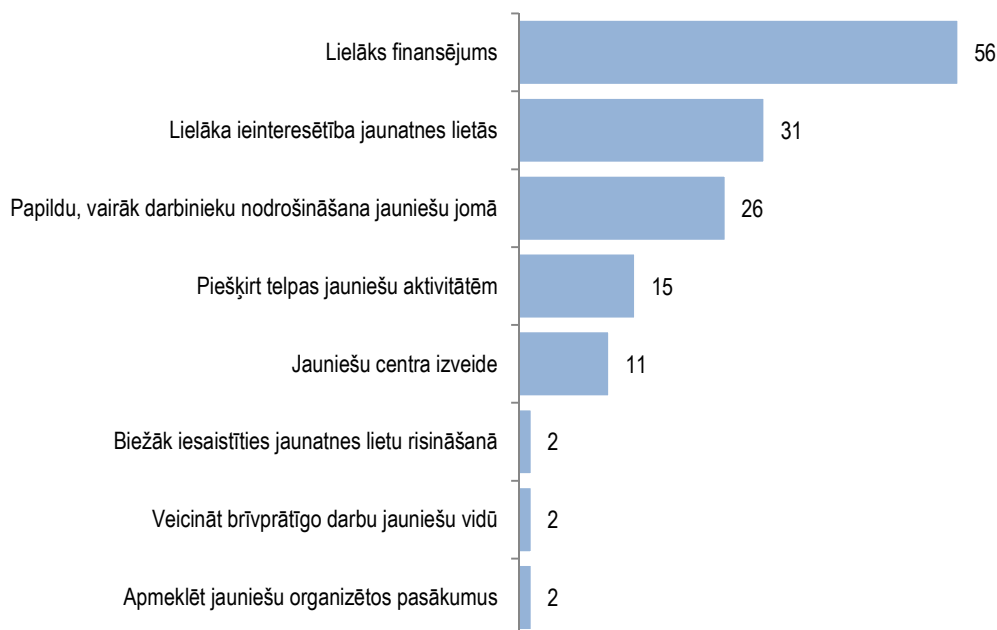
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=107

Attēls 36. No pašvaldības nepieciešamais atbalsts darba ar jaunatni veikšanai (%)

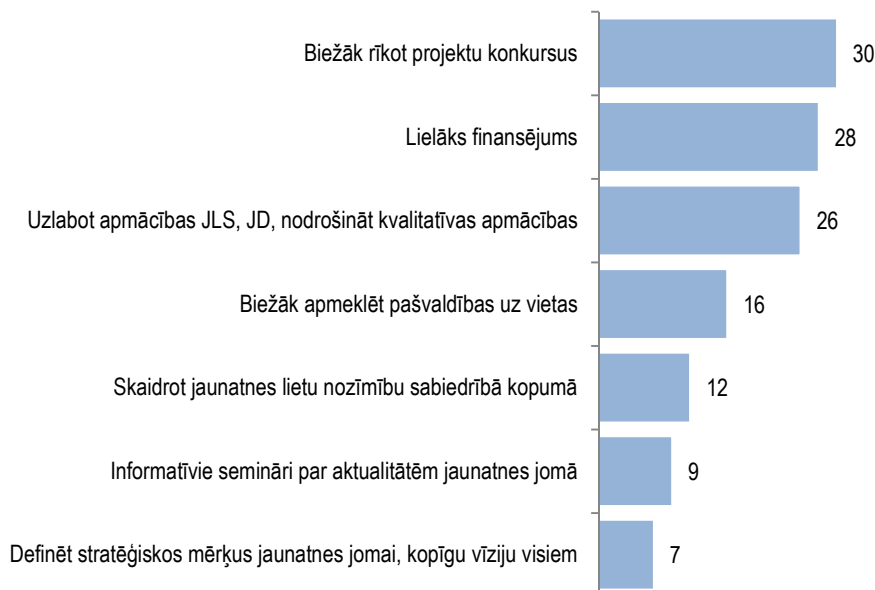
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri novērtē, ka atbalsts jaunatnes darbam no pašvaldības nav pieejams pilnā apmērā un kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=61

Attēls 37. No IZM nepieciešamais atbalsts darba ar jaunatni veikšanai (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

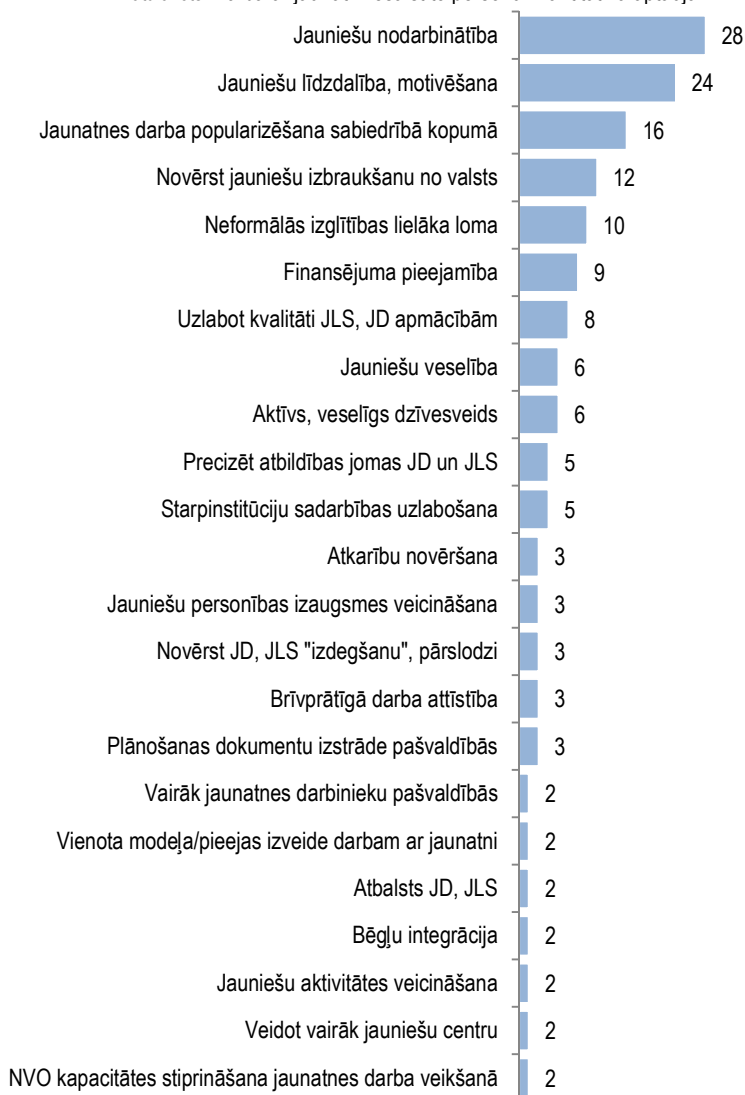

Bāze: respondenti, kuri novērtē, ka atbalsts jaunatnes darbam no IZM nav pieejams pilnā apmērā un kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=43

Vērtējot darba ar jaunatni attīstību tuvāko gadu perspektīvā, aptaujātie tika lūgti norādīt, kas ir būtiskākie vidējā termiņā risināmie jautājumi jaunatnes darba jomā. Sniegtajās atbildēs novērojams, ka tiek norādīts gan uz specifiskām jaunatnes mērķa grupas aktualitātēm un problēmām, gan arī uz konkrētām darba ar jaunatni kā procesa un rezultāta vajadzībām. Salīdzinoši visbiežāk - 28% gadījumu - aptaujātie norādījuši, ka tuvāko gadu laikā visaktuālākais būs jauniešu nodarbinātības jautājums, savukārt katrs ceturtais uzskata, ka būtiska būs jauniešu līdzdalības veicināšana un motivēšana. 16% aptaujāto novērtē, ka svarīgs jaunatnes darba attīstības aspekts saistīts ar tā popularizēšanu sabiedrībā kopumā. Katrs desmitais norāda uz nepieciešamību risināt arī plašākus sociāli demogrāfiskos jautājumus, un konkrēti - jauniešu izbraukšanu no valsts. Jāuzsver, ka finansējuma pieejamību kā būtisku izaicinājumu min tikai 9% aptaujāto, kas netieši liecina, ka darba ar jaunatni efektivitātes uzlabošana ir lielā mērā iespējama arī esošā finansējuma ietvaros, lai gan tāpat īpaši jāuzsver, ka daļa no identificētajiem izaicinājumiem nav tiešā darba ar jaunatni pārziņā un ietekmē, sekojoši to finansiālās vajadzības un ietekme nav analizējama jaunatnes darba kontekstā, bet sociālās politikas valstī kopumā aspektā.

Attēls 38. Darba ar jaunatni attīstībai risināmie jautājumi tuvāko gadu laikā (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=67

Par konkrētiem izaicinājumiem darbā ar jaunatni pašvaldību līmenī netieši ļauj spriest arī jaunatnes jomas plānošanas dokumenti, kuri tika analizēti šī ziņojuma 4.nodaļā. Liela daļa šo dokumentu iekļauj tā saukto SVID analīzi, kas definē arī vājās puses un draudus darbam ar jaunatni – šī informācija netieši norāda uz tām bažām, kādas konkrētās pašvaldībās tiek saistītas ar darba ar jaunatni efektivitātes un attīstības nodrošināšanu.

Tabula 19. Izaicinājumi jaunatnes darba attīstībai (politikas plānošanas dokumentos pašvaldībās)

Datu avots: Jaunatnes jomas plānošanas dokumentu pašvaldībās analīze.

Bāzes finansējuma trūkums jauniešu jomā strādājošajām NVO
Ierobežotas jauniešu mobilitātes iespējas (nepietiekama sabiedriskā transporta infrastruktūra, materiālā nenodrošinātība)
Jauniešu emigrācija
Sabiedrības novecošanās
Zema jauniešu aktivitāte
Nepietiekami attīstīta institucionālā sistēma
Vāja starpinstitūciju sadarbība
Politiskā atbalsta trūkums
Informācijas trūkums jauniešiem
Brīvā laika pavadīšanas vietu trūkums
Nepietiekami attīstīts darbs ar pilngadīgajiem jauniešiem
Neliels finansiālais atbalsts jaunatnes lietām no pašvaldības
Nepietiekami statistika un pētījumu dati par vietējiem jauniešiem
Nevienlīdzīgas iespējas atkarībā no dzīvesvietas (reģionāli; pēc apdzīvotas vietas lieluma)
Darbs ar jaunatni netiek koordinēts, nav konkrētu atbildīgo par tā īstenošanu un efektivitāti
Grūti sasniedzami neaktīvie jaunieši

6.10. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu atbalsta pasākumi

Intervijās bieži izskan, ka darbs ar jaunatni nav vienkāršs, tas prasa daudz radošo spēku un izturības no jaunatnes darbiniekiem, *"ieguldījums ir milzīgs"* un pastāv izdegšanas risks. Bez tam jaunatnes darbinieks pašvaldībās bieži vien *"ir viens kā pirksts"*. Tāpēc būtu svarīgi pēc iespējas daudzveidīgi atbalsta pasākumi. Kopumā gan novērojams, ka netiek izteikta nepieciešamība pēc radikāli atšķirīga atbalsta, drīzāk pilnveidot un papildināt esošo atbalsta sistēmu. Īpaši tiek uzsvērta pieredzes apmaiņas nepieciešamība, iedvesmojoši kopīgi pasākumi darbā ar jaunatni iesaistītajiem, kā arī jaunatnes darba 'atpazīstamības' veidošana sabiedrībā un politiķu vidū kopumā, kas atvieglotu darbā ar jaunatni iesaistīto komunikāciju ar lēmumu pieņēmējiem un arī vietējo sabiedrību.

Tabula 20. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu nepieciešamie atbalsta pasākumi – jaunatnes lietu speciālistu un jaunatnes darbinieku viedokļi
Informācijas avots: Intervijas ar darbā ar jaunatni iesaistītām personām pašvaldībās.

Vispārīgi	Pašvaldības atbalsts	IZM atbalsts
<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsts tehnoloģiju un interneta vides jaunumos • Papildu personāls, t.sk kolēģi vīrieši • Semināri par starpnozaru sadarbību, kur piedalītos ne tikai jaunatnes darbinieki, bet arī <i>"būtiski pašvaldību cilvēki, lai tiem kļūtu skaidrs, kas ir jaunatnes politika"</i> • Labie piemēri un labā prakse, no kā iedvesmoties • Motivācija un sajūtas radīšana jaunatnes darbiniekiem, ka viņi ir vajadzīgi • <i>"Kapitāli pietrūkst tikšanās ar kolēģiem, lai izrunātu situācijas – atbalsta pleca sajūta"</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Papildu finansējums jaunatnes darbā iesaistītajam personālam, kā arī atbalsts projektu sagatavošanā, <i>"lielos struktūrfondus pati pavilkt nevaru"</i> • Iespējas izmantot pašvaldības biroja tehniku, piemēram, plakātu drukāšanai – <i>"Drukāšanai tomēr aiziet lieli līdzekļi"</i> • Asistenta piešķiršana jaunatnes darbiniekam • Stratēģiskais uzstādījums no pašvaldības, kāpēc viņi vēlas veikt darbu ar jaunatni 	<ul style="list-style-type: none"> • Nodrošināt kvalitatīvas apmācības • Regulāras supervīzijas, mentoru atbalsts • Rast iespējas jaunatnes darbiniekiem radoši uzlādēties, apmācībās un pieredzes apmaiņas braucienos • Plašākas iespējas iesaistīties projektos – <i>"lai tas nav domāts tikai IZM reģistrētām jaunatnes organizācijām"</i> • Apmeklēt jauniešu centrus, lai labāk izprastu nozari, reālos apstākļus un no tiem izrietošo problemātiku • Izstrādāt bukletus, metodiskus materiālus JC • Gadījumu analīze, kādas citur bijušas problēmas, kā tās risinātas • Sakārtot sistēmu, izstrādāt veiksmīgāko modeļu aprakstus, <i>"Lai katru reizi nav divritenis no jauna jāizgudro tiem cilvēkiem, kas strādā ar jauniešiem"</i> • Uzslavēt JLS par viņu darbu, jo <i>"strādājot mēs neskaitām ne savu laiku, ne radošos resursus"</i> • Finansējuma plūsmu ne tikai JIC un metodiskajam atbalstam, bet arī darbam ar jaunatni kopumā • Projektu konkursos finansējumu piedāvātu diferencēti, skatoties, kas kuram vairāk vajadzīgs • Padarīt pasākumus, seminārus pieejamus video tiešsaistē, vai ierakstā • Skaidrot jaunatnes darba būtību, jaunatnes politikas mērķus Latvijā un Eiropas mērogā – <i>"Daudzi speciālisti gadu nostrādā un tikai tad uzzina, ka Eiropā ir tāds dokuments un viss tiek regulēts"</i> • Palielināt iespēju pieteikties uz programmām, kur JC var atjaunot materiāli tehnisko bāzi • Iespēja uz semināru, apmācību aizsūt pašus jauniešus

Būtiska atbalsta pasākumu kopa ir darbā ar jaunatni iesaistīto personu apmācības un kvalifikācijas uzlabošana. Runājot par jaunatnes darbinieku apmācībām, lielākā daļa tās vērtē kā noderīgas un regulāri nepieciešamas („*Es ņemu pretī visu, jo viss, kas saistīts ar jaunatni, man liekas interesants un vērts izzināt*” (JC, Zemgale). Tai pat laikā lielākā daļā interviju izskan arī kritika par esošo apmācību saturu un formālo pieeju to nodrošināšanā, novērtējot, ka to efektivitāte nav augsta šobrīd.

„Šī laika apmācības ir vienkārši šausmīgas. Tur ir satura vaina – stāsta par mežiem un vēl visādas lietas. Tas ir iepirkuma jautājums, jo uzvar lētākais nevis labākais.” (JC, Vidzeme)

„Desmit lekcijas divu gadu garumā ir pārāk neefektīvi un kvalitāte ir diezgan viduvēja. Labāk būtu izdot rokasgrāmatu jaunajiem speciālistiem.” (JLS, Zemgale)

„Tas ir tik stulbi, ka jāmācās tās obligātās stundas - vienkārši jābrauc un jāatsēž. Es ar savu pieredzi jaunatnes darbā esmu ieguvusi daudz vairāk, nekā tur kāds pasniedzējs spējīgs izstāstīt.” (JLS, Vidzeme)

„Apmācību piedāvājumu ir ļoti daudz, kas nāk no visas Eiropas. Es nedomāju, ka valstij būtu jātērē nauda, lai vēl mākslīgi kaut ko taisītu papildus. Viņas jau ir un plūst pāri malām.” (JLS, Zemgale)

“Jāuzlabo jaunatnes lietu speciālistu (JLS) kursu kvalitāte, piemēram, jāizvēlas pasniedzēji, kas izprot jaunatnes darba specifiku, neuztverot topošos speciālistus kā formālās izglītības darbiniekus, kā arī nodarbību formāts neatbilst tam, kā strādā JLS ikdienā, proti, tos būtu vērts padarīt interaktīvākus, pildot praktiskus uzdevumus, reizē apgūstot nepieciešamo teoriju.” (JLS, Kurzeme)

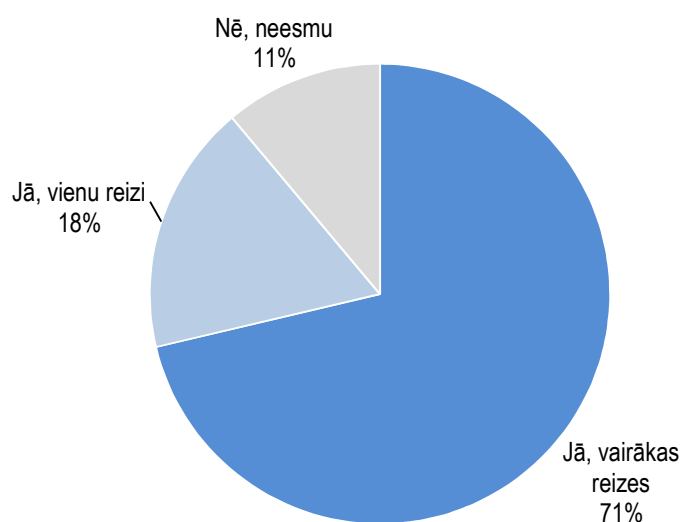
Intervētie min dažādus ieteikumus apmācību organizēšanas un apmācību satura uzlabošanai:

- Organizējot apmācības, jānodala pieredzējuši darbinieki no jaunajiem speciālistiem - „*Jaunajiem – teorētiskas, esošajiem – praktiskas tēmas, piemēram, skolu iesaiste jaunatnes darbā, uzņēmēju spēju attīstība jauniešos, Erasmus projektu sagatavošana*”.
- Regulāri piedāvāt apmācības par psiholoģijas un pedagoģijas tēmām:
 - Darbs ar specifiskiem, sociālajam riskam pakļautajiem jauniešiem.
 - Darbs ar jauniešiem ar UDS.
 - Uzņēmēju spēju attīstīšana jauniešiem.
 - „*Iekļaujošā izglītība – kā strādāt ar bērniem no dažādām sociālajām grupām*”.
 - „*Par iesaistes līmeņiem, kā jauniešus iesaistīt – tās ir ļoti būtiskas pamatlietas*”.
- Apmācības par metodēm dažādos griezumos:
 - Motivācijas metodes – „*kā iekustināt jauniešus, mudināt iesaistīties aktivitātēs, procesos, iedvesmot*”.
 - Laika plānošanas un stresa menedžments – „*Prasme plānot, atrast un sakārtot prioritātes. Tas būtu viens no vērtīgākajiem semināriem, īpaši jaunajiem, jo ir liels haoss*”.
 - Grupu darba metodes - „*Puse no jaunatnes darbiniekiem nezina, kā savākt grupu un kā noreagēt brīdī, kad jaunieši viņus izaicina*”.
- Vairāki jaunatnes darbinieki gribētu celt savu kompetenci projektu rakstīšanā vispārīgi un konkrētu programmu ietvaros, piemēram, Erasmus+. „*Tīri praktiski pat to, ko rakstīt katrā ailītē un ko darīt katrā sistēmā*.” Svarīgas būtu arī pamatzināšanas projektu vadībā, finanšu plānošanā, grāmatvedībā un procesu izvērtēšanā.
- Apmācības par skolu iesaisti jaunatnes darbā.

Vairākums aptaujāto - 89% - pēdējā gada laikā ir piedalījušies kādās apmācībās, semināros vaiursos par jaunatnes darba tēmu, tai skaitā 71% tādās aktivitātēs ir piedalījušies vairākas reizes. Tai pat laikā vairākums arī norāda uz dažādām papildu nepieciešamām apmācībām, lai efektīvāk varētu nodrošināt darbu ar jaunatni ikdienā. Salīdzinoši visbiežāk - 22% gadījumu - tiek norādīts uz nepieciešamību apzināt un analizēt labās prakses piemērus. Tāpat salīdzinoši biežāk tiek minēta vajadzība pēc apmācībām psiholoģijā un saskarsmes psiholoģijā (15%), neformālā izglītība (11%), kā arī iespējas iegūt informāciju un apmācības par finansējuma piesaistes iespējām projektiem pašvaldībās (9%), par starpinstiitūciju sadarbību (9%) un darbu ar sociālā riska jauniešiem (9%). Kopumā iespējams secināt, ka darbā ar jaunatnes iesaistīto personu apmācību vajadzības ir ļoti daudzveidīgas un plašas, bet lielā mērā arī individuālas un katram specifiskas, kas netieši liecina, ka vienādu apmācību modeļu pieeja darbā ar jaunatni nav un nebūtu pilnībā efektīva.

Attēls 39. Piedalīšanās apmācībās, semināros,ursos par jaunatnes darba tēmu pēdējā gada laikā (%)

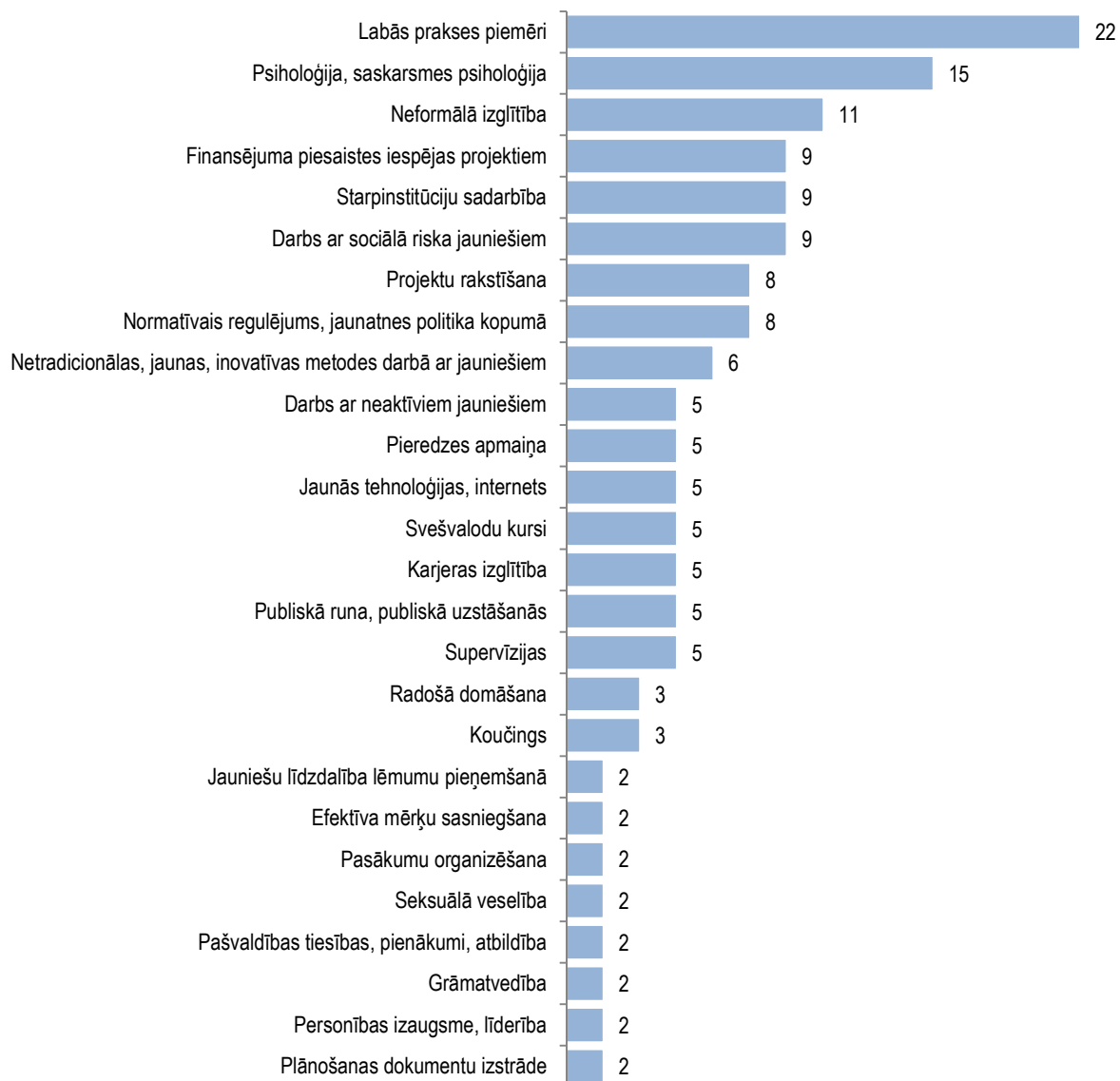
Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=108

Attēls 40. Papildus nepieciešamas apmācības, semināri, kursi efektīvāka jaunatnes darba nodrošināšanai (%)

Datu avots: Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvantitatīva aptauja.

Bāze: respondenti, kuri snieguši atbildi uz šo jautājumu, n=65

7. PĒTĪJUMA KOPSAVILKUMS: DARBA AR JAUNATNI PAŠVALDĪBĀS ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

7.1. Darba ar jaunatni normatīvais ietvars

Darba ar jaunatni normatīvo ietvaru kopumā jomā iesaistītie vērtē kā atbilstošu, tai pat laikā norādot uz vairākiem precizējamiem aspektiem, kas gan, savukārt, vairāk norāda ne tik daudz uz tiesiskā regulējuma, cik jaunatnes darba prakses nepilnībām. Runājot par nepieciešamajiem uzlabojumiem tieši normatīvā regulējuma aspektā, visbiežāk tiek norādīts uz nepieciešamību konkretizēt un precizēt darba ar jaunatni un tajā iesaistīto personu atbildības un pienākumu jomas. Šobrīd novērojams, ka katrā pašvaldībā jaunatnes darba un tajā iesaistīto personu atbildības jomas tiek interpretētas ļoti dažādi un atšķirīgi – no šauras izpratnes par darbu ar jaunatni kā tikai uz brīvā laika aktivitātēm attiecināmu jomu līdz pat ļoti plašam jomas definējumam, uzskatot, ka par jebko, kas attiecas uz jauniešu mērķa grupu, atbild jaunatnes lietu speciālisti un jaunatnes darbinieki.

Tas rada jautājumu par nepieciešamību ieviest vienotus modeļus un pieejas darbam ar jaunatni nacionālā un lokālā mērogā. Tomēr šādu pieeju neatbalsta lielākā daļa pētījuma respondentu, pamatojot ar argumentu, ka katras pašvaldības situācija ir atšķirīga un zināmā mērā unikāla un pilnībā identiski darba ar jaunatni modeļi visās pašvaldībās būtu neefektīvi. Tai pat laikā novērojams, ka vienādu modeļu pieeja varētu tikt atbalstīta, ja tā definētu kopējos un vispārīgos principus darbam ar jaunatni – iesaistītās institūcijas, to sadarbības mehānismus u.tml. -, vienlaikus katrai pašvaldībai ļaujot pašai lemt par šo modeļu adaptāciju vietējai situācijai.

Problemātiskāka ir situācija, ja vērtē jaunatnes politikas un darba ar jaunatni plānošanas dokumentus lokālā līmenī. No kopumā 119 Latvijas pašvaldībām 34 ir šobrīd spēkā esoši jaunatnes jomu plānojoši un koordinējoši stratēģiskie dokumenti. Vēl 13 pašvaldībās šāds dokuments varētu tikt izstrādāts un apstiprināts tuvākajā laikā, un vēl 27 – tuvāko divu gadu laikā. Tas liecina, ka jaunatnes politikas un darba stratēģiskās plānošanas nepieciešamība tiek atzīta un aktualizēta. Vienlaikus jāatzīst, ka līdzšinējā prakse plānošanas dokumentu izstrādē drīzāk vērtējama kā neefektīva un ar mazu ietekmi uz reālo darbu ar jaunatni pašvaldībās. Tam ir vairāki iemesli, kas saistīti ar šo dokumentu izstrādes un ieviešanas procesu.

Vērtējot pēc dokumentu nosaukumiem, neviens no jaunatnes politikas plānošanas dokumentiem pašvaldību līmenī šobrīd neatbilst MK noteikumu Nr. 737 11. panta nosacījumiem, ka "politikas plānošanas dokumenti ir pamatnostādnes, plāns un konceptuāls ziņojums" - 11 plānošanas dokumenti tiek dēvēti par "programmām", 21 - par "stratēģiju", bet diviem ir aprakstošs nosaukums ("plānošanas dokuments", "rīcības virzieni un sagaidāmie rezultāti"). Vērtējot pēc apkopoto dokumentu būtības, atbilstoši spēkā esošajiem nosacījumiem tie būtu definējami kā "plāni". MK noteikumi nosaka (13. pants), ka "plānu izstrādā īstermiņam vai vidējam termiņam: politikas (pamatnostādņu) ieviešanai vienā vai vairākās nozarēs; pamatnostādņu vietā, ja vidējā termiņā netiek izvirzīti jauni attīstības virzieni nozaru politikās; augstākas institūcijas dotā uzdevuma izpildei". Attiecīgi – jaunatnes jomas plānošanas dokumenti būtu hierarhiski jāpakārto konkrētas pašvaldības attīstības plānošanas dokumentiem un/vai konkrētas politikas nozares, kuras pakļautībā atrodas jaunatnes lietas konkrētā pašvaldībā, plānošanas dokumentiem, tādējādi sasaistot jaunatnes jomā īstenojamās aktivitātes ar nozares un/vai pašvaldības līmenī sasniedzamajiem mērķiem un rīcības virzieniem. Šāds hierarhisks pakārtojums ļautu arī skaidri definēt jaunatnes jomas vietu kopējā finansēšanas modelī.

Tā kā esošie plānošanas dokumenti visbiežāk veidoti kā tikai nosacīti ar konkrētās pašvaldības kopējo attīstības plānošanas sistēmu saistīti, to aktivitāšu finansēšanas iespējas un nosacījumi ir neskaidri un neobligāti.

Pie tam - ne visi analizētie plānošanas dokumenti iekļauj precīzu informāciju par tā mērķa grupu – jauniešiem konkrētajā pašvaldībā. Ja kopumā 23 no 34 dokumentiem satur statistikas datus par jauniešu skaitu pašvaldībā, tad tikai 10 no 34 iekļauj arī mērķa grupas aktualitāšu, būtiskāko problēmu un izaicinājumu analīzi. Tas vēlreiz apliecina, ka lielākā daļa šo plānošanas dokumentu pēc būtības nav veidoti ciešā sasaistē ar lokālo situāciju un aktualitātēm, bet ir vairāk teorētisks un birokrātisks dokuments. To netieši ilustrē arī konkrēto izvirzīto mērķu definējumi – lielākā daļa definēto mērķu ir pēc būtības identiski gandrīz visos apskatītajos plānošanas dokumentos, ar nelieliem papildinājumiem atsevišķos gadījumos. Tikai dažas pašvaldības sasniedzamo mērķi ir definējušas savā, no citiem atšķirīgā, redakcijā. Kā iepriekš minēts - intervētie pašvaldību pārstāvji visbiežāk pauduši uzskatu, ka katras pašvaldības situācija ir atšķirīga, tādēļ visās pašvaldībās vienotu pieeju darbā ar jaunatni neredz kā labāko modeli. Savukārt izstrādātie plānošanas dokumenti darbā ar jaunatni rāda pretēju ainu – lielākajai daļai šo pašvaldību darba ar jaunatni mērķi un arī rīcības virzieni un aktivitātes ir gandrīz identiskas. Tas lielā mērā ļauj apgalvot, ka darba ar jaunatni plānošanā netiek ievērots pierādījumos balstīts rīcībpolitikas princips. Arī tajos gadījumos, kad dokumentos tikuši iekļauti pārskati par vietējo situāciju un vietējo jauniešu problēmām un aktualitātēm, tie reti kad veido loģisko saikni ar definētajiem rīcības virzieniem un konkrētām aktivitātēm. Piemēram, nereti esošās situācijas pārskatos tiek norādīts uz faktu, ka viens no būtiskiem darba ar jaunatni izaicinājumiem ir jauniešu zemā ieinteresētība un motivācija līdzdalībai, tomēr dokumentos tālāk definētās aktivitātes minimāli vai nekā nerisina šo identificēto problēmu.

7.2. Darba ar jaunatni institucionālā sistēma

Kvantitatīvajā aptaujā institucionālās sistēmas darbā ar jaunatni efektivitāte tiek vērtēta kā viduvēja - 10 punktu skalā vidējais vērtējums ir tikai 6,1 punkti -, un tas ir zemāks vērtējums kā institucionālās sistēmas aspektā, kur vidējais rādītājs par pašvaldību līmeņa tiesisko regulējumu ir 6,5 punkti. Interesanti, ka, lai gan institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni pašvaldībās aptaujātie vērtējuši vidēji ar 6,1 punktiem, institūciju sadarbība tiek vērtēta pozitīvāk - vidēji ar 6,5 punktiem 10 punktu skalā. Vairākums to, kuri uzskatījuši, ka sadarbība nav pilnībā efektīva, kā galveno trūkumu norāda faktu, ka institūcijas nav ieinteresētas sadarbībā (57%). Otrs biežāk minētais pamatojums (28%) ir fakts, ka nav pietiekama un efektīva informācijas apmaiņa starp institūcijām. Jāuzsver, ka finansiālus iemeslus sadarbības neefektivitātei norāda tikai 7% aptaujāto, salīdzinoši biežāk sadarbības problēmas skaidrojot ar institūciju darbinieku noslodzi (16%).

Vērtējot detalizētāk nepieciešamos uzlabojumus dažādos darba ar jaunatni aspektos, attiecībā uz institucionālo sistēmu salīdzinoši visbiežāk - 28% gadījumu - tiek izteikta nepieciešamība nodrošināt regulāru, nepārtrauktu sadarbību. Katrs ceturtais aptaujātais norādījis uz nepieciešamību noteikt konkrētu atbildību sadalījumu katrai iesaistītajai institūcijai, bet katrs piektais - iesaistīt sadarbībā vairāk institūciju, tai skaitā skolas un NVO. 13% uzskatījuši, ka jāuzlabo informācijas apmaiņa starp institūcijām.

Kopumā var apgalvot, ka būtiskākie nepieciešamie uzlabojumi attiecas uz starpinstitūciju sadarbību un komunikāciju. Īpaši jāuzsver, ka tiek norādīts uz nepieciešamību noteikt koordinējošo institūciju vai personu un konkrētu atbildību sadalījumu, kas netieši norāda, ka šādi sadarbības modeļi nevar pastāvēt tikai uz pašiniciatīvas bāzes, bez to konkrētas koordinācijas un pārraudzības.

7.3. Darba ar jaunatni mērķa grupas

Analizējot jaunatnes politikas plānošanas dokumentus pašvaldību līmenī, novērojams, ka vairākums plānošanas dokumentu mērķa grupas darbam ar jaunatni nespēcificē. Kopumā tikai 9 no 34 pašvaldībām, kurās ir darba ar jaunatni plānošanas dokumenti, mērķa grupas tajās definē konkrēti (piemēram, sociālā riska jaunieši, no ieslodzījuma vietām atbrīvotie, līdzdalībā neaktīvie u.tml.), kamēr pārējās - tikai vispārīgi (visi jaunieši kopā, nespēcificējot konkrētākas mērķa grupas). To, ka jaunatnes darbs pašvaldībās netiek orientēts uz konkrētām jauniešu mērķa grupām, bet "visiem jauniešiem", apliecina arī intervētie pašvaldību pārstāvji. Tikai retos gadījumos ticis norādīts, ka pastāv detalizētāks mērķa grupu dalījums un aktivitāšu izstrāde un īstenošana atbilstoši šim dalījumam (parasti kā atsevišķa mērķa grupa tiek izdalīti sociālā riska jaunieši, ļoti reti – kādas citas grupas, lai gan jauniešu no 13 līdz 25 gadu vecumam iespējams identificēt un izdalīt ļoti daudzas un dažādas mērķa grupas – strādājošie jaunieši, nestrādājošie jaunieši, jaunieši – bezdarbnieki, pilngadīgie un nepilngadīgie jaunieši, jaunie vecāki/ jaunās ģimenes utt.).

Pati par sevi mērķa grupu nespēcificēšana nav interpretējama kā problemātiska pieeja, tomēr, ja mērķa grupu nespēcificēšana izriet no lokālās situācijas aktualitāšu izvērtējuma trūkuma un neapzināšanas, tad vispārīgu aktivitāšu definēšana vispārīgai mērķa grupai darbu ar jaunatni pakļauj neefektivitātes riskam, nespējot sasniegt konkrētus jauniešus ar konkrētām vajadzībām.

Jāpiebilst arī, ka šobrīd darbs ar jauniešiem vairāk orientēts uz jauniešiem sabiedrības kontekstā, nevis jauniešiem kā atsevišķu mērķa grupu. To spilgti ilustrē pētījuma ietvaros analizētie plānošanas dokumenti - to mērķi biežāk definēti sabiedrības kopējās, nevis tieši jauniešu personīgās attīstības kontekstā. Mērķu definējumos biežāk sastopamas norādes uz dzīves kvalitāti kopumā, uz demokrātiskas un līdzdalīgas sabiedrības attīstību, pakalpojumu jauniešiem kvalitātes celšanu u.tml, bet retāk tiek runāts par jauniešu personīgo izaugsmi - pašapziņu, pašcienu, socializāciju un pašnoteikšanos. Tāpat - lai gan mērķi biežāk ir sabiedriski nozīmīgi, tie nedefinē sabiedrības kopējo attīstību kvalitatīvi, bet tikai kvantitatīvi, proti - netiek runāts par to, kādas vērtības darbam ar jaunatni jāsekmē (tolerance, līdztiesība, atbildība u.tml.), bet vairāk par to, ka jāveicina iesaistes, līdzdalības process, jauniešu iekļaušanās sabiedrībā, atbildība sociālajām (nereti – arī tikumiskajām) sabiedrības normām utml.. Vispārīgā līmenī iespējams apgalvot, ka šobrīdējā jaunatnes darba plānošanas pieeja un prakse jauniešus kā mērķa grupu vairāk skata nepieciešamības tos iekļaut konkrētās sabiedrības normās, vērtīborientācijās, nevis sniegt iespējas pašizpaušmei un individuālai izaugsmei. Tai pat laikā – nevar apgalvot, ka atbilstošāka vai pareizāka būtu viena vai otra pieeja, drīzāk efektīva būtu balansa atrašana starp abām šīm atšķirīgajām pieejām, kas vienlaikus gan sekmētu jauniešu iekļaušanos sabiedrībā un tās kultūras un vērtīborientācijā, gan arī nodrošinātu iespējas personīgai izaugsmei, individuālai pašizpaušmei.

7.4. Darba ar jaunatni mērķi, aktivitātes un rezultāti

Tā kā darba ar jaunatni normatīvā regulējuma ietvaros (kā nacionālā, tā izrietoši arī lokālā mērogā) definētie jaunatnes darba mērķi ir ļoti vispārīgi (celt jauniešu dzīves kvalitāti, nodrošināt jauniešu iekļaušanos sabiedrībā u.tml.), tad arī sasniedzamie rezultāti ir nekonkrēti – tas, savukārt, apgrūtina darba ar jaunatni efektivitātes izvērtēšanu, jo vispārīgu rezultātu sasniegšana nav iespējama īstermiņā, bet tikai ilgtermiņā, un nav iespējams definēt viennozīmīgus rezultātīvos rādītājus. Lielā mērā var apgalvot, ka šobrīd jaunatnes darbs ir vairāk vērsts uz procesa nodrošināšanu, nevis konkrētu rezultātu sasniegšanu. Piemēram, kā rezultāts definēta "jauniešu iesaiste lēmumu pieņemšanā", konkrēti nenorādot nedz iesaistīto jauniešu

skaitu/īpatsvaru, nedz iesaistes mehānismus, nedz iesaistes jomas, vai kā rezultāts definēts “tiek finansēti projekti”, konkrēti nenorādot nedz projektu skaitu, nedz finansiālo apjomu, nedz saturu utt.. Šāda pieeja mazina kā plānošanas dokumentu ieviešanas un īstenošanas, tā arī praktiskā darba ar jaunatni efektivitāti, jo definētās aktivitātes ļauj interpretēt kā neobligātas. Neobligātumu apliecina arī fakts, ka tikai retos no apskatītajiem plānošanas dokumentiem tiek definēti precīzi termiņi konkrētu aktivitāšu īstenošanai. MK noteikumu 25. pantā definēta prasība termiņus pasākumu īstenošanai noteikt ar precizitāti līdz pusgadam, savukārt analizētajos plānošanas dokumentos aktivitāšu īstenošanas termiņi norādīti 2, 3, pat 5 gadu laika periodiem.

Pētījumā iegūtā un analizētā informācija par konkrētām īstenojamām vai plānotajām aktivitātēm darbā ar jauniešiem liecina, ka konkrētas aktivitātes šobrīd biežāk ir orientētas uz jauniešu līdzdalību un iesaisti, tai skaitā brīvā laika pavadīšanu, bet retāk – uz sociālo iekļaušanu un integrāciju vai riska uzvedības prevenciju. Tas norāda, ka vairāk tiek akcentēta darba ar jaunatni loma jauniešu socializēšanās procesā (pilsoniskā un brīvā laika līdzdalība, aktivitāte), bet mazāk – jaunatnes darba sociālās lomas (prevencija, sociālā iekļaušana, integrācija). Bez tam – kā norādīts jau iepriekš, jaunatnes darba pieejas biežāk lūkojas uz jauniešiem no sabiedrības kopējās attīstības skatu leņķa, nevis jauniešu individuālās un personīgās attīstības prizmu.

Kopumā jāsecina, ka darbs ar jaunatni biežāk ir situatīvs un subjektīvs (atkarīgs no konkrētām to īstenojošām personām un viņu interesēm un kompetencēm, kā arī konkrētu pašvaldību politiskajām prioritātēm un finansējuma sadalījuma) un mazāk – sistēmisks, kur tiktu definēti konkrēti sasniedzamie mērķi īstermiņā, vidējā un ilgtermiņā, konkrētas īstenojamās aktivitātes, lai konkrētos mērķus sasniegtu, kā arī konkrēti rezultāti kā jauniešiem kā personībām individuāli, tā sabiedrībai kopumā.

7.5. Darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvalifikācija, pienākumi un atbildība

Analizējot darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvalifikāciju, pienākumus un atbildības sadalījumu, jāsecina, ka galvenokārt problēmas saistītas ar teorijas (normatīvā regulējuma) un prakses lielo atšķirību. Kvantitatīvajā aptaujā kopumā 42% respondentu vērtējuši, ka jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu darba pienākumu un atbildību sadalījumā būtu nepieciešams veikt kādas izmaiņas. Tie, kuri uzskatījuši, ka izmaiņas būtu nepieciešamas, visos gadījumos norāda uz nepieciešamību precīzi definēt jaunatnes lietu speciālista un jaunatnes darbinieka atbildību un kompetences jomas, lai tās abu speciālistu gadījumos nepārklātos un nedublētos. Līdz ar iepriekš minēto, gandrīz visi aptaujātie norāda uz nepieciešamību IZM plašāk skaidrot (īpaši – pašvaldību pārstāvjiem, lēmumu pieņēmējiem) atšķirības starp abiem speciālistiem un pamatot abu šo amatu nepieciešamību katrā pašvaldībā.

Lai gan normatīvajā regulējumā un teorētiskajos modeļos ir lielā mērā skaidri (lai arī dažkārt dažādi interpretējami) noteiktas konkrētu darbā ar jaunatni iesaistīto personu (primāri – jaunatnes lietu speciālisti, jaunatnes darbinieki) lomas un atbildības, praksē šie uzstādījumi īstenojas pavisam atšķirīgi. Pirmkārt, visbiežāk pašvaldībās ir tikai viens no abiem speciālistiem, kurš sekojoši pilda abu pienākumus. Otrkārt, tā kā darbs ar jaunatni saistīts ar plašu jautājumu loku, ne visus tos jaunatnes darbā tieši iesaistītie var risināt patstāvīgi, savukārt citu speciālistu un institūciju iesaiste balstās konkrētu amatpersonu atsaucībā un kompetencē, nevis sistēmiskā institucionālajā sadarbības modelī. Treškārt, jaunatnes darbs lielākajā daļā pašvaldību netiek aktualizēts kā patstāvīga politikas joma, sekojoši tā plānošana, finansēšana un īstenošana tiek marginalizēta un balstīta vairāk konkrētu iesaistīto personu privātā iniciatīvā un aizrautībā, nevis skaidrā un konkrēti definētā (un finansētā) rīcībpolitikā. Sekojoši – jautājums par darbā ar jaunatni iesaistīto personu kvalifikāciju, pienākumiem un atbildību nav skatāms atrauti no

kopējās jaunatnes darba pieejas. Precīzi un konkrēti definējot jaunatnes politikas un jaunatnes darba vietu kā nacionālā, tā lokālā līmeņa plānošanas un rīcībpolitikas sistēmā, konkrēti var definēt arī šajā darbā iesaistīto atbildības un pienākumus. Savukārt, jaunatnes politikai un darbam ar jauniešiem pastāvēt kā autonomai plānošanas un rīcībpolitikas jomai (nesasaistītai, nepakārtotai nozaru un/vai pašvaldību kopējai attīstībai un tās finansēšanai), lielā mērā margināla būs arī tajā iesaistīto loma un aktualitāte.

Pētījumā atsevišķi tika skatīts jautājums par darbā ar jaunatni iesaistīto personu apmācību praksi un vajadzībām. Vairākums aptaujāto - 89% - pēdējā gada laikā ir piedalījušies kādās apmācībās, semināros vaiursos par jaunatnes darba tēmu, tai skaitā 71% tādās aktivitātēs ir piedalījušies vairākas reizes. Tai pat laikā vairākums arī norāda uz dažādām papildu nepieciešamām apmācībām, lai efektīvāk varētu nodrošināt darbu ar jaunatni ikdienā. Salīdzinoši visbiežāk - 22% gadījumu - tiek norādīts uz nepieciešamību apzināt un analizēt labās prakses piemērus. Tāpat salīdzinoši biežāk tiek minēta vajadzība pēc apmācībām psiholoģijā un saskarsmes psiholoģijā (15%), neformālā izglītība (11%), kā arī iespējas iegūt informāciju un apmācības par finansējuma piesaistes iespējām projektiem pašvaldībās (9%), par starpinstītūciju sadarbību (9%) un darbu ar sociālā riska jauniešiem (9%). Kopumā iespējams secināt, ka darbā ar jaunatnes iesaistīto personu apmācību vajadzības ir ļoti daudzveidīgas un plašas, bet lielā mērā arī individuālas un katram specifiskas, kas netieši liecina, ka vienādu apmācību modeļu pieeja darbā ar jaunatni nav un nebūtu pilnībā efektīva. To apliecina arī pētījumā iegūtie vērtējumi par jaunatnes lietu speciālistu apmācību efektivitāti, kas tiek vērtēta kā drīzāk zema, jo to saturs neizriet no reālajām jaunatnes lietu speciālistu vajadzībām, bet ir formāls, vispārīgs un nesaistīts ar ikdienas praksi. Kopumā novērojams, ka potenciāli visefektīvākā pieeja darbā ar jaunatni iesaistīto personu apmācībās būtu individuāli apmācību moduļi, kur katra konkrētā persona veidu savām konkrētajām vajadzībām adaptētu apmācību saturu. Tomēr, nemot vērā salīdzinoši nelielo šādu speciālistu kopskaitu Latvijā, šādu individuāli adaptētu apmācību moduļu ieviešana un īstenošana visdrīzāk nebūtu ekonomiski pamatojama.

7.6. Darba ar jaunatni attīstības būtiskākie izaicinājumi

Vērtējot darba ar jaunatni attīstību tuvāko gadu perspektīvā, tiek norādīts gan uz specifiskām jaunatnes mērķa grupas aktualitātēm un problēmām, gan arī uz konkrētām darba ar jaunatni kā procesa un rezultāta vajadzībām. Kvantitatīvajā aptaujā salīdzinoši visbiežāk (28% gadījumu) aptaujātie norādījuši, ka tuvāko gadu laikā visaktuālākais būs jauniešu nodarbinātības jautājums, savukārt katrs ceturtais uzskata, ka būtiska būs jauniešu līdzdalības veicināšana un motivēšana. 16% aptaujāto novērtē, ka svarīgs jaunatnes darba attīstības aspekts saistīts ar tā popularizēšanu sabiedrībā kopumā (jaunatnes darba atzišanu kā lokālā, tā nacionālā līmenī). Katrs desmitais norāda uz nepieciešamību risināt arī plašākus sociāli demogrāfiskos jautājumus, un konkrēti - jauniešu izbraukšanu no valsts. Jāuzsver, ka finansējuma pieejamību kā būtisku izaicinājumu min tikai 9% aptaujāto, kas netieši liecina, ka darba ar jaunatni efektivitātes uzlabošana ir lielā mērā iespējama arī esošā finansējuma ietvaros, lai gan tāpat īpaši jāuzsver, ka daļa no identificētajiem izaicinājumiem nav tiešā darba ar jaunatni pārziņā un ietekmē, sekojoši to finansiālās vajadzības un ietekme nav analizējama jaunatnes darba kontekstā, bet sociālās politikas valstī kopumā aspektā.

Lai gan kopumā 55% aptaujāto līdzšinējo darbu ar jaunatni savās pašvaldībās vērtē pozitīvi, salīdzinoši liels ir arī to īpatsvars, kuri to vērtē kā viduvēju (35%) un pat nesekmīgu (10%). Kvantitatīvajā aptaujā respondenti arī snieguši dažādus vērtējumus par to, kādi uzlabojumi būtu nepieciešami pašvaldību darbā ar jaunatni. Visbiežāk - 21% gadījumu - tiek norādīts uz nepieciešamību pēc lielāka darbinieku skaita tieši jaunatnes darbā. Tāpat salīdzinoši bieži - 16% - tiek norādīts uz

nepieciešamību uzlabot starpinstitūciju sadarbību. 14% min, ka nepieciešamas telpas jauniešu aktivitātēm un vēl 14% - ka lielāks finansējums jaunatnes lietām.

Vispārīgi vērtējot atbalsta pieejamību no pašvaldības un Izglītības un zinātnes ministrijas, vairākums aptaujāto ir drīzāk komplimentāri – kopumā 74% novērtē, ka viņiem ir pieejams viss nepieciešamais atbalsts no pašvaldības, un 70% - ka no IZM. Tai pat laikā - no pašvaldības salīdzinoši biežāk vēlētos saņemt lielāku finansiālo atbalstu (56%), kā arī lielāku ieinteresētību jaunatnes lietās (31%) un vairāk darbinieku nodrošināšanu jauniešu jomā (26%). Katrs ceturtais norādījis uz nepieciešamību piešķirt telpas jauniešu aktivitātēm un/vai izveidot jauniešu centru - tas norāda uz atbilstošas infrastruktūras nepietiekamību šobrīd pašvaldībās pilnvērtīgam darbam ar jaunatni. Savukārt no IZM aptaujātie saņēmuši lielākus projektu konkursus ar iespēju piesaistīt finansējumu lokālajām aktivitātēm (30%), lielāku finansējumu (28%), kā arī apmācību satura uzlabošanu (26%). Citās sniegtajās atbildēs novērojams, ka darbā ar jaunatni iesaistītie no IZM saņēmuši arī aktivitātes darba ar jaunatni publiskās atpazīstamības un atzīšanas jomā, kā arī praktiskas apmācības, seminārus par aktualitātēm jaunatnes jomā, par stratēģiskās plānošanas jautājumiem, kopēju attīstības vīziju definēšanu un īstenošanu.

Bez minētajiem izaicinājumiem jāņem vērā arī tie, kurus kā sev būtiskus identificē darba ar jaunatni tiešā mērķa grupa – paši jaunieši. Kā detalizēti analizēts šī ziņojuma 4. nodaļā, nodarbinātība, izglītības sistēmas nepieciešamie uzlabojumi, brīvā laika pavadīšanas iespējas, kā arī alkohola un cigarešu atkarība ir tās problēmas, kuras kā aktuālākās savā pašvaldībā norāda 13 līdz 25 gadīgie jaunieši. Atsevišķi jārunā par jauniešu motivācijas un ieinteresētības līdzdalībai trūkumu – tieši intereses trūkumu un arī slinkumu jaunieši norāda kā vienu no iemesliem, kādēļ nepiedalās dažādās aktivitātēs. Jauniešu pasivitāti, intereses un motivācijas trūkumu kā problēmu intervijās identificē ar jaunatnes darbā iesaistītie, kas to ļauj iezīmēt kā vienu no būtiskākajiem izaicinājumiem darba ar jaunatni īstenošanai. Visbeidzot – jāmin, ka izteikti bieži jaunieši norāda, ka viņiem nav pietiekami informācijas par pieejamajām iespējām. Ņemot vērā, ka informācijas pieejamība jauno tehnoloģiju un mediju pasaulē ir izteikti augsta, jauniešu zemā informētība acīmredzot saistīta vai nu ar zemu interesi par šādu informāciju vai arī tās neatbilstošu pasniegšanas veidu, neatbilstoši izvēlētiem informēšanas kanāliem.

Kopumā novērojams, ka jaunatnes darba attīstībai ir daudz kā vispārīgu, tā konkrētu izaicinājumu. Pirmkārt, būtisks ir sociāli ekonomiskais konteksts, kādā tiek plānots un īstenots darbs ar jaunatni. Veiktā darba efektivitāti lielā mērā ietekmē kopējais valsts attīstības iezīmes – jauniešu migrācija, nodarbinātības problēmas, demogrāfiskās attīstības tendences u.tml.. Šie jautājumi nav risināmi un ietekmējami tikai jaunatnes darba jomas ietvaros, sekojoši iezīmējot nepieciešamību darbu ar jaunatni plānot un īstenot ciešā sazobē ar citām rīcībpolitikas jomām (īpaši – sociālo un nodarbinātības). Otrkārt, lai gan darbs ar jaunatni tiek veikts jau daudzu gadu garumā, joprojām jārunā par jaunatnes darba atpazīstamību un atzīšanu. Treškārt, būtisks ir jautājums par darba ar jaunatni mērķa grupām – lai gan šobrīd darbs visbiežāk notiek ar “visu visiem” pieeju, jauniešu sociālajā grupā tomēr pastāv ļoti atšķirīgas un dažādas mērķa grupas, kurām ir savas specifiskas intereses, vajadzības, problēmas un atbalsta nepieciešamības – tās jaunatnes darbā būtu jāapzina un īstenojamās aktivitātes tām jāpieskaņo. Ceturtkārt, dažādās pašvaldībās ir ļoti dažāda lokālā situācija darba ar jaunatni infrastruktūras un resursu nodrošinājumā. Tas iezīmē nepieciešamību konkrētāk noteikt un nodrošināt gan nepieciešamo bāzes infrastruktūru (tai skaitā darba ar jaunatni plānošanas aspektā), gan arī materiālos un cilvēkresursus – definēt obligāto nodrošināmo minimumu darbam ar jaunatni. Piektkārt, jaunatnes darbā iesaistīto personu atbalsta pasākumi gan apmācību veidā, gan politiskā

atbalsta sniegšanā, gan finansējuma nodrošināšanā. Tikai visu šo jautājumu kompleksa risināšana determinēs darba ar jaunatni sekmīgumu vidējā un ilgtermiņā.

8. DARBA AR JAUNATNI PILNVEIDE: ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOSACĪJUMI UN VIRZIENI

8.1. Darba ar jaunatni pašvaldībās SVID analīze

Balstoties pētījuma ietvaros iegūtajā informācijā un datos, kā arī to analīzē kontekstā ar šī ziņojuma ievadošajās nodaļās definētajiem teorētiskajiem darba ar jaunatni modeļiem un konceptiem, iespējams definēt esošās jaunatnes darba plānošanas un prakses SVID apkopojumu.

Tabula 21. Darba ar jaunatni pašvaldībās SVID apkopojums

Stiprās puses	Vājās puses
<p>Aktīvs IZM darbs jaunatnes jomas aktualizācijā un pilnveidē Darbā ar jaunatni iesaistīto personu iniciatīva un aizrautība Politiskās vadības atbalsts (atsevišķās pašvaldībās) Aktīvas NVO jauniešu jomā (atsevišķās pašvaldībās)</p>	<p>Jauniešu pasivitāte, motivācijas trūkums Infrastruktūras darbam ar jauniešiem nepilnības (telpu trūkums, materiāli tehniskā nodrošinājuma trūkums) Nepietiekams un nepieaugošs finansējums Starpinstitūciju sadarbības neefektivitāte (zema ieinteresētība sadarbībā, sadarbības ilgtspējas problēmas) Jaunatnes darba un institūciju sadarbības koordinācijas trūkums Jaunatnes lietu speciālistu apmācību satura neatbilstība reālajām vajadzībām Aktīvu jauniešu NVO trūkums (atsevišķās pašvaldībās) Datu, statistikas trūkums par jauniešiem pašvaldībās Nepietiekami attīstīts darbs ar pilngadīgajiem jauniešiem Nepietiekams speciālistu darbam ar jaunatni nodrošinājums pašvaldībās/ikdienas praksei Zems sociālā kapitāla līmenis jauniešu vidū (zema orientācija uz sadarbību, kopdarbību, līdzdalību) Zema jauniešu informētība par iespējām līdzdalībai (pie izteikti augstas informācijas pieejamības) Izteiktas atšķirības jauniešiem pieejamajās iespējās atkarībā no dzīvesvietas (lauki un pilsētas, lielās un mazās pilsētas, dažādi reģioni) Politiskā atbalsta trūkums jaunatnes darbam (atsevišķās pašvaldībās) Jaunatnes darba orientēšanās tikai uz tā lomu līdzdalības veicināšanā, neveicot citas sociālās funkcijas (risku uzvedības prevencija, sociālā integrācija) Dažāds, atšķirīgs interpretējums darbā ar jaunatni iesaistīto personu un institūciju atbildības jomām un pienākumiem</p>
Iespējas	Draudi
<p>Starpinstitūciju sadarbības pilnveide Aktīvi jauniešu līderi Finansējuma iespējas projektu īstenošanai Darba ar jauniešiem augsta prioritāte ES līmenī</p>	<p>Valsts sociāli ekonomiskās attīstības tendences (nodarbinātība, bezdarbs, migrācija) Demogrāfiskās attīstības tendences (sabiedrības novecošanās) Finansējuma samazināšanās jaunatnes jomai Kvalificētu speciālistu pieejamība darbam ar jaunatni Sociālo, etnisko sabiedrības grupu sašķeltība, konfliktu saasināšanās Jaunatnes darba orientēšanās tikai uz aktīvajiem jauniešiem Darba ar jaunatni jomas marginalizācija kopējā valsts, pašvaldību un/vai nozaru attīstības politikā Jaunatnes darbā nepietiekams akcents uz jauniešu personīgo izaugsmi (orientējoties vairāk uz jauniešu iekļaušanos sabiedrībā) Konkrētu mērķa grupu neidentificēšana darbā ar jaunatni Konkrētu sasniedzamo rezultātu nedefinēšana darbā ar jaunatni Pierādījumos balstītas pieejas trūkums darbā ar jaunatni (plānošanas dokumenti un jaunatnes darba prakse vāji saistīti ar lokālo situāciju) Sistēmiskas pieejas trūkums darbā ar jaunatni</p>

8.2. Ieteikumi darba ar jaunatni atbalsta un attīstības pasākumiem

Apkopojot visu pētījumā iegūto informāciju un datus, kā arī izvērtējot to dažādu teorētisko attīstības modeļu aspektā, nav identificējama nepieciešamība radikāli mainīt pastāvošo darba ar jaunatni modeli un pieeju. Kā normatīvais ietvars, tā institucionālā sistēma tiek vērtēta kā lielā mērā atbilstoša reālajai situācijai. Tai pat laikā problemātiska ir tieši normatīvajā regulējumā definēto principu un pieeju pilnvērtīga īstenošana praksē, tādēļ šeit formulēti ieteikumi darba ar jaunatni atbalsta un attīstības pasākumiem pašvaldību un nacionālā līmenī. Jāuzsver, ka visi šie pasākumi prasa kā pašvaldību, tā arī nacionālā līmeņa iesaisti un kopdarbu – nacionālā līmenī jādefinē kopējie darba ar jaunatni principi, mērķi un rezultāti, savukārt pašvaldību līmenī tie jāpapildina ar lokālajām aktualitātēm un jāadaptē jaunatnes darba modelis vietējai realitātei un iespējām (vienlaikus nezaudējot orientāciju uz nacionālā līmenī kopējiem darba ar jaunatni mērķiem un uzstādījumiem).

- (1) Jaunatnes politikas un darba ar jaunatni kā patstāvīgas plānošanas politikas un rīcībpolitikas jomas aktualizācija un integrācija kopējā valsts, pašvaldību un nozaru attīstības plānošanā. Šobrīd jaunatnes politika un darbs ar jaunatni lielā mērā notiek kā no citām plānošanas un rīcībpolitikas jomām autonoma aktivitāte. Lielāka integrācija kopējā valsts un pašvaldību attīstības plānošanas sistēmā un struktūrā ļautu gan precīzāk definēt jaunatnes darba atbildības un pienākumu jomas, gan arī rast tās vietu finansēšanas sistēmā. Viens no aspektiem, kā šāda integrācija var īstenoties, ir attīstības plānošanas process. Dotā ziņojuma ietvaros analizētie plānošanas dokumenti pašvaldību līmenī liecina, ka jaunatnes politika un darbs ar jaunatni lielā mērā šobrīd notiek paralēli un autonomi no citu jomu plānošanas un īstenošanas – tas nav nedz saturiski, nedz finansiāli saistīts ar konkrētu nozaru, kuru pakļautībā atrodas jaunatnes lietas, un pašvaldības kopējo attīstību. No otras puses, jaunatnes politikas un darba ar jaunatni plānošanas dokumentu kvalitāte ir viduvēja, kas sekojoši arī nesekmē šīs jomas kā patstāvīgas un pilnvērtīgas atzīšanu. Sekojoši – nepieciešams ne tikai panākt jaunatnes politikas un jaunatnes darba atzīšanu kopumā, bet arī būtiski uzlabot politikas plānošanas un īstenošanas kvalitāti jomas ietvaros.

- (2) Darba ar jaunatni finansēšana. Lai gan daļu no nepieciešamiem uzlabojumiem jaunatnes darba attīstībai ir noteikti iespējams veikt arī bez būtiskiem papildu finanšu ieguldījumiem, tomēr darba ar jaunatni attīstību ilgtermiņā nevar balstīt tikai iesaistīto personu entuziasmā un uzņēmībā un atsevišķa projektu finansējuma pieejamībā. Bez atbilstoša finansējuma neviena politikas joma nevar attīstīties ilgtspējīgi un nodrošināt efektīvu darbu ar tās mērķa grupām. Lai gan nav iespējams šobrīd veikt aprēķinus par konkrētiem finansiāliem ieguldījumiem darbā ar jaunatni, pētījuma ietvaros īstenojamās intervijās sniegtā informācija liecina, ka tikai retos gadījumos pašvaldību ieguldījumi pārsniedz izmaksas jaunatnes darbā iesaistīto personu atalgojumam (kas nozīmē, ka pieejamais finansējums jauniešu iniciatīvām un jaunatnes darba attīstībai ir minimāls, tiek segtas tikai bāzes izmaksas). Jaunatnes politikas valsts programmas kopējais finansējums 2015. gadā ir 328 520 EUR, kas nozīmē, ka tiešais ieguldījums jaunatnes jomā ir tikai aptuveni 1 EUR uz vienu jauniešu. Šeit gan jāpiebilst, ka nepietiekamais jomas finansējums nav specifiska Latvijas problēma, bet ir raksturīga lielai daļai ES valstu – lai gan politiskās retorikas līmenī jauniešu mērķa grupas izšķirošā nozīme ilgtspējīgā un ilgtermiņa attīstībā tiek īpaši uzsvērtā un atzīta, tās finansējums joprojām ir zems un atsevišķās valstīs pēdējo gadu laikā pat samazinājies. Finansējuma pieejamība kā viens no būtiskiem darba ar jaunatni attīstības priekšnosacījumiem definēts arī 2. Eiropas jaunatnes darba deklarācijā²⁸.

²⁸ The final report of the 2nd European Youth Work Convention, 2015. Pieejams: http://www.eywc2015.eu/Portals/0/Documents/Youthwork_VerslagboekTRISv2.pdf

- (3) Bāzes infrastruktūras nodrošināšana darbam ar jaunatni pašvaldībās. Lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas jauniešiem neatkarīgi no to dzīvesvietas, nepieciešams noteikt un nodrošināt minimālo jaunatnes darba infrastruktūras, materiāli tehnisko, kā arī cilvēkresursu bāzi (piemēram, katrā pašvaldībā jābūt pieejamām – atsevišķām telpām jauniešu aktivitātēm, vismaz vienam speciālistam darbam ar jaunatni, regulāram, ikgadējam finansējumam jaunatnes darbam un regulāram, ikgadējam finansējumam jauniešu iniciatīvām/projektiem).
- (4) Darbā ar jaunatni iesaistīto institūciju sadarbības modeļa izstrāde un sadarbības regularitātes un ilgtspējas nodrošināšana. Sadarbībā noteikti iesaistāmās personas un institūcijas (atkarībā no to esamības/aktivitātes konkrētās pašvaldībās) – jaunatnes lietu speciālists, jaunatnes darbinieks, sociālais dienests, pašvaldības policija, izglītības iestādes, darbā ar jaunatni iesaistītās vietējās, reģionālās un nacionālās NVO, jauniešu/bērnu centrs, skolēnu/studentu pašpārvalde, jauniešu dome, dienas centrs. Ideālā gadījumā šādam sadarbības modelim būtu jābalstās vienotā uzskaitē un datu bāzē par konkrētā pašvaldībā dzīvojošajiem bērniem un jauniešiem – to sekmēm izglītības iestādēs, brīvā laika aktivitātēm, sociālā riska faktoriem, uzvedības riska faktoriem utt.. Šāda datu bāze kalpotu gan kā jaunatnes politikas un darba ar jaunatni pierādījumos balstītas pieejas priekšnoteikums, gan kā nepieciešamo preventīvo pasākumu agrīnas identifikācijas rīks, gan kā institūciju sadarbību sekmējošs un uzturošs mehānisms. Tā kā šādas datu sistēmas izveide un uzturēšana prasītu būtiskus resursus, to būtu efektīvi īstenot valsts līmenī kā nacionālu iniciatīvu kopīgi gan ar izglītības jomu kopumā, gan sociālās aizsardzības un palīdzības sistēmu.²⁹
- (5) Pilnveidot darbā ar jaunatni iesaistīto personu atbalsta pasākumus. Tieši darbā ar jaunatni iesaistīto personu atbalsta pasākumi ir viens no jaunatnes darba efektivitātes determinantiem. Atbalsta pasākumi iekļauj dažādas aktivitātes dažādos darba ar jaunatni īstenošanas posmos – apmācības pirms darba ar jaunatni uzsākšanas, esošo jaunatnes darbinieku regulāra apmācība un kvalifikācijas celšana, lokālā, reģionālās un nacionālās konferences, pieredzes apmaiņas pasākumi, mentoringa programmas u.c.. Dotajā pētījumā tika identificēta izteikta nepieciešamība būtiski pilnveidot esošās apmācības jaunatnes lietu speciālistiem, kuras tiek novērtētas kā formālas un ar reālo ikdienas praksi nesaistītas, tomēr jāuzsver arī dažādu citu atbalsta pasākumu nepieciešamība – īpaši tādu, kas nodrošina labās (un arī sliktās, neveiksmīgās) prakses un pieredzes apmaiņu, motivācijas un iedvesmas veicināšanu u.tml.. Tāpat darbu ar jaunatni būtiski var uzlabot dažādi pieejami metodiskie un praktiskie materiāli jaunatnes politikas plānošanā un jaunatnes darba plānošanā un īstenošanā – nereti novērojams, ka darbā ar jaunatni iesaistītajiem trūkst tieši praktiskas palīdzības, ceļvežu darba plānošanā un veikšanā.

²⁹ Līdzīgas datu bāzes par jauniešiem tiek uzturētas vairākās ārvalstīs. Portugālē darbojas nacionāla datu bāze, kurā regulāri tiek apkopota skolu un sociālo dienestu informācija, kas ietver plašas ziņas par jaunieša vecumu, izglītības kvalitāti (kavējumi, vērtējumi, utt.), īpašām vajadzībām un prasmēm, sniegto sociālo atbalstu, informāciju par jaunieša vecāku profesiju, nodarbošanos un izglītības līmeni. Nīderlandē katram jauniešim tiek piešķirts unikāls identifikācijas numurs, pēc kura jauniešiem var sekot visa izglītības procesa laikā neatkarīgi no tā, vai tiek mainīta skola, pašvaldība vai reģions. Igaunijā darbojas nacionālais reģistrs – Izglītības informācijas sistēma (EELS), kur apkopota informācija par izglītības iestādēm, skolotājiem, skolēniem, iegūtajiem izglītības dokumentiem (atestātiem) un mācību grafiku. Pašvaldības var izmantot šo sistēmu, lai piekļūtu informācijai par savas teritorijas iedzīvotājiem un tiem bērniem un jauniešiem, kuri mācās citu pašvaldību skolās. Izglītības iestādēm ir pienākums ievadīt informāciju EELS, kā arī precizitātes nolūkos regulāri pārbaudīt un atjaunot to. Reģistrs dod iespēju izsekot katra skolēna izglītības karjerai, profesijas iegūšanai un iesaistei darba tirgū. Plašāku informāciju skatīt: Reducing early school leaving: Key messages and policy support. Final Report of the Thematic Working Group on Early School Leaving. EK, 2013.

9. PIELIKUMI

9.1. Kvantitatīvās aptaujas anketa

Q1	Atzīmējiet, lūdzu, kāds ir Jūsu statuss jaunatnes darba īstenošanā! Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes!	Jaunatnes darbinieks Jaunatnes lietu speciālists Cits (precizējiet):	1, 2, 3,								
Q2	Kāds ir Jūsu kopējais darba stāžs jaunatnes darba jomā?	Mazāk kā 1 gads 1-3 gadi 4-5 gadi 5-7 gadi 8 vai vairāk gadi	1 2 3 4 5								
Q3	Novērtējiet, lūdzu, 10 punktu skalā, cik sekmīgs šobrīd kopumā ir jaunatnes darbs tieši Jūsu pašvaldībā?										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Ļoti nesekmīgs					Ļoti sekmīgs					
<i>Q4 uzdot tiem, kam Q3=1 →9!</i>											
Q4	Kādus uzlabojumus būtu nepieciešams veikt jaunatnes darbā Jūsu pašvaldībā?									
<i>Uzdot visiem!</i>											
Q5	Novērtējiet, lūdzu, 10 punktu skalā, cik efektīva šobrīd, Jūsaprāt, ir jaunatnes darba institucionālā sistēma Jūsu pašvaldībā (iesaistītās institūcijas, to atbildību sadalījums, iesaistītie speciālisti un to atbildība utt.)?										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Ļoti neefektīva					Ļoti efektīva					
<i>Q6 uzdot tiem, kam Q5=1 →9!</i>											
Q6	Kādas izmaiņas, Jūsaprāt, būtu nepieciešamas jaunatnes darba institucionālajā sistēmā Jūsu pašvaldībā (iesaistītās institūcijas, to atbildību sadalījums, iesaistītie speciālisti un to atbildība utt.)?									
<i>Uzdot visiem!</i>											
Q7	Novērtējiet, lūdzu, 10 punktu skalā, cik atbilstošs reālajai situācijai šobrīd ir jaunatnes darba normatīvais ietvars (likumi, noteikumi, normatīvie akti) Jūsu pašvaldībā!										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Pilnībā neatbilstošs					Pilnībā atbilstošs					
<i>Q8 uzdot tiem, kam Q7=1 →9!</i>											
Q8	Kādi uzlabojumi būtu nepieciešami jaunatnes darba normatīvajā ietvarā (likumi, noteikumi, normatīvie akti) Jūsu pašvaldībā, lai tas pilnībā atbilstu esošajai situācijai?									
<i>Uzdot visiem!</i>											
Q9	Un cik atbilstošs reālajai situācijai šobrīd ir jaunatnes darba normatīvais ietvars (likumi, noteikumi, normatīvie akti) Latvijā kopumā?										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Pilnībā neatbilstošs					Pilnībā atbilstošs					
<i>Q10 uzdot tiem, kam Q9=1 →9!</i>											
Q10	Kādi uzlabojumi būtu nepieciešami jaunatnes darba normatīvajā ietvarā (likumi, noteikumi, normatīvie akti) nacionālā līmenī (Latvijā kopumā), lai tas pilnībā atbilstu esošajai situācijai?									
<i>Uzdot visiem!</i>											
Q11	Cik efektīva vai neefektīva šobrīd ir dažādu institūciju sadarbība jaunatnes darba nodrošināšanā Jūsu pašvaldībā?										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Ļoti neefektīva					Ļoti efektīva					
<i>Q12 uzdot tiem, kam Q11=1 →9!</i>											
Q12	Kas ir būtiskākās nepilnības institūciju sadarbībā šobrīd?									
<i>Uzdot visiem!</i>											
Q13	Vai Jums ir pieejams viss nepieciešamais atbalsts jaunatnes darba veikšanai no Jūsu pašvaldības?										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Nav pieejams nekāds atbalsts					Ir pieejams viss nepieciešamais atbalsts					
<i>Q14 uzdot tiem, kam Q13=1 →9!</i>											
Q14	Kāda veida atbalsts no Jūsu pašvaldības Jums būtu nepieciešams jaunatnes darba veikšanai?									
<i>Uzdot visiem!</i>											
Q15	Vai Jums ir pieejams viss nepieciešamais atbalsts jaunatnes darba veikšanai no Izglītības un zinātnes ministrijas?										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Nav pieejams nekāds atbalsts					Ir pieejams viss nepieciešamais atbalsts					
<i>Q16 uzdot tiem, kam Q15=1 →9!</i>											
Q16	Kāda veida atbalsts no Izglītības un zinātnes ministrijas Jums būtu nepieciešams jaunatnes darba veikšanai?									

Uzdot visiem!

Q17	Jūsaprāt, vai būtu nepieciešams veikt kādas izmaiņas jaunatnes darbinieku un/vai jaunatnes lietu speciālistu darba pienākumu un/vai atbildību sadalījumā?	Jā, būtu nepieciešams	1
		Nē, nebūtu nepieciešams	2

Q18 uzdot tiem, kam Q17=1!

Q18	Kādas izmaiņas būtu nepieciešams veikt jaunatnes darbinieku un/vai jaunatnes lietu speciālistu darba pienākumu un/vai atbildību sadalījumā?	
-----	---	-------	--

Uzdot visiem!

Q19	Vai pēdējā gada laikā esat piedalījies/-ies apmācībās, semināros vaiursos par jaunatnes daba tēmu?	Jā, vairākas reizes	1
		Jā, vienu reizi	2
		Nē, neesmu	3

Q20	Kādas papildu apmācības, semināri, kursi Jums būtu nepieciešami efektīvāka jaunatnes darba nodrošināšanai?	
-----	--	-------	--

Q21	Jūsaprāt, kādi jautājumi ir jārisina jaunatnes darba attīstības ietvaros tuvāko gadu perspektīvā?	
-----	---	-------	--

	Nobeigumā daži jautājumi par Jums.		
--	------------------------------------	--	--

Q22	Ierakstiet, lūdzu, cik Jums ir gadu?	
-----	--------------------------------------	-------	--

Q23	Atzīmējiet savu dzimumu!	Vīrietis	1
		Sieviete	2

Q24	Kāda ir Jūsu izglītība?	Sākumskolas vai nepabeigta pamatzglītība	1
		Pamatzglītība	2
		Vidējā izglītība	3
		Profesionālā vidējā izglītība	4
		Nepabeigta augstākā izglītība	5
		Augstākā izglītība	6

Q25	Ierakstiet, lūdzu, kur Jūs dzīvojat (novadu vai pilsētu)!	
-----	---	-------	--

Q26	Kā Jūs domājat – kur Jūs dzīvosiet pēc desmit (10) gadiem?	Pilsētā/pagastā, kur šobrīd dzīvojat	1
		Citā pilsētā Latvijā	2
		Citā pagastā Latvijā	3
		Citā valstī (ierakstiet, kurā tieši):	4

K	Tas bija anketas pēdējais jautājums, bet, ja Jums ir kādi komentāri vai ierosinājumi par darba ar jaunatni attīstību pašvaldību vai nacionālā līmenī, ierakstiet tos šeit:	
---	--	-------	--

9.2. Individuālo padziļināto un ekspertu interviju ceļvedis

IEVADS

Pastāstiet, lūdzu, nedaudz par sevi: kā Jūs sauc? Ar ko Jūs ikdienā nodarbojaties? Cik ilgi strādājat jaunatnes jomā? Kā nokļūvat jaunatnes lietu sfērā?

Kā Jūs kopumā vērtējat mūsdienu jaunatni Latvijā? Kādas vērtību pārmaiņas esat novērojuši? Vai ir kas tāds, kas raksturīgs tieši šodienas jauniešiem, kas nav bijis novērojams agrāk?

VĒRTĒJUMI PAR JAUNATNES DARBU LĪDZ ŠIM

Jūsuprāt, cik sekmīgs šobrīd kopumā ir jaunatnes darbs tieši jūsu pašvaldībā? Kāpēc sekmīgs/Kāpēc nesekmīgs?

Kas ir būtiskākie jaunatnes darba jūsu pašvaldībā sasniegumi līdz šim? Un kas – neveiksmes?

Kā Jūs definētu – kas ir būtiskākās problēmas/izaicinājumi jaunatnes darbā šobrīd tieši jūsu pašvaldībā?

Un kā jūs vērtējat jaunatnes darbu Latvijā kopumā/nacionālā līmenī? Vai tas norit sekmīgi? Kādēļ jā/nē?

Ja runājam par jaunatnes politiku kopumā - Vai varat identificēt kādus konkrētus piemērus no līdzšinējās jaunatnes politikas īstenošanas, kuri bijuši neveiksmīgi, nesekmīgi? Ja iespējams – kas bijuši neveiksmju galvenie iemesli?

Kā Jūs vērtējat tieši jaunatnes darba institucionālo sistēmu šobrīd kopumā (iesaistītās institūcijas, to atbildību sadalījums, iesaistītie speciālisti un to atbildība utt.)? Vai tā ir efektīva, optimāla? Vai būtu nepieciešamas izmaiņas?

Vai jaunatnes darba normatīvais ietvars nacionālā un arī pašvaldību līmenī šobrīd ir atbilstošs esošajai situācijai? Vai normatīvā ietvara aspektā varat identificēt kādas konkrētas problēmas, nepilnības?

Jūsuprāt, pēc kādiem parametriem/rādītājiem iespējams novērtēt, cik sekmīgs ir jaunatnes darbs konkrētā pašvaldībā? Kādi fakti, faktori, statistika vislabāk liecina par to, vai īstenotais jaunatnes darbs ir sekmīgs vai nesekmīgs?

Vai jūsu pašvaldībā tiek veikts jaunatnes darba efektivitātes novērtējums? Ja jā – cik regulāri? Kādā veidā tas tiek darīts?

Kas ir būtiskākās jaunatnes darba mērķa grupas jūsu pašvaldībā? Vai strādājat ar visiem jauniešiem kopumā vai arī veicat segmentāciju un strādājat ar konkrētām mērķa grupām (pēc vecuma, pēc sociālā stāvokļa vai tml.)?

Jūsuprāt, cik efektīva vai neefektīva šobrīd ir dažādu institūciju sadarbība jaunatnes darba nodrošināšanā Jūsu pašvaldībā? Kas ir būtiskākās nepilnības institūciju sadarbībā šobrīd?

Jūsuprāt, vai jaunatnes darba pieejas/modeļus būtu jāveido visās pašvaldībās vienādi vai tomēr katrā atšķirīgi/individuāli? Kādēļ vienoti/atšķirīgi?

Ja Jums būtu jānovērtē – kas ir tie faktori/apstākļi, kas visbūtiskāk ietekmē jaunatnes darba efektivitāti jūsu pašvaldībā? No kā atkarīgs, cik efektīvs ir jaunatnes darbs pašvaldībā?

Ja runājam konkrēti par jaunatnes darbiniekiem un jaunatnes lietu speciālistiem – kā Jūs vērtējat šo speciālistu kvalifikāciju un profesionalitāti jūsu pašvaldībā? Un Latvijā kopumā?

Vai būtu nepieciešamas kādas izmaiņas jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu darba pienākumu un/vai atbildību sadalījumā? Kādas tieši? Ko nepieciešams mainīt?

Jūsuprāt, cik lielā mērā jaunatnes darba kvalitāti un efektivitāti ietekmē pieejamais finansējums? Kādā veidā finansējuma apjoms ietekmē jaunatnes darba kvalitāti?

Vai esošā finansējuma ietvaros jaunatnes darbs ir maksimāli efektīvs vai arī ir iespējami tā uzlabojumi tā finansējuma ietvaros, kas jau šobrīd ir pieejams?

Cik lielā mērā personīgi Jums ir iespējams ietekmēt jaunatnes politiku savā pašvaldībā? Un nacionālā/valsts līmenī? Kādēļ ir/nav iespējams ietekmēt?

Kāds ir Jūsu viedoklis – cik lielā mērā paši jaunieši būtu jāiesaista viņiem svarīgu jautājumu risināšanā? Vai šāda prakse un pieredze ir Jūsu pašvaldībā? Cik šāda iesaiste ir efektīva?

VĒRTĒJUMI PAR JAUNATNES DARBĀ NEPIECIEŠAMIEM UZLABOJUMIEM

Ņemot vērā Jūsu līdzšinējo pieredzi jaunatnes jomā – kādus uzlabojumus būtu nepieciešams veikt, lai jaunatnes darbs jūsu pašvaldībā būtu efektīvāks? Kādi uzlabojumi jāveic pašvaldības līmenī? Kādi – nacionālā līmenī? Un varbūt ir kādas aktivitātes, kas būtu veicamas nevalstiskajā sektorā?

Jūsuprāt – kam būtu jābūt prioritātei jaunatnes darbā jūsu pašvaldībā tuvākajos 3-5 gados?

Vai ir kādas tādas jaunatnes darba aktivitātes/pasākumi, ko šobrīd pašvaldībā veic, bet, Jūsuprāt, varētu neveikt? Proti, vai ir tādas aktivitātes, kuru efektivitāte ir zema, un to turpināšana nebūtu nepieciešama?

Un vai ir tādas aktivitātes/pasākumi, kuri, Jūsaprāt, būtu noteikti jāievieš jūsu pašvaldībā, un kuri potenciāli varētu būt efektīvi jaunatnes darba īstenošanai?

Ja runājam par jaunatnes darbu jūsu pašvaldībā kopumā – vai tas, Jūsaprāt, būtu jāturpina līdzšinējā veidā vai arī būtu nepieciešami kādi būtiskāki pārkārtojumi? Ja nepieciešami pārkārtojumi – kādi tieši?

Vai Jums ir pieejams viss nepieciešamais atbalsts jaunatnes darba veikšanai no Jūsu pašvaldības?

Kāda veida atbalsta pasākumi būtu nepieciešami Jums jūsu ikdienas darbā no pašvaldības puses? Kādi – valsts līmenī (no IZM vai citām ministrijām)?

Kāds, Jūsaprāt, būtu optimālais sadarbības modelis starp dažādām iesaistītajām pusēm, mērķa grupām, institūcijām jaunatnes darba īstenošanā? Kā būtu jāveido šo dažādo pušu savstarpējās attiecības, darbību koordinācija, lai tiktu panākts efektīvāks jaunatnes darbs pašvaldībās?

Un ja runājam konkrēti par jaunatnes darbiniekiem un jaunatnes lietu speciālistiem – kāds atbalsts šiem speciālistiem būtu nepieciešams, lai uzlabotu jaunatnes darbu pašvaldībās kopumā?

Kādas papildu apmācības, semināri, kursi būtu nepieciešami efektīvāka jaunatnes darba nodrošināšanai?

Jūsaprāt, vai būtu nepieciešami jaunatnes lietu koordinatori reģionālā līmenī? Vai reģionālie jaunatnes lietu koordinatori būtu efektīvs veids, kā risināt jaunatnes lietas reģionālā līmenī? Kāpēc jā/nē?

Ja runājam par tuvākajiem pieciem un tuvākajiem desmit gadiem – kas būtu būtiskākie jaunatnes darba izaicinājumi īstermiņā un ilgtermiņā? Kādi jautājumi būtu jārisina jaunatnes darba attīstības ietvaros tuvāko 5 un tuvāko 10 gadu perspektīvā?

* * * * *

Tas bija intervijas pēdējais jautājums, bet varbūt Jums ir vēl kādas piebildes, komentāri vai ierosinājumi?

9.3. Pētījuma anotācija

<p>Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti latviešu valodā</p> <p>Pētījuma mērķis ir apkopot datus un viedokļus par darbu ar jaunatni pašvaldībās un sniegt plašāku ieskatu darba ar jaunatni attīstības tendencēs pašvaldībās, kā arī, balstoties iegūtajā informācijā, izstrādāt ieteikumus darba ar jaunatni attīstības modeļiem. Pētījuma uzdevumi: izvērtēt un izstrādāt iespējamus darba ar jaunatni sistēmas attīstības scenārijus Latvijā; izvērtēt darbā ar jaunatni iesaistīto personu profesionālo kvalifikāciju un pienākumu izpildes apjomu un kvalitāti; izstrādāt priekšlikumus un to ieviešanas virzienus par atbalsta pasākumiem jaunatnes jomā.</p> <p>Pētījuma rezultāti liecina, ka darbam ar jaunatni pašvaldību līmenī ir daudz izaicinājumu. Pirmkārt, nesakārtota ir tiesiskā regulējuma joma – ne visās pašvaldībās ir izstrādāti plānošanas dokumenti darbam ar jaunatni, bet tur, kur tie ir izstrādāti, tie saturiski ir maz saistīti ar lokālo realitāti un nav pierādījumos balstīti. Otrkārt, šobrīd darbs ar jaunatni lielā mērā orientēts tikai uz procesa nodrošināšanu (pasākumu norise, jauniešu līdzdalība u.tml.), nevis sasniegtamajiem rezultātiem (jauniešu personīgā izaugsme, pilsoniskās sabiedrības attīstība u.c.). Treškārt, ne nacionālā, ne pašvaldību līmenī nepastāv konkrēti definēta izpratne par to, cik plašs ir darbs ar jaunatni “darba lauks”, cik lielā mērā tas iekļauj sociālā darba, izglītības u.c. nozaru kompetences un atbildības. Ceturtkārt, lai gan pastāv dažādi institucionālās sistēmas modeļi, realitātē sadarbība ir fragmentāra un no konkrētām iesaistītajām personām atkarīga, kas kavē darba ar jaunatni ilgtermiņa un efektivitāti ilgtermiņā. Piektkārt, nesakārtots un neskaidrs ir darba ar jaunatni finansēšanas jautājums, šobrīd lielā mērā jaunatnes darbam balstoties brīvprātības un personīgā entuziasma iespējās. Šie un vēl citi pētījumā identificētie izaicinājumi darbā ar jaunatni determinē nepieciešamību būtiski pārskatīt līdzšinējo procesu, lielāku uzsvāri liekot uz pierādījumos balstītu jaunatnes politiku un jaunatnes darbu, darba ar jaunatni tiešāku un ciešāku sasaisti ar lokālo situāciju un vietējo jauniešu konkrētām vajadzībām, kā arī uz jaunatnes jomas finansēšanas jautājumu sakārtošanu.</p>	<p>Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti angļu valodā</p> <p>The aim of the study is to aggregate data and opinions about youth work in municipalities and to provide more insight of development trends of youth work in municipalities, as well as on the basis of the obtained information to elaborate recommendations for development models of youth work. The tasks of the study: to assess and to develop possible development scenarios of the youth work system in Latvia; to assess professional qualifications and the amount and quality of duties of persons involved in youth work; to develop proposals and their implementation directions for support measures in the field of youth.</p> <p>The results of the study suggest that youth work at local level has many challenges. Firstly, legal framework is unsettled – not all municipalities have developed planning documents for youth work; but if they have, content wise these documents are just little related to local reality and are not evidence based. Secondly, currently youth work is focused largely only on the provision of the process (events, youth involvement, etc.), not on achievable results (young people's personal growth, development of civil society, etc.). Thirdly, neither at national, nor at local level there is the definite understanding of how broad is ‘field’ of youth work, to what extent it includes competence and responsibility of social work, education, and other sectors. Fourthly, although there are several institutional system models, in practice the cooperation is fragmented and depends on certain persons that prevents long-term sustainability and efficiency of youth work. Fifthly, unsettled and unclear is the financial matters of youth work; at this moment youth work is largely based on voluntary and personal enthusiasm opportunities. These and other challenges in youth work identified within the study determine necessity to review the current process; greater emphasis need to be put on evidence based policy, on more direct link of youth work with local situation and specific needs of local young people, as well as on arrangement of financial matters of the field of youth.</p>
<p>Galvenās pētījumā aplūkotās tēmas</p>	<p>Darba ar jaunatni normatīvais ietvars – tā atbilstība esošajai situācijai, nepieciešamās izmaiņas, uzlabojumi.</p> <p>Darba ar jaunatni institucionālā struktūra – tā atbilstība esošajai situācijai, nepieciešamās izmaiņas, uzlabojumi.</p> <p>Aktuālākās problēmas darbā ar jaunatni dažādu mērķa grupu skatījumā.</p> <p>Būtiskākie jaunatnes jomā risināmie jautājumi pašvaldību līmenī un nacionālā līmenī dažādu mērķa grupu skatījumā.</p> <p>Jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu kvalifikācija – esošās problēmas un nepilnības, nepieciešamie uzlabojumi.</p> <p>Jaunatnes darbinieku un jaunatnes lietu speciālistu apmācības – esošās problēmas un nepilnības, nepieciešamie uzlabojumi.</p> <p>Finansējuma jaunatnes jomai ietekme uz darba ar jaunatni kvalitāti un efektivitāti.</p> <p>Atbalsta pasākumi un aktivitātes darba ar jaunatni attīstībai – esošās problēmas un nepilnības, nepieciešamie uzlabojumi.</p>
<p>Pētījuma pasūtītājs</p>	<p>LR Izglītības un zinātnes ministrija</p>
<p>Pētījuma īstenotājs</p>	<p>SIA “Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”</p>
<p>Pētījuma īstenošanas gads</p>	<p>2015</p>
<p>Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots</p>	<p>Pētījuma izmaksas: 5 850,00 EUR, neskaitot PVN. Finansējuma avots: LR Izglītības un zinātnes ministrija.</p>
<p>Pētījuma klasifikācija</p>	<p>Regulārie pētījumi</p>
<p>Politikas joma, nozare</p>	<p>8.5. Bērnu un ģimenes politika; 9.2. Jaunatnes politika.</p>

Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums	Visa Latvija
Pētījuma mērķa grupa/-as	Jaunatnes lietu speciālisti un jaunatnes darbinieki. Citas darbā ar jaunatni iesaistītas personas pašvaldībās – sociālo dienestu pārstāvji, pašvaldību darbinieki, jauniešu un/vai bērnu centru pārstāvji, izglītības iestāžu pārstāvji u.c.. Jaunatnes jomā strādājošās NVO. Darba ar jaunatni eksperti, jaunatnes politikas eksperti. Jaunieši vecumā no 13 līdz 25 gadiem.
Pētījumā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida:	
1) tiesību aktu vai politikas plānošanas dokumentu analīze	Jā
2) statistikas datu analīze	Jā
3) esošo pētījumu datu sekundārā analīze	Jā
4) padziļināto/ekspertu interviju veikšana un analīze	Jā
5) fokusa grupu diskusiju veikšana un analīze	-
6) gadījumu izpēte	Jā
7) kvantitatīvās aptaujas veikšana un datu analīze	Jā
8) citas metodes (norādīt, kādas)	-
Kvantitatīvās pētījuma metodes:	
1) aptaujas izlases metode	Nejaušā izlase
2) aptaujāto/anketēto respondentu/vienību skaits	159
Kvalitatīvās pētījuma metodes:	
1) padziļināto/ekspertu interviju skaits	46
2) fokusa grupu diskusiju skaits	-
Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija	LR Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta direktora vietniece jaunatnes jomā Sanda Brūna, tālrunis 67047906, e-pasts sanda.bruna@izm.gov.lv
Pētījuma autori (autortiesību subjekti)	Gints Klāsons, Uldis Spuriņš, Anda Laķe